

Bånd som binder

Betydningen av sosiale nettverk for bostedsvalg

Ellen Konstali

Masteroppgave i samfunnsgeografi
ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2014

Bånd som binder

Betydningen av sosiale nettverk for bostedsvalg

© Ellen Konstali

2014

Bånd som binder – betydningen av sosiale nettverk for bostedsvalg

Ellen Konstali

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne oppgaven handler om pakistaneres flyttebeslutninger og bostedsvalg på Mortensrud i bydel Søndre Nordstrand. Studier viser at pakistanere har et mer konsentrert bosettingsmønster til sammenlikning med andre innvandringsgrupper, og at andregenerasjonsinnvandrere følger omtrent samme bosettingsmønster som sine foreldre. På bakgrunn av dette har jeg undersøkt hva som ligger til grunn for at pakistanere velger å bosette seg på Mortensrud. Analysen er basert på dybdeintervjuer med 14 beboere på Mortensrud, samt tre eiendomsmeglere. Oppgavens hovedproblemstilling er følgende: *Hvordan begrunner pakistanere sitt valg av Mortensrud som bosted?* For å fokusere analysen har jeg valgt å stille tre underspørsmål: *Hvilke faktorer spiller inn i avgjørelsen om å bo på Mortensrud? Hvilke kvaliteter ved områdene legger beboerne eventuelt vekt på? Hvordan identifiserer, eventuelt identifiserer ikke, beboerne seg med bostedet?* Oppgaven kan medvirke til en mer ufullstendig forståelse til foreliggende forskning, samt bidra som grunnlag for fremtidig forskning. Studien kan bidra både til forskning på flytting generelt, og til forskning på flytting hos en spesifikk befolkningsgruppe.

Funnene gjort her tyder på at praktiske forklaringer som behovet for større plass og økonomiske hensyn er viktige grunner til valg av Mortensrud som bosted. Selv om slike faktorer er betydningsfulle, må sosiale relasjoner og nettverk sies å være det som først og fremst er avgjørende for hvorfor akkurat Mortensrud ble informantenes bosted. Flere av informantene har bodd på Mortensrud eller Søndre Nordstrand hele livet, og resultatene av studien tyder på at de ønsker å gjøre lokal boligkarriere fremfor å flytte ut av området. Ønsket om å bo der de har sosialt nettverk baserer seg blant annet på hjelp med barnepass og at barna har forpliktelser til å ta vare på foreldrene når de blir eldre. Flere av informantene setter familien høyt og ønsker å bo så nær som mulig. Dette resulterer ofte i et ønske om flerfamiliebolig eller to leiligheter i samme boligkompleks. Analysen viser også at de som har sterke sosiale bånd i nabolaget, bestående av både venner og familie, og de som engasjerer seg i lokalmiljøet, har en sterkere stedsidentifikasjon og tilknytning til Mortensrud enn de som ikke har dette. De med sosiale bånd og engasjement i nabolaget er mindre interessert i å flytte vekk enn informantene som ikke har et slikt sosialt nettverk. Studien understreker viktigheten av å benytte seg av ulike teorier og forklaringsmodeller for å belyse de komplekse sosiale prosessene som flyttehistorier viser seg å være.

Forord

Da er oppgaven ferdig! To år er gått siden jeg startet på master i samfunnsgeografi, og jeg er nå ferdig etter fem år som student ved Universitetet i Oslo. Arbeidet med masteroppgaven har vært interessant og lærerikt, men også til tider veldig frustrerende. Til tross for en hektisk periode, sitter jeg nå igjen med mye kunnskap om et spennende felt.

Det siste året har gått veldig fort, og det er mange som skal takkes for hjelp og støtte i denne perioden. Først og fremst vil jeg takke alle informantene mine og deres imøtekommenhet. En stor takk går også til alle de som hjalp meg med å finne aktuelle informanter. Takk til veileder Bengt Andersen for gode og kritiske tilbakemeldinger, og å være tilgjengelig til nesten alle døgnets tider når jeg måtte ha behov for hjelp og støtte. Takk til veileder Per Gunnar Røe for konstruktiv og bra veiledning, samt oppløftende ord. Takk til Osloforskning for stipend. Takk til gjengen på samfunnsgeografi for mange (lange) stunder på pauserommet. Takk til Gunhild, Ingrid og Mari for gjennomlesning og hyggelig samvær. Takk til pappa for korrekturlesing. Takk til familien som har latt meg tenke på andre ting. Og ikke minst en stor takk til Christian som har heiet på meg gjennom hele prosessen, gitt god oppmuntring og som har minnet meg på at det finnes et liv utenom Blindern.

Ellen Konstali, mai 2014

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Problemstilling.....	2
1.2	Valg av Mortensrud som studieområde	3
1.3	Begrepsavklaringer	5
1.3.1	Innvandrere og etniske minoritetsgrupper.....	5
1.3.2	Pakistanere	6
1.4	Oppgavens oppbygning	6
2	Teoretiske perspektiver	8
2.1	Årsaker bak flyttebeslutninger.....	8
2.1.1	Husholdningens livssyklus	9
2.1.2	Økonomiske- og strukturelle faktorer påvirker boligvalg.....	10
2.1.3	Livsstil og kultur – preferanser for bosted	11
2.1.4	Boligens betydning.....	13
2.1.5	Sosiale forklaringer	14
2.2	Perspektiver på minoriteters bosetningsmønster	17
2.2.1	Chicagoskolens betydning og ghettoer	17
2.2.2	Ulike former for segregasjon.....	19
2.2.3	Mulige årsaker til etnisk segregasjon i Oslo	20
2.3	Sted og stedsidentifikasjon	22
2.3.1	Stedsteori.....	23
2.3.2	Stedsfølelse.....	24
2.3.3	Stedsidentifikasjon	25
2.4	Oppsummerende kommentarer.....	27
3	Metodologi og metodevalg	29
3.1	Metodologi – Grounded Theory og abduksjon.....	29
3.2	Metodevalg og fremgangsmåte	30
3.2.1	Kvalitativ metode og valg av studieområde	30
3.2.2	Det kvalitative forskningsintervju	31
3.2.3	Utvalg og rekruttering	32

3.3	Intervjusituasjonen.....	35
3.3.1	Intervjuguide	35
3.3.2	Gjennomføring av intervjuene	35
3.3.3	Posisjonalitet – refleksjoner rundt egen deltakelse	37
3.4	Analysestrategi og tolkning	38
3.4.1	Tema- og personsentrert tilnærming	38
3.4.2	Kategorisering som ledd i en tema- og personsentrert tilnærming	39
3.5	Etiske problemstillinger.....	40
3.5.1	Informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser for deltakelse	40
3.6	Kvalitetssikring av oppgaven	41
3.6.1	Reliabilitet, validitet og overførbarhet	41
4	Presentasjon av Søndre Nordstrand og Mortensrud	43
4.1	Flytting i Oslo og Søndre Nordstrand: fra indre øst til drabantbyene	43
4.1.1	Bokonsentrasjoner i Oslo	44
4.2	Søndre Nordstrand.....	45
4.2.1	Befolkningssammensetning – de fleste med bakgrunn fra Pakistan	46
4.2.2	Boligsammensetning – stor andel småhus og store leiligheter	47
4.2.3	Bydelens utfordringer – Oslo Sør-satsningen	49
4.3	Mortensrud.....	50
5	Å flytte til Mortensrud	52
5.1	Praktiske hensyn og strukturelle rammer	52
5.2	Sosiale relasjoner og nettverk i området.....	57
5.2.1	Sosiale nettverk en viktig årsak for valg av bosted	58
5.2.2	«Vi synes at å bo sammen, det er mange fordeler ikke sant» - nærhet til familien	62
5.3	Nabolagets betydning – samhold og distanse.....	65
5.4	«Ingen koder med oss liksom» - sosiale nettverk og trygghetsfølelse	69
5.5	Oppsummerende kommentarer.....	71
6	Mortensrud som bosted	72
6.1	Mortensrud som attraktivt sted	72
6.2	«Jeg liker egentlig 50/50 da» - befolkningssammensetningens betydning	75
6.3	Boligens betydning	79
6.4	Oppsummerende kommentarer.....	82

7	Stedsidentifikasjon og tilhørighet	83
7.1	Eksterne og interne oppfatninger	83
7.1.1	«Det er bare karri som lukter på Mortensrud» - eksterne oppfatninger	83
7.2	Det delte stedet – interne oppfatninger	86
7.2.1	«Det gjelder ikke hele Mortensrud» - «mot-identifisering» som identitetsmarkør	90
7.3	Samhold og gjestfrihet: Mortensrud som meningsfullt bosted.....	93
7.4	Sosiale relasjoner og stedsidentifikasjon	96
7.5	Oppsummerende kommentarer.....	98
8	Avslutning og konklusjon	100
8.1	Problemstillinger og oppgavens funn	100
8.2	Oppgavens relevans og overførbarhet	105
	Litteraturliste.....	106
	Vedlegg 1	111
	Vedlegg 2	112
	Vedlegg 3	113

Figur 1:	Oversikt over Søndre Nordstrand med delbydeler (Kilde: Guttu og Schmidt 2010)..	4
Figur 2:	Innvandrere og norskfødte med to utenlandsfødte foreldre. Hele Oslo og utvalgte bydeler. 1.1.2004-1.1. 2011. Prosent (Kilde: regjeringen.no, opprinnelig kilde: SSB)	45
Figur 3:	Oversikt over boligtyper i bydel Søndre Nordstrand (Kilde: Husbanken 2013).....	48
Figur 4:	Oversikt over hva informantene refererer til som Mortensruds todeling. Den svarte linjen markerer Mortensrudveien. (Kilde: Oslo kommune – med egne illustrasjoner)	88

1 Innledning

«God plass til storfamilien og adskilt kjøkken og stue. Det skal friste innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn til Mortensrud».¹

Dette utsagnet er hentet fra NRKs nettsider og handler om at et stort utbyggingselskap skreddersyr leiligheter for innvandrere på Mortensrud i Oslo. I artikkelen hevder enkelte aktører at en slik tilpasning er et resultat av at innvandrere og ungdommer blir sett på som svakerestilte på boligmarkedet. Som følge av dette mener de at det oppstår et klasseskille i befolkningen.²

Det er et mye diskutert tema hvor etniske minoritetsgrupper bor, og ofte er fokuset på høye konsentrasjoner av personer med innvandrerbakgrunn i enkelte områder. Det er også mye debattert at etnisk norske flytter ut av områder der det er en høy andel etniske minoriteter. Medias søkelys rettet mot personer med innvandrerbakgrunn dreier seg i stor grad om hvit flukt fra Groruddalen og skoler som er overrepresentert av minoriteter.³ I følge en artikkel i Aftenposten kan det samme bildet også sees på Mortensrud: «Ildsjelen» på Mortensrud, Aziz Rehman, vurderte å finne ny skole til yngstesønnen da minoritetsandelen nådde 97% på den lokale skolen.⁴

Denne masteroppgaven har som formål å undersøke bostedsvalg til pakistanere og deres etterkommere, på Mortensrud i Søndre Nordstrand. Mortensrud er den delbydelen, sammen med Bjørndal, som har størst andel pakistanere i Søndre Nordstrand (Aalandslid 2009). I dag handler bolig- og bostedsforskning på personer med innvandrerbakgrunn i stor grad om bosettingsmønstre. Bosettingsmønsteret blir ofte fremstilt som negativt, og konsentrasjonen av minoritetsgrupper i visse områder anses som problematisk (Søholt 2010).

Oppmerksomheten har i mindre grad vært rettet mot *hvorfor* de nettopp bor i disse områdene. Det er mye kvantitative data som viser hovedtrendene i flytting, men det finnes mindre kvalitativ forskning som forklarer individenes egne valg og preferanser, og der årsaker til valg

---

¹ <http://nrk.no/programmer/tv/migrapolis/1.7104277> (nedlastet 09.12.13)

² <http://www.nrk.no/okonomi/okonomi-bygg-kommunale-leiligheter-1.8344283> (nedlastet 07.11.13).

³ K.Fladberg, «Sammen mot splittelse: minoritetsandelen på nærskolen nær tredoblet på sju år», *Dagsavisen* 05.12.2011, s. 6-7, A.Slettholm, «Varsellampene blinker: foreldreutvalget for grunnskolene vil ha stormøte om skoleflukten», *Aftenposten Aften* 19.04.2011, s. 19

⁴ A. Slettholm, «Rehman har vært en ildsjel for minoritetsskolen Mortensrud. Nå vil ha seks-åringen sin på den «hvitere naboskolen», *Aftenposten Aften* 17.03.2011, s. 4

er eksplisitt studert (Søholt og Astrup 2009). Kvalitative studier er en inngangsport for å skape en mer dyptgående forståelse av hvordan mennesker opplever og forklarer sine valg om bosted, og for å undersøke hvordan de konstruerer stedsidentifikasjon.

Den største andelen pakistanerne i Norge bor i Oslo (72 %), og de har et geografisk konsentrert bosettingsmønster i forhold til andre innvandringsgrupper (for eksempel indere) (Søholt og Astrup 2009). Pakistanere har vært i Oslo i mer enn 40 år og bor spredt over mange bydeler, men i svært liten grad i den vestlige delen av byen – kun 1% av pakistanerne bor i vest (Wessel og Søholt 2010). At folk med pakistansk bakgrunn, både innvandrere og etterkomme av innvandrere, samler seg i enkelte områder kan sees som et fenomen som fremtrer spesielt i Oslo, etterfulgt av østlandskommunene Drammen og Lørenskog.⁵ Etterkommere av pakistanere, andregenerasjonsinnvandrere, følger omtrent samme bosettingsmønster som sine foreldre (Søholt og Astrup 2009).

Spørsmål knyttet til pakistaneres flytting er interessant å undersøke da Turner og Wessel (2013) viser i studien om innvandreres bostedsmønster i Osloregionen at pakistanere rykker opp i nabolagshierarkiet, men på en mer kompleks måte enn andre grupper. Mange pakistanere har lang botid i Norge og er derfor på mange områder mer integrert enn andre grupper (Moen 2009). Likevel er de i stor grad segregert fra majoritetsbefolkningen i den private sfæren: Pakistanere gifter seg med andre pakistanere, omgås hverandre, og bosetter seg ved siden av hverandre (Moen 2009). Spørsmål om hva som er viktig for pakistanere i sammenheng med flyttebeslutninger og bosted er derfor interessant: Er det sosiale bånd og nettverk, livsstil eller stedet i seg selv som er av avgjørende betydning?

1.1 Problemstilling

Hvorfor flytter bestemte grupper til enkelte deler av byen? Målet med denne studien er å undersøke mulige forklaringer på hva som ligger til grunn for at så mange med pakistansk bakgrunn velger å bo på Mortensrud. Hvorfor er det slik at pakistanere konsentrerer seg i deler av Oslo? Med utgangspunkt i dette er problemstillingen formulert slik:

Hvordan begrunner pakistanere sitt valg av Mortensrud som bosted?

---

⁵ <http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef> (nedlastet 30.04.2014)

Studien innebærer ikke en undersøkelse av alle pakistanere på Mortensrud, men av et begrenset utvalg. Flytting og bostedsvalg er et sammensatt fenomen der mange faktorer spiller inn, og er noe som ikke enkelt kan forklares. For å begrense oppgavens omfang ser jeg det hensiktsmessig å stille tre underspørsmål:

Hvilke faktorer spiller inn i avgjørelsen om å bo på Mortensrud?

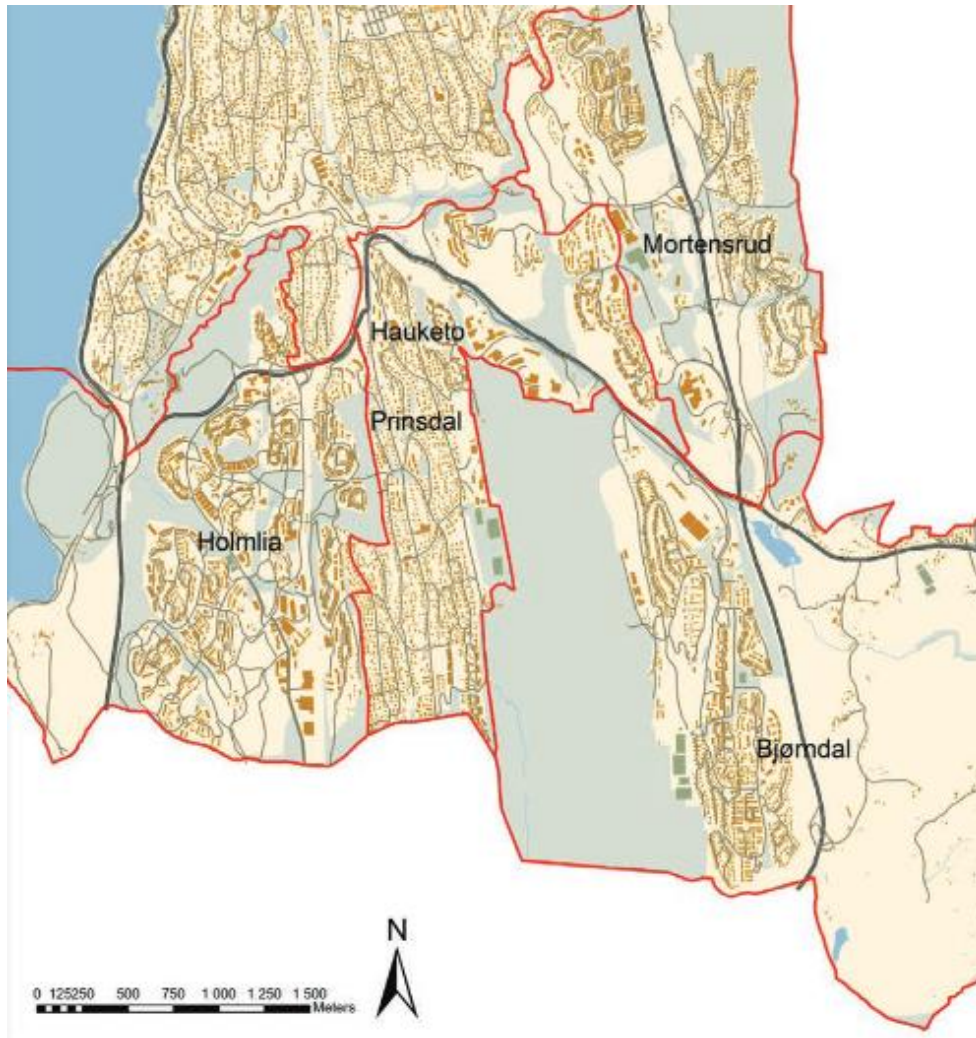
Hvilke kvaliteter ved områdene legger beboerne eventuelt vekt på?

Hvordan identifiserer, eventuelt identifiserer ikke, beboerne seg med bostedet?

Problemstillingen og underspørsmålene tar for seg faktorer knyttet til flytting og boligvalg, og hvorvidt beboerne konstruerer stedsidentifikasjon, og i så fall hvordan. De to førstnevnte underproblemstillingene undersøker hva som har vært avgjørende for mine informanters valg av bosted, og om det er visse kvaliteter ved stedet som informantene vektlegger. Den siste underproblemstillingen er sentral for å undersøke om beboerne skaper stedsidentifikasjon og tilhørighet til eget bosted, og i så fall hvordan dette gjøres. Studien kan være med på å forklare hvorvidt informantene velger å bli på Mortensrud fremfor å flytte ut av området. På mange måter kan studien sees i sammenheng med etnisk segregasjon ved at bostedsvalg og preferanser kan forsterke og opprettholde fenomenet. I tillegg kan det påvirke hvor mennesker bosetter seg.

1.2 Valg av Mortensrud som studieområde

For å belyse problemstillingen og underspørsmålene, har jeg valgt å gjennomføre dybdeintervjuer med pakistanere på Mortensrud. Jeg har hatt fokus på «middelklasse-informanter» fordi jeg antar disse på grunn av økonomiske ressurser har flere valgmuligheter hva gjelder bostedsvalg. Mortensrud er valgt ut i fra at dette området, sammen med Bjørndal, har størst andel pakistanere i bydelen (32%) (Aalandslid 2009). Under er det et oversiktskart over Søndre Nordstrand med delbydeler.

Figur 1: Oversikt over Søndre Nordstrand med delbydeler (Kilde: Guttu og Schmidt 2010).

Søndre Nordstrand er en bydel hvor i overkant av 50% er innvandrere eller etterkommere av innvandrere.⁶ Personer med innvandrerbakgrunn som flytter til Søndre Nordstrand anses som noe mer ressurssterke enn andre minoritetsgrupper bosatt i Oslo. Tendenser viser at innvandrere som opplever velstandsøkning flytter til bydeler som Søndre Nordstrand.⁷

Studien er tilknyttet forskningsprosjektet *Flytting i Osloregionen*. I prosjektet har Mortensrud også tidligere blitt studert (se Tuhus 2013), men det har ikke vært fokus på én bestemt gruppe. Innen prosjektet er det gjort intervjuer av både etnisk norske og pakistanere, noe som medfører at sammenlikninger kan bli gjort. Denne studien skiller seg med dette fra de andre i

⁶ <http://ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef> (nedlastet 10.05.14)

⁷ http://www.bydel-sondre-nordstrand.oslo.kommune.no/var_bydel/befolkning/ (26.09.13)

forskningsprosjektet. Den vil være et bidrag til forskning både på flytting generelt og flytting hos en spesifikk befolkningsgruppe.

1.3 Begrepsavklaringer

1.3.1 Innvandrere og etniske minoritetsgrupper

I nesten alle intervjuene i denne studien har informanten omtalt seg selv og sin «gruppe» som pakistanere. Dette gjelder også andregenerasjonsinnvandrere, til tross for at de er født og oppvokst i Norge. Dette må ses på bakgrunn av at de selv eller familien har innvandret til Norge fra Pakistan. Flere informanter snakker videre om seg selv, eller andre i samme situasjon, som utlendinger eller innvandrere.

Etter SSBs definisjon er «innvandrere» personer som er bosatt i Norge, men som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre. I tillegg til denne kategorien defineres også norskfødte med innvandrerforeldre,⁸ altså barn som er født av to utenlandske foreldre, ofte som innvandrere.

Etnisitet refererer til klassifisering av mennesker og grupper. Det handler ofte om at grupper anser seg selv, og blir ansett av andre, som kulturelt distinkte (Eriksen 2010a). I sammenheng med etnisitet, er også minoritet et sentralt begrep. Minoritet blir et motstykke til majoriteten i samfunnet, og som Gullestad (2002) sier opptrer majoriteten som en tolkningsramme om hva som er selvfølgelig og naturlig. Videre hevder Gullestad at det dannes et skille som innebærer «oss» og «dere».

Det er ikke lett å rettferdiggjøre bruk av disse begrepene. Både ordet «innvandrer» og begrepet «etnisk minoritet», er uttrykk som kan gi assosiasjoner til noe som er «annerledes» enn majoriteten i samfunnet. Gullestad (2002) sier at til tross for at betegnelsen «innvandrer» refererer til alle som kommer fra steder utenfor Norge, brukes det ofte om mennesker som har synlige forskjeller fra majoriteten. Dette innebærer i mange tilfeller hudfarge og språk. Det kan også argumenteres for at «etnisk minoritet» bærer med seg samme assosiasjoner. Dermed er det også et problematisk begrep å bruke.

---

⁸ <http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef/aar/2013-04-25#content> (nedlastet 06.12.13)

På tross av problemene nevnt ovenfor vil jeg i mangelen av bedre begreper bruke «minoritetsbefolkning», herunder også «minoritetsgrupper» og «etniske minoriteter». Begrepene vil i denne oppgaven være en samlebetegnelse for både innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn. Samtidig vil begreper som «første»- og «andregenerasjonsinnvandrere» være nødvendig å bruke, ettersom det er nevneverdige ulikheter mellom generasjonene.

1.3.2 Pakistanere

I denne oppgaven benytter jeg betegnelsen «pakistaner» om alle personer med bakgrunn fra Pakistan. En slik betegnelse er ikke basert på statsborgerskap eller botid i landet. Jeg vurderte lenge å bruke betegnelsen «norsk-pakistaner» ettersom det er en innvandrergruppe som lenge har bodd i Norge, men ettersom de fleste selv beskrev seg som pakistanere, vil jeg benytte dette begrepet. I intervjuene anvendte jeg som oftest betegnelsen «norsk-pakistaner». Grunnen til dette var at jeg ikke var sikker på hva de selv omtalte seg som, og at jeg var bekymret for å stemple dem som «innvandrere». Da jeg stilte spørsmål og brukte betegnelsen «norsk-pakistaner» svarte de ved å bruke samme betegnelse. Ellers i intervjuet, da jeg ikke sa noe på forhånd, snakket de om seg selv og andre med samme bakgrunn som pakistanere. Dette var uavhengig av botid i landet.

1.4 Oppgavens oppbygning

Kapittel 2 beskriver oppgavens teoretiske rammeverk og består av tre deler. Den første vil ta for seg ulike teorier knyttet til hvorfor mennesker flytter. Dette for å skape et bakgrunnstepp og forståelser knyttet til valg i flyttebeslutninger. Den andre delen vil se på ulike perspektiver på minoriteters bosetning. Her vil fokuset i hovedsak være etnisk segregasjon. Den tredje delen vil ta for seg sted og stedsidentifikasjon. Denne delen vil vise ulike måter folk knytter seg til steder, og hvordan stedsidentifikasjon kan konstrueres. Formålet med teoridelen er å forme et rammeverk som vil skape bedre forståelse av og innsikt til oppgavens tema og problemstillinger.

Kapittel 3 tar for seg oppgavens metodiske tilnærming. I første del av kapittelet vil jeg redegjøre for min metodologiske posisjon, og hvordan denne påvirker oppgavens fremgangsmåte. Her vil jeg redegjøre og diskutere for valg, gjennomføring og begrensninger i

studien. Videre vil jeg diskutere etiske betraktninger og hvorvidt studiens reliabilitet, validitet og overførbarhet er ivaretatt.

I kapittel 4 gis en presentasjon av Søndre Nordstrand og Mortensrud. De følgende kapitlene 5, 6 og 7 er studiens analyse. I det første analysekapittelet diskuterer jeg flyttebeslutninger, og hva som vektlegges av informantene. I det neste ser jeg på Mortensrud som bosted. Her er det lagt vekt på hva informantene trekker frem som viktige aspekter når de snakker om eget boområde, og da spesielt befolkningssammensetning og boligens betydning. I siste analysekapittel diskuterer jeg stedsidentifikasjon og tilhørighet av Mortensrud som bosted. Her ser jeg både på interne og eksterne oppfatninger, og hvorvidt informantene identifiserer seg med eget boområde eller ikke. I siste kapittel trekker jeg trådene sammen ved å svare på problemstillingene. Her setter jeg også funnene opp mot etnisk segregasjon. Avslutningsvis diskuterer jeg oppgavens relevans og overføringsverdi.

2 Teoretiske perspektiver

Hensikten med teorigapittelet er å skape forståelse av det teoretiske rammeverket som benyttes i oppgaven. I denne delen vil jeg presentere og diskutere teori og begreper som er viktig for oppgavens tema, og som vil være med på å gi en forståelse av hvorfor mennesker flytter, etnisk segregasjon, og hvordan mennesker konstruerer stedsidentifikasjon. Teorien og begrepene er viktige for å skape en god forståelse av analysedelen.

Det første delkapittelet har fokus på generelle forklaringer til hvorfor mennesker flytter. Det andre delkapittelet vil belyser årsaker bak minoriteters bosetningsmønster og grunner til etnisk segregasjon. I denne delen redegjør jeg også for Chicagoskolens betydning for segregasjonsforskning og hva ghettobegrepet innebærer. I den tredje teoridelen gjennomgås og diskuteres betydningen av sted og stedsidentifikasjon.

2.1 Årsaker bak flyttebeslutninger

Det finnes mange forklaringer på hvorfor mennesker flytter, og det henger i stor grad sammen med individers og husholdningers preferanser. Likevel kan ikke flyttebeslutninger basere seg på preferanser alene, siden det er mange andre forhold som også spiller inn (Özüekren og van Kempen 2002). Økonomiske aspekter er på mange måter avgjørende for mange da det skaper et handlingsrom for hvor folk kan kjøpe bolig i dagens boligmarked. Videre er samfunnsplanleggere, utbyggere og politikere aktører som påvirker flyttebeslutninger siden de lager reguleringsbestemmelser og er med på å avgjøre hva som faktisk bygges.

Det kan være vanskelig å forstå flyttebeslutninger fordi bolig er en sammensatt vare (Clark og Dieleman 1996). Forhold som planløsning, størrelse, kvalitet, tilgang til jobb og tjenester, samt at det er en del av et nabolag, må tas i betraktning (van Ham 2012). Nabolaget blir med dette en del av en større infrastruktur som skal passe til beboernes preferanser og ønsker. Likeledes innebærer boligen både fysiske og sosiale aspekter; boligen er noe materielt, men det kan også være et sted for sosial interaksjon. Flyttebeslutninger har blitt studert fra ulike perspektiver, og felles for mange er at det har vært fokus på preferanser knyttet til livssyklus, økonomi og strukturelle faktorer (Ærø 2006).

2.1.1 Husholdningens livssyklus

Flyttestudier har lang tradisjon, og tidligere var aggregerte mønster knyttet til flytting i fokus (Dieleman 2001). I boka *Why Families Move* fra 1956 skiftet Rossi fokus til den individuelle husholdningen og deres behov for å flytte fra et sted til et annet (Rossi 1980). Kort sagt handlet Rossis beskrivelse om livssyklus som årsak til flytting, og i den forstand er det familiens behov som styrer flyttemønsteret. Behovene endrer seg ofte i takt med at husholdninger vokser i størrelse og alder, og familiene «vokser ut» av husene. Flytting blir dermed et resultat av endringer i familiens livssyklus, som for eksempel å etablere seg, få barn og å flytte til en mindre bolig når barna flytter ut. I tråd med Rossis forståelse av flytting, kan det at unge voksne flytter hjemmefra, føre til et nytt stadie i livssyklusen som medfører flytting da husholdningen blir redusert, og en får mindre plassbehov. Levekårsundersøkelser i Norge fra 2004 og 2005/2006 viser at det er en større andel andregenerasjonsinnvandrere som bor sammen med foreldrene enn hva som er tilfelle i majoritetsbefolkningen. Halvparten av unge voksne som er etterkommere av innvandrere i alderen 20-25 år, bor hjemme med foreldrene, i motsetning til 20% av majoritetsbefolkningen i samme aldersgruppe. Dette kan skyldes at det er tradisjon i enkelte miljøer at barna bor hjemme til de gifter seg, eller at de forblir boende hjemme (Søholt og Astrup 2009). Det kan dermed argumenteres for at de trenger større boliger ettersom barna bor lengre hjemme, og som et resultat av dette har behov for større plass.

Livssyklusmodellen ble kritisert fra flere hold. Den ble ansett å være både deterministisk og normativ (van Ham 2012), et resultat av at modellen var basert på den tradisjonelle kjernefamilien og utviklingen i husholdningens livssyklus (Stapleton 1980). For å imøtekomme kritikken ble livsløpsperspektivet utviklet (van Ham 2012).

Livsløpsperspektivet tok ikke bare for seg individer, eller husholdningers hendelser (som ekteskap og fødsler), men også sosiale krefter og strukturer. Denne krysningen involverte både strukturer (boligmasse), sosiale krefter (økonomiske endringer) og individuelle livshendelser. Målet med livsløpsperspektivet er å skape forståelse av valgene husholdninger tar, og hvordan dette henger sammen med strukturelle og økonomiske forklaringer. På samme måte spiller nabolaget en rolle da det innebærer tilgang til skoler, fritidsaktiviteter og andre nabolag (Clark og Dieleman 1996). Med bakgrunn i dette kan livsløpsperspektivet bli ansett som en mer fleksibel og sammensatt tilnærming. Økonomiske- og strukturelle faktorer blir

dermed av mer avgjørende betydning, med relevans i dagens boligmarked og i forståelsen av flytteprosesser.

2.1.2 Økonomiske- og strukturelle faktorer påvirker boligvalg

Clark og Dieleman (1996) hevder at livsløpsperspektivet og mobilitet henger sammen med økonomiske og strukturelle faktorer, siden aspektene påvirker hverandre og legger føringer for begrensninger og muligheter.

For mange er økonomi en avgjørende faktor i flyttebeslutninger, og hvor folk bor, er på mange måter et resultat av deres ressurser (van Ham 2012). Boligkonsumet har ofte sammenheng med endringer i husholdningens inntekt til enhver tid (Dawkins 2006). Når flytting studeres ut i fra strukturelle forhold, er fokuset ofte rettet mot boligtype, leie versus eie, og overgangen fra en boligtype til en annen (Ærø 2006). Dieleman (2001) viser at det er sterk sammenheng mellom størrelse på boligen og forholdet eie/leie. Husholdninger som bor i store enheter, er mindre tilbøyelige til å flytte enn de som bor i små enheter, og de som leier, er mer åpen for å flytte enn de som eier. Strukturelle faktorer kan også være mer overordnede strukturer som boligpolitikk og boligmarked, både på lokalt og nasjonalt nivå. En boligpolitikk som medfører segregering av mennesker av ulik sosioøkonomisk status og/eller etnisitet, kan ha konsekvenser for andre områder som blant annet utdanning, sosial integrering i majoritetssamfunnet og toleranse (Wessel og Sørholt 2010). Når jeg snakker om integrering, handler det i stor grad om sosial integrasjon, sentrale arenaer innenfor skole, arbeidsliv og politikk (Eriksen 2010b), og kontakt mellom innbyggere med majoritets- og minoritetsbakgrunn (Sørholt 2010).

En mulig årsak Andersson (1998) trekker frem som forklaring på at befolkningen med innvandrerbakgrunn i Sverige leier, er at de har flere barn enn etnisk svenske husholdninger. Det å kjøpe blir derfor dyrt, og leie blir alternativet. Dette kan også være forklaring på at husholdninger med innvandrerbakgrunn i Norge, trekker til områder med lavere boligpriser der de har råd til å kjøpe seg større leiligheter, rekkehus eller enebolig.

Å fatte beslutningen om å flytte, er ofte en lang prosess der nåværende situasjon og alternativer blir vurdert (Nordvik 2004). Flytteteorier, som vist ovenfor, er i stor grad basert på økonomiske-, strukturelle- og livssyklusfaktorer. Flytteatferd og boligvalg blir påvirket av type husholdning, familiens størrelse, alderssammensetning, inntekt (Clark og Dieleman

1996) og strukturelle forhold. Valg på boligmarkedet blir påvirket av økonomiske og politiske forhold i det enkelte område, og forhold på makronivå påvirker beslutninger på mikronivå (Clark og Dieleman 1996). Tilnærmingene som er redegjort for her, er viktige perspektiver i denne oppgaven siden det er sentrale forklaringer som nesten alltid er avgjørende i flyttebeslutninger. Likevel er det også andre faktorer som påvirker valget av bolig og bosted. Dawkins (2006) hevder at sosiale faktorer, som lokalt slektskap og vennskapsbånd, i stor grad har blitt ignorert i flytteforskning. Dog viser noen at slike bånd og nettverk er viktige for å forstå flyttemønsteret (Dawkins 2006). Før jeg beveger meg inn på sosiale forklaringer på flytting, vil jeg først redegjøre for livsstil og kultur og boligens betydning, som kan påvirke beslutningsprosessen.

2.1.3 Livsstil og kultur – preferanser for bosted

I følge Ærø (2006), ble livsstil en viktig tilnærming knyttet til flytting på 1960- og 70-tallet på bakgrunn av nye suburbane bosettinger i USA. Livsstilstilnærmingen legger til grunn at husholdninger velger lokalisering som passer egen livsstil, knyttet til smak og normer i området (Ærø 2006).

Gullestad (1989, s. 4) refererer til livsstil som «[...] de kommunikative aspekter, som symbolverdien ved levesettet». Dette kan forstås som at livsstil er summen av hvordan du uttrykker deg, gjennom symboler, ovenfor andre. For eksempel kan innredning og klesstil si noe om din livsstil. Livsstil skaper både identitet og tilhørighet til sosiale grupper. Ettersom det er viktig for mennesker å være med folk som er «som dem selv», mener Gullestad (1989) at det vil oppstå grenser mellom personer og grupper med ulike livsstil. Slike grenser kan sees i sammenheng med valg av bosted, ettersom mange velger bosted ut i fra at de ønsker en spesiell type levemåte. Jeg bruker livsstil i denne oppgaven i tråd med å bo nær personer «som deg selv», og tjenester i området som kan være tilpasset spesifikke «grupper» av mennesker. I denne oppgaven faller også kultur og levesett inn under livsstilsbegrepet. Bakgrunnen for dette er at det kan argumenteres for at livsstilsbegrepet på mange måter handler om kultur, levesett og tradisjoner.

Kultur er et diffust begrep, og som Gullestad (1989) sier, er det mange måter å forstå begrepet. En av forklaringene på kultur som Gullestad trekker frem, og som jeg anser som en anvendelig tilnærming i denne oppgaven, er «kultur som livsform». Her refererer kultur til forhold som sosiale skikker, normer, verdier og trossystemer. Ut i fra denne forståelsen anser

jeg kultur som innfelt i livsstilsbegrepet da det handler om levemåte og uttrykksformer. Kultur kan videre påvirke handling (Gullestad 1989), som for eksempel alder når man inngår ekteskap, familiestørrelse, husholdningsstruktur og kvinnelig uavhengighet. Til tross for at kultur (og tradisjon) er med på å styre disse faktorene, er det viktig at individers valg ikke reduseres til «gruppeidealer». Tilnærmingen innebærer at boligforhold og preferanser er ulike mellom grupper, og disse forskjellene handler i stor grad om kulturelle ulikheter mellom disse gruppene (Özüekren og van Kempen 2002). Studier fra Storbritannia viser for eksempel at ulike kulturer og tradisjoner, har hatt inngående effekt på boligmønsteret til indere, pakistanere, bengalere og innvandrere fra de karibiske øyer. De tre gruppene fra Sør-Asia har mange likheter i hvordan de er sosialt organisert, der ekteskap inngås mellom personer fra samme gruppe, slik at gruppen forblir etnisk homogen (Peach 1998).

Årsaker til at etniske minoriteter bor i samme områder, er mange og komplekse. I forhold til kultur og livstil, kan dette handle om tilgangen til etnisk-spesifikke goder som butikker, religiøse funksjoner (som kirker og moskeer) og restauranter (Özüekren og van Kempen 2002). Bowes m.fl. (1997) studie av pakistanere i Glasgow viser at pakistanere hadde preferanser knyttet til skoler med godt rykte, transportmuligheter og nærheten til asiatiske butikker og moskeer. Dette viser at det ikke kun er demografiske, strukturelle og økonomiske forklaringer som er gjeldende, men også hva området kan tilby.

Bolt og van Kempen (2010) viser i en studie fra Nederland, at en persons tilknytning til sitt etniske nabolag ikke nødvendigvis vil svekkes over tid. Dette viser at selv med lang botid i et land, vil det ikke bety at ulike grupper nødvendigvis vil skape blandede nabolag. Samme studie viser at en ikke skal ta for gitt at medlemmer av en minoritetsgruppe med en relativ høy sosioøkonomisk status, ønsker å forlate nabolaget, til tross for at nabolaget er fattig, og at det ikke innebærer høy status å bo der. For eksempel opplever tamiler og pakistanere i Oslo økonomisk framgang, men de flytter ikke til vestkanten av den grunn (Turner og Wessel 2013). Dette er et interessant funn som kan sees i sammenheng med min studie, og det kan antas at etniske minoriteter ønsker å bo der de kan føle seg hjemme. En slik forståelse har også Bolt og van Kempen (2010), som mener at etnisk minoritetsgrupper ønsker å bo der de kan bidra i nabolaget. Videre hevder de, at enkelte studier viser, at høyere utdanning og inntekt kan bidra til at minoritetsgrupper trekker mer mot ikke-konsentrerte nabolag. Dog er det slik at minoritetsgrupper i større grad bor i konsentrerte nabolag enn majoritetsbefolkningen (Bolt og van Kempen 2010). Dette kan tyde på at etniske minoriteters

geografiske konsentrasjoner, er et resultat av frivillighet fremfor tvungen atskillelse. Livsstil og kultur er sentrale begreper i min studie og kan være grunner til at personer med pakistansk bakgrunn eventuelt trekker til området på grunn av etnisk-spesifikke goder eller ønske om å bo sammen med andre «som seg selv». I tilknytning til livsstil og kultur kan det også være viktig at boligen er tilpasset deres preferanser. På mange måter kan boligen si noe om hvem du er, samtidig som den skal dekke behovet til husholdningen.

2.1.4 Boligens betydning

I tillegg til forklaringene nevnt ovenfor, kan også boligens utforming være av betydning. Som vist tok Rossis flyttestudie for seg livssyklus som viktig årsak i flyttebeslutningen. Rossi studerte også nabolagets betydning, og motivasjonen for å flytte fra leid til eid bolig. Det han derimot ikke så på, var hvordan ulike boligtyper var av betydning i flyttebeslutningene, og hvordan boligens utforming ville tilfredsstille behov og ønsker (Michelson 1977). Det kan argumenteres for at boligens utforming på mange måter er viktig i flyttebeslutningen, og den kan opptre som en «pullfaktor» for å flytte til et bestemt område. Ikke bare skal den ha riktig størrelse og antall rom, men den kan også være med på å uttrykke hvem du er. Mens samfunnsvitere ofte ser på sosiale aspekter ved boligen, for eksempel som uttrykk for identitet og kultur, har arkitekter vært mer opptatt av «brukerbehovet» (Michelson 1977). En slik tilnærming kan sees i sammenheng med en ideologi om hva som er, eller bør være, den «gode boligen». Denne tilnærmingen refererer til den fysiske utformingen av boliger som mennesker ønsker eller trenger for at den skal være optimal. Det som er vanskelig i studier av preferanser knyttet til boligens fysiske utforming, er at de varierer mellom ulike befolkningsgrupper og klasser (Michelson 1977). Det er for eksempel ulike preferanser hos eldre og yngre, og igjen innenfor disse kategoriseringene. Michelson (1977) trekker frem kjøkkenet som eksempel når han viser til problemer ved oppføring av boliger. Ofte vet designere hva som er et funksjonelt kjøkken, men det er vanskelig å vite om denne standarden er hensiktsmessig i alle nye leiligheter som bygges. På Mortensrud er dette interessant å undersøke da et stort utbyggerselskap har «skreddersydd» kjøkkenløsninger for etniske minoritetsgrupper. Miller (1988) har sett på kjøkkenets betydning i et boligprosjekt i London. Hans funn, basert på intervjuer med beboerne, viser at de fleste mente at kjøkkenet var kvinnens plass. Kjøkkenet ble på mange måter ansett som et symbolsk uttrykk for den mannlige og kvinnelige delingen i hjemmet. Likeledes hevder Miller at hjemmet kan anses som en materiell objektivisering av bestemte sosiale ressurser tilgjengelig i konstruksjonen av en husholdnings identitet, som

igjen kan legge føringer for sosiale nettverk og sosial interaksjon. Dette kan sees i lys av Gullestads (1984) studie om bolig og flytting blant arbeidere i Bergen tidlig på 1980-tallet. I denne studien fremkom det at kjøkkenet bar preg av sterke kvinnelige sosiale nettverk, og at sosial interaksjon i stor grad foregår i hjemmet. I den forstand er det viktig å ikke redusere «brukerbehovet» til kun materielle forhold, siden det på mange måter kan anses som noe sosialt. Likeledes er det ikke bare en materiell faktor som passer inn i en «livsfase», men også noe mer. Boligen representerer beskyttelse fra vær og vind, men som et hjem blir beboerne representert som individer (Ærø 2006). Hjemmet blir et sted hvor vi lever, i tillegg til at det kan skape en følelse av tilhørighet og intimitet. En slik forståelse kan sees i sammenheng med utsagnet «å føle seg hjemme» (Blunt og Dowling 2006). Dette viser at hjem kan bli ansett som objektivt, som noe fysisk der vi får beskyttelse, og subjektivt, et sted for følelser og tilknytning, i tillegg til at det kan være identitetsskapende. I sammenheng med at hjemmet kan anses som en sosial arena hvor interaksjon skjer, er nærheten til familie og venner sentralt.

2.1.5 Sosiale forklaringer

Betydningen av sosiale bånd og nettverk i nabolaget

Noen studier viser at sosiale bånd og nettverk er viktige aspekter i flyttebeslutninger (Dawkins 2006). Basert på studier fra to byer i Nederland, hevder Lupi og Musterd (2006) at sosiale bånd i nabolaget hovedsakelig er svake. Årsaken til dette er at tiden vi lever i, forårsaker løsere nettverk på andre samfunnsarenaer enn i nabolaget. Informasjonsteknologien har medført at nettverkene ikke trenger å være lokalt forankret, men mer flyktige og løse (Forrest og Kearns 2001). Som Gullestad (1992) sier, er hjemmet blitt et sted for intimitet og integritet, mens nabolaget har blitt et «deltidssamfunn» som består av fragmenterte sosiale relasjoner. Med bakgrunn i forståelsen om at nabolaget har mistet sin betydning, kan det tenkes at nabolaget ikke lenger er en viktig del av menneskers liv, men Lupi og Musterd (2006) hevder at beboere i områder som er preget av en etnisk blandet befolkning, har sterkere tilknytning til naboene og nabolaget i sin helhet. Dette viser at sosiale faktorer kan være mer tungtveiende hos minoritetsgrupper.

Andersson (1998) hevder i sine studier fra Sverige, at migrasjon baserer seg på mange ulike faktorer, men at sosiale bånd og nettverk er en hovedkilde til hvor man ender opp. Han argumenterer videre for at det i hovedsak dreier seg om nye immigranter, og ikke de med lang

botid i landet. For senere generasjoner vil valg basere seg mer på lokale opplevelser, minner, mentale kart og bedre kunnskap om institusjoner. Sosiale nettverk i nabolaget er ofte basert på uformell tillit og gjentakende sosial interaksjon. Ressursene som blir skapt gjennom dette nettverket, har blitt beskrevet som «lokaliseringsspesifikk kapital». Denne kapitalformen er stedbunden og medfølger dermed ikke ved flytting (DaVanzo 1981 i Dawkins 2006).

Et noe annet syn er ressurser i personers sosiale nettverk. Sosiale nettverk er ofte sammenkoblet med sosial kapital. Sosial kapital er et begrep som blir definert på ulike måter, men en fellesbetegnelse er at det handler om ressursene som finnes innenfor sosiale nettverk (Briggs 2005). Putnams (2000, s. 19) definisjon på sosial kapital er: «[...] connections among individuals – social networks and the norms of reciprocity and trustworthiness that arises from them». I en nabolagskontekst handler dermed sosial kapital om fordelene ved interaksjon, felles normer, tillit og kollektiv handling blant beboerne (Kleinhans m.fl. 2007). Putnam hevder det er viktig å skille mellom to ulike former for sosial kapital: «bonding» og «bridging» (Putnam 2000). «Bonding» sosial kapital innebærer tette sosiale bånd gjennom blant annet familie- og vennenettverk og etniske grupper. «Bridging» sosial kapital, på den andre siden, er svakere og strekker seg utover nærmeste omgangskrets, som for eksempel venners venner og kollegaer (Kleinhans m.fl. 2007). I følge Briggs (2005), baserer «bonding» sosial kapital seg i stor grad på emosjonell og materiell støtte, «to get by». «Bridging» sosial kapital hjelper mennesker til å komme seg videre, «get ahead» (Kleinhans m.fl. 2007). Et klassisk eksempel på «bridging» sosial kapital er informasjon om jobbmuligheter gjennom løserer bekjentskap og «svake bånd» (Granovetter 1973). Hovedideen bak teorien om «svake bånd», innebærer at svake bånd er nødvendig for å få informasjon til «fjernere» deler av samfunnet. For å få tilgang til denne informasjonen må mennesker søke utover sin nærmeste omgangskrets. På denne måten kan svakere sosiale nettverk bli ansett som «sosiale ressurser» (Granovetter 1973). I tillegg til informasjon om arbeidsmuligheter, som teorien tar utgangspunkt i, kan den også omfatte informasjon om ledige boliger og aktuelle boområder.

Med utgangspunkt i det ovenstående kan det sies at nabolag inneholder ulike former for sosial kapital, det kan for eksempel være «bonding» eller «bridging», eller en kombinasjon. På denne måten kan nabolag være avgjørende i flyttebeslutninger, siden en kanskje har et sterkt forankret nettverk i nabolaget. Hva som utgjør et nabolag kan likevel være vanskelig å begrepsfeste. Nabolag kan på den ene siden være fysiske forhold, som hus og veier, mens det på den andre siden innebærer de sosiale forholdene som nettverk internt i nabolaget, lokal

deltakelse og evnen til å identifisere seg med stedet (Galster 2012). Ofte handler faglitteraturen vedrørende sosial kapital og nettverk i nabolaget, om «svakere» nabolag som trenger sosial kapital for å styrke nabolagets kvalitet og handlekraft (Forrest og Kearns 2001). Butler og Robson (2001), hevder på den andre siden at sosial kapital også kan være av betydning i mer ressurssterke nabolag. I deres studie av flere gentrifiede områder i London konkluderer de med at sosial kapital og nettverk forankret i nabolaget, er med å skape fellesskapsfølelse og tillit blant annet gjennom frivillig arbeid i området. Det frivillige arbeidet kan sees i sammenheng med Briggs (2005) *kollektive effekt og deltagelse i lokalsamfunnet*, som innebærer deltagelse i lag og foreninger som opererer i området eller overordnede demokratiske institusjoner. I tråd med dette, og tidligere diskusjon om nabolagets betydning, mener Forrest og Kearns (2001) at nabolaget fortsatt er viktig som sosial arena, men at det har tilegnet seg nye funksjoner. For eksempel er nabolaget en viktigere arena for rekreasjon og fritid enn tidligere. På denne måten er det dermed vanskelig å slå fast at nabolag stort sett har mistet sin betydning for de som bor der. Til tross for at det blir hevdet at nabolaget har fått nye funksjoner, mener likevel Forrest og Kearns (2001), basert på en gjennomgang av foreliggende litteratur på nabolag og sosialt samhold, at det er viktig å ikke bare se på nabolaget som en territoriell avgrensning, men også som overlappende sosiale nettverk. De hevder at det nettopp er gjennom de sosiale nettverkene i nabolaget at vi lærer toleranse og samarbeid, og skaper tilknytning til stedet.

Sosiale nettverk kan ha viktige funksjoner knyttet til sosial integrering, i samfunnet som helhet eller innenfor spesifikke grupper. Lokale bånd kan i mange tilfeller være en ressurs, men det kan også gjøre personer bindende til et sted (Özüekren og van Kempen 2002). Ut i fra dette er det interessant å se hvordan beboerne på Mortensrud forholdet seg til sine naboer, og hvorvidt det har utviklet seg tette vennskapsbånd. Samtidig er det også interessant å se hvorvidt sosiale nettverk er av betydning for personer med pakistansk bakgrunn på Mortensrud.

Familie og venner

Sosiale bånd med naboene kan bli ansett som både «push»- og «pullfaktorer», avhengig av hvordan slike bånd påvirker beslutningen til å flytte fra et bestemt nabolag eller velge et bestemt bosted. Det å flytte nærmere slektninger, er en vanlig begrunnelse for å flytte til et nytt område (Dawkins 2006), og i den forstand blir familie ansett som en «pullfaktor» for

mange i flyttebeslutninger. Dette kan medføre at minoriteter fortsetter å bosette seg geografisk konsentrert. Familiestrukturer og kontakt med minoritetsgrupper anses som en viktig kilde til en slik konsentrasjon (Turner og Wessel 2013). Bowes m.fl. (1997) fant i studien av pakistanere i Glasgow, at boligtype er underordnet nabolaget og det å bo i nærheten til andre med lik bakgrunn som enn selv. Slektninger ble ansett som en viktig kilde til sosialt nettverk og det påvirket ofte flyttebeslutningen. Dette underbygges av Moens (2009) studie av norsk-pakistanske kvinners hverdagsliv i Norge. Hun finner at pakistanere ønsker å bo i nærheten av venner og familie, og at de ofte flytter til samme områder. Studien viser også at til tross for at pakistannerne bor konsentrert, er det ikke nødvendigvis mye kontakt mellom dem. Grunner til dette mener Moen kan være sladder, og at de har forskjellig bakgrunn fra Pakistan.

2.2 Perspektiver på minoriteters bosetningsmønster

Foregående delkapittel har vist mulige årsaker til at mennesker flytter og hva som ligger til grunn for beslutningene. Flyttestudier og segregasjon kan på mange måter sies å henge sammen som en følge av at flyttebeslutninger kan bidra til og opprettholde segregasjon i byer. Dette kapittelet innledes med en gjennomgang av Chicagoskolens byøkologiske sonemodell og ghettobegrepet. Videre vil jeg ta for meg segregasjon og mulige forklaringer på etnisk segregasjon i Oslo. I avsnittet om mulige forklaringer på etnisk segregasjon har jeg tatt utgangspunkt i Blom (2012) for å skape en bedre forståelse av konteksten analysen befinner seg i.

2.2.1 Chicagoskolens betydning og ghettos

Forskning på segregasjon kan relateres til Chicagoskolen og deres teorier om byers utvikling. Deres byøkologiske tilnærming ser på byen som en konsentrisk enhet inndelt i ulike soner, der funksjoner og sosiale kategorier har hver sin plass i det urbane landskapet. I følge teorien vil byene utvikle seg med det frie markedet og konkurranse om byens rom. Denne konkurransen fører til sortering av befolkningsgrupper. Når en gruppe flytter ut i takt med økt velstand, flytter en annen gruppe inn. Det er viktig å merke seg at sonemodellen er en idealtipe, og at den dermed ikke representerer virkeligheten (Burgess 1925). Likevel kan enkelte trekk finnes i dagens byer, for eksempel at barnefamilier trekker ut i forstedene.

Chicagoskolen har vært gjenstand for kritikk. Peach (2005) er en av kritikerne, og kritikken handler blant annet om at overgangen fra indre by til forstedene ikke bare kan anses som en naturlig prosess, og heller ikke som den eneste prosessen. Chicagoskolen mente at minoritetsgruppene ville gå fra konsentrasjon i indre by til en spredning i forstedene. Etter hvert ville minoritetsbefolkningen assimilere seg, og slik ville ghettoen forsvinne på en «naturlig» måte i tråd med en darwinistisk forståelse. Peach mener en slik assimilasjon ikke alltid vil forekomme selv om velstanden øker. Peach hevder videre at det er viktig å være klar over forskjellen mellom den valgte enklaven og den påtvungne ghettoen, og at ikke all segregasjon trenger å anses som negativ.

Marcuses (2005) definisjon av ghetto er et romlig konsentrert område utviklet av det dominerende samfunnet for å separere en bestemt befolkningsgruppe, ofte definert på bakgrunn av etnisitet. Ghattobegrepet, anvendt i studier av europeiske byer, har i mange sammenhenger blitt kritisert. Kritikken innebærer at områder som omtales som ghettoer ikke består av en homogen gruppe slik den afro-amerikanske ghettoen i USA gjør (Børresen 2006). Det kan dermed stilles spørsmål om det finnes ghettoer i Europeiske storbyer. Wacquant (2008) hevder det ikke finnes, ettersom europeiske «ghettoer» ikke består av en homogen gruppe, og at de ikke er selvforsynte, isolerte og «no-go areas» slik som amerikanske ghettoer.

I Oslo er også ghettodebatten aktuell, og særlig har dette vært knyttet til innvandrertette områder.⁹ Media er også med på å skape oppfatninger om områdene, og de vil påvirke, ikke bare beboere og eventuelle innflyttere, men også lokale og nasjonale styresmakters holdninger til stedet (Wacquant 2008). Spørsmålet om det finnes ghettoer i Oslo, kan dermed stilles. I følge Andersen (2012) er svaret på dette nei. Bakgrunn for dette er at ingen områder i Oslo har så dårlige levekår som begrepet innebærer. Det er heller ingen befolkningsgrupper i Oslo som bor isolert fra storsamfunnet, selv om mange ønsker å bo med andre de anser like som seg selv. Undersøkelser viser også at beboere i konsentrerte områder ofte ønsker flere norske naboer, og at de ønsker å delta i storsamfunnet. Det er heller ikke områder i Oslo som kan anses som farlige og «no-go areas». Selv om det finnes bokonsentrasjoner i Oslo, er det i liten grad snakk om homogene områder med bare én befolkningsgruppe.

---

⁹ Debatten i norsk media: se for eksempel K. Yusuf, «Slaget om Oslos fattigste barn» VG, 31.08.2011 s.38, om utvikling av ghettoer i Oslo. Politikeres holdninger til ghettotendenser i Oslo: G.Magnus, «Advarer mot muslimske ghettoer i Oslo», *Aftenposten*, 22.02.2009, s 6. <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/article2940683.ece> (nedlastet 17.03.14).

Selv om Wacquant hevder det ikke finnes ghettoer i Europa, er det områder hvor bestemte grupper samles. Slike områder kan bli omtalt som enklaver, et begrep som betegner et romlig konsentrert område hvor medlemmer av ulike befolkningsgrupper, selvdefinert av etnisitet, religion eller på andre måter, klynger seg sammen for å beskytte og opprettholde økonomisk, politisk, og/eller kulturell utvikling (Marcuse 2005). I storbyer er det ikke uvanlig med enklaver, og Andersen (2012) hevder dette også er tilfellet i Oslo.

2.2.2 Ulike former for segregasjon

Segregasjon betyr adskillelse, og innebærer separasjon mellom folkegrupper innenfor land eller områder (Blom 2012). Det er ulike definisjoner på segregasjon, Marcuse (2005) ser for eksempel på segregasjon som en tvungen adskillelse, mens han mener andre ser på det som et resultat av både frivillig og tvungen adskillelse. Forskingen har ofte vært dominert av tre kategoriseringer: demografisk-, sosioøkonomisk- og etnisk segregasjon. Demografisk segregasjon innebærer en romlig fordeling av befolkningen etter kjønn, alder og ulike husholdningstyper. Sosioøkonomisk segregasjon refererer til befolkningens ressurser og at dette påvirker hvor man bor. Etnisk segregasjon innebærer at personer tilskriver seg selv, eller blir tilskrevet av andre, en etnisk og/eller religiøs identitet, og dermed noen antatte karakteristikk eller egenskaper (Andersson, Bråmås og Hogdal 2007 i Sørholt 2010).

Som nevnt over, er det en utbredt antakelse om at innvandrere, og etterkommere av innvandrere, ønsker å bo nær hverandre. Spesielt er dette et tungtveiende motiv når de er nye i landet. Ved å bo i samme område kan en få hjelp og støtte, bruke eget språk, og videreføre kulturelle og religiøse tradisjoner. I den grad dette skjer, kan segregasjonen anses som «selvsegregasjon» (også kalt frivillig segregasjon). En slik konsentrasjon av minoritetsgrupper kan føre til svakere integrering i samfunnet (Blom 2012). Tvungen segregasjon er i større grad basert på strukturelle og institusjonaliserte forhold som boligpolitikk og marked, statlige og kommunale bestemmelser og diskriminering. Dette kan anses å være et resultat av minoritetsgruppens preferanser og ønsker, men det er også flere årsaker som er med på å skape etnisk segregasjon (Blom 2012). En må være oppmerksom på at preferanser til minoritetsgrupper er ulik i forskjellige kontekster og innad i grupper (Özüekren og van Kempen 2002).

2.2.3 Mulige årsaker til etnisk segregasjon i Oslo

I følge Blom (2012), er *økonomiske ressurser* en årsak til etnisk segregasjon. Små økonomiske ressurser fører til reduserte valgmuligheter på boligmarkedet og medfører flytting til rimeligere strøk av byen. Økonomiske forhold kan dermed være «pullfaktorer» som forårsaker at innvandrere søker seg mot områder av byen der boligprisene er lavere. I Oslo er dette i stor grad drabantbyene i øst og sørøst (Søholt 2010). En rapport fra Husbanken viser for eksempel at flere personer i drabantbyene, deriblant Søndre Nordstrand, benytter seg av startlån (Husbanken 2013), hvilket fører til at flere med små økonomiske ressurser kjøper i enkelte bydeler. Kjøpekraft blir med dette viktig, men det er ikke nødvendigvis en avgjørende faktor. En annen årsak er *kunnskap om boligmarkedet*. Slik kunnskap overføres ofte gjennom nettverk, og medfører at minoritetsgrupper flytter dit hvor nettverk allerede er etablert. Forholdene i et slikt nettverk kan være bestemt av menneskenes botid i landet, og om de har tenkt til å returnere. Peach (1998) sine studier viser for eksempel at pakistanere i London var villige til å bo billig og dårlig, siden de hadde planer om å returnere til Pakistan. Videre vil nettverkene gi tilgang til forståelig informasjon og tips om boliger, i tillegg til at finansieringshjelp forekommer (Søholt 2010). Sammen med *kunnskap om boligmarkedet*, kan også *tilbudet av boliger* bli sett på som mulig årsak. Dette innebærer for eksempel at for nyankomne innvandrere er det mest naturlig å leie i starten. Dersom leie- og eieboliger er konsentrert i ulike områder vil dette kunne påvirke bosetningsmønsteret. Dette gjelder også lokale variasjoner i boligtyper (Blom 2012). *Diskriminering* som mulig årsak er en annen forklaring på etnisk segregasjon (Blom 2012). Dagens boligmarked er basert på tilbud og etterspørsel, og som Søholt (2010, s. 20) hevder, er det «[...] stort rom for å sortere og forskjellsbehandle boligsøkere». Diskriminering som mulig årsak, skal likevel ikke tas for gitt. Diskriminering i boligmarkedet er vanskelig å kartlegge, siden det i stor grad handler om subjektive opplevelser.

Videre hevder Blom (2012) at en mulig årsak til konsentrasjon av minoriteter kan være *politiske eller administrative beslutninger*. Kommune og stat er i mange tilfeller med på å legge til rette for, eller bestemme, hvor etniske minoritetsgrupper skal flytte. På 1980-tallet ble for eksempel innvandrere i Oslo tilbudt sosiale boliger i øst eller sør i byen (Blom 2012). Denne politikken praktiseres ikke lenger, men det finnes fortsatt områder i Oslo med høy andel etniske minoriteter. Boligområders kvaliteter er også fastsatt gjennom reguleringsbestemmelser og planer, for eksempel om områder skal bestå av villa eller

blokkbebyggelse (Søholt 2010). Slike bestemmelser er med på å avgjøre hvilke grupper som tiltrekkes ulike områder og kan bli ansett som strukturelle forklaringer på segregering (Andersson 1998). For eksempel har Søndre Nordstrand en høyere andel eneboliger og rekkehus enn andre bydeler (Husbanken 2013). Dette kan innebære at større husholdninger tiltrekkes området, i motsetningen til områder bestående av mindre leiligheter.

En siste mulig årsak, som Blom (2012) trekker frem, er *den øvrige befolkningens preferanser*. Det vil si majoritetens preferanser, og deres holdninger til å bo i områder med en viss andel innvandrere. I enkelte tilfeller vil majoriteten «flykte» fra områder når minoriteten oppnår en bestemt andel. Dette fenomenet kalles hvit flukt («white flight» og «avoidance»), og punktet som fører til «flukt», blir i mange sammenhenger kalt «vippepunktet» (Bråmås 2006). I senere tid har også begrepet «hvit unngåelse» blitt brukt i litteraturen. I stedet for å forlate området, som i hvit flukt, handler «hvit unngåelse» om å ikke flytte til området i utgangspunktet. En studie gjort blant personer med innvandrerbakgrunn i Oslo, viser at 28% av personene som ble spurt om ønsket andel innvandrerbakgrunn i sitt nabolag, mente det skulle forbli «sånn som i dag». 34% mente innvandrerandelen var uten betydning, 20% mente det burde være flere, mens 11% ønsket færre. For pakistanere spesielt, var det 30% som svarte «som i dag», 43% «uten betydning», 8% «flere», mens 19% svarte «færre» (Blom 2012). Vassenden (2008a) viser i sin kvalitative studie av majoritetsnordmenn i multietniske boligområder, at det ikke er av stor betydning hvilke grupper nabolaget består av så lenge det er et mangfold. Hewitt (2013) skriver i sin kvantitative studie om flyttemotiver blant etnisk norske barnefamilier, at når minoritetsandelen i et område når 40-50%, ønsker majoritetsbefolkningen å flytte. Resultatene til Hewitt viser at andelen minoriteter i skolen, har større betydning i flyttebeslutningen enn andelen i nabolaget, noe som igjen resulterer i at barnefamilier er mer sensitive for minoritetsandelen i området. Flyttemønsteret viser videre at majoritetsbefolkningen velger bort områder med en høy minoritetsandel som igjen fører til konsentrasjoner av minoriteter i enkelte områder. Vassenden og Hewitt sine funn viser likevel at befolkningen ønsker en blanding i nabolaget så lenge majoriteten er den største gruppen. Til tross for funnene, kan det likevel stilles spørsmålsteget ved hvorvidt de har oppgitt det de egentlig mener, eller om det er uttrykk for «politisk korrekthet».

Den *øvrige befolkningens preferanser* kan videre henge sammen med stigmatisering av enkelte boligområder. Dette kan igjen føre til lavere priser, og at de som ikke har nok ressurser bosetter seg i disse områdene (Andersson 1998). I sin komparative studie av franske

banlieus og Chicagos ghettoer, bruker Wacquant (2008) begrepet *territoriell stigmatisering*. Dette innebærer et stigma knyttet til personer som bor på et område som er dårlig ansett. Stigmatisering av områder kan videre ha bakgrunn i myter om stedet. Holloway og Hubbard (2001) hevder at myter påvirker hvordan beboere selv, og hvordan andre, ser på omgivelsene. Myter innehar ofte positive og negative elementer, men hvis de negative elementene overskygger de positive, kan dette påvirke synet til utenforstående. I dette tilfellet kan det føre til at folk ikke ønsker å bosette seg på stedet. Dette vil igjen kunne påvirke boligpriser og attraktiviteten til et område, og at stedets omdømme kan bli svekket. I kombinasjon med priser, kan tilgang til ulike boligtyper ha effekt på boligsituasjonen for nykommere og husholdninger med begrensede økonomiske, sosiale og informative ressurser. Disse forholdene kan påvirke den sosiale og etniske komposisjonen i nabolag (Wessel og Søholt 2010), ettersom de må velge områder med lavere priser.

Anderssons (1998) forklaringer på etnisk segregasjon samsvarer med Bloms, men Andersson legger i tillegg vekt på kulturelle forklaringer. Med dette mener han at kulturelle forskjeller mellom minoriteten og majoriteten i samfunnet, påvirker etnisk boligsegregering. Dette kan blant annet innebære ønske om å bo med «sine egne» eller i nærheten av kulturelle tjenester, noe som kan sees i sammenheng med teoridelen om livsstil og kultur. På bakgrunn av dette kan etniske minoriteters kulturelle bakgrunn få betydning for tilpasning i samfunnet (Andersson 1998), og hvor de bosetter seg. Mulige årsaker til etnisk segregasjon er av betydning for denne studien, siden det kan være forklaringer på hvorfor minoritetsgrupper bor samlet, i tillegg til hvordan utenforstående og beboere opplever området. Sistnevnte er relevant for oppgaven siden informantene har en oppfatning om at Mortensrud har et dårlig rykte. Dette leder over til neste delkapittel.

2.3 Sted og stedsidentifikasjon

I foregående kapittel har jeg diskutert mulige årsaker til flytting og ulike former for segregasjon. I denne delen av oppgaven vil jeg se på forståelser av sted og stedsidentifikasjon. Dette teoretiske perspektivet vil bli brukt i analysen for å se hvordan informantene opplever eget boområde, og om de skaper stedsidentifikasjon til Mortensrud. Dette vil kunne legge føringer for hvor de bosetter seg. Samfunnsgeografer er opptatt av hvordan mennesker og steder påvirker hverandre. På mange måter blir ikke steder bare påvirket av økonomiske og politiske strukturer i samfunnet, men også av hvordan vi lever (Berg m.fl. 2004).

2.3.1 Stedsteori

Stedsbegrepet er sentralt i samfunnsgeografi, og det er ulike forståelser av hva begrepet innebærer. Begrepet er komplekst, og dels bruker vi det om geografiske områder, og dels som metaforer som «å finne sitt sted» og «å være i hans sted» (Berg og Dale 2004). Sted er likevel noe som angår alle, mens rommet blir ansett som noe abstrakt og uhandgripelig, er stedet mer nært og kjent. Sted er der du bor, jobber eller går på skole. Dette kan sees i sammenheng med tidligere diskusjon om nabolagets betydning for beboere, siden nabolaget som meningsfylt sted kan påvirke de som bor der både i form av engasjement og tilhørighet. Det kan argumenteres for at stedsbegrepet har en subjektiv tilnærming, noe som kan være positivt i den forstand at det er åpent for tolkning. Likevel er et begrep med mange ulike definisjoner problematisk når det skal brukes til vitenskapelig teoretisering og analyse (Berg og Dale 2004).

Stedsbegrepet ble utviklet som en idé på 1970-tallet av humanistiske geografer. Før dette ble sted ansett som et synonym for lokalisering i rommet. Humanistiske geografer utviklet stedsbegrepet basert på en fenomenologisk tilnærming, og de utviklet ideen om at stedet er den mest meningsfylte komponenten i menneskets tilværelse (Cresswell 2004). Med inspirasjon fra Heidegger og en fenomenologisk tilnærming, mente blant annet Relph (1976), at steders «essens» var av betydning. I stedet for å spørre om hvordan stedet er, spør fenomenologer om hva som gjør stedet til et sted (Cresswell 2004). Den feministiske geografen Rose, mente at mens humanistene forstod sted som en universell opplevelse, mislyktes de i å oppdage forskjellen mellom mennesker og deres forståelse av stedet. I søken etter «essensen» blir «forskjellene» borte (Cresswell 2004). Et annet problem ved den humanistiske tilnærmingen er i følge Berg og Dale (2004), at fokuset på enkeltindividenes bevissthet og opplevelser ikke sier noe om betingelsene som ligger til grunn for erfaringene. På denne måten sees ikke individene i sammenheng med samfunnsstrukturene ellers, men bare «i stedet». For å skape en forståelse av hvordan beboerne på Mortensrud opplever og konstruerer eget boområde, ser jeg det som naturlig å bevege meg mot en mer sosialkonstruktivistisk forståelse av sted. At et sted er sosialt konstruert innebærer en forståelse om at menneskelige krefter og strukturer er med på å konstruere og endre stedene. Den sosialkonstruktivistiske tilnærmingen er opptatt av det partikulære ved steder, med forklaringer på de unike egenskapene stedet innehar (Cresswell 2004).

En måte å forstå steder på som sosialt konstruerte, er Masseys tilnærming. For Massey (1995) er steder basert på sosiale relasjoner og aktivitetsrom der det oppstår nye historier og fortellinger som er med på å konstruere stedet. Steder har dermed ikke bare en identitet, men kan gjøres meningsfylt av hver enkelt person. Steder er åpne og dynamiske ved at forandringer forekommer som et resultat av nye relasjoner og interaksjonsmønstre (Berg m.fl. 2004), både lokalt og globalt (Massey 1995).

For å forstå hvordan mennesker konstruerer stedsidentifikasjon, kan en se på hvordan menneskers subjektive oppfatninger danner slike forståelser. Stedsforståelsen er av betydning i flyttebeslutninger, siden *opplevelsen* av stedet kan være utslagsgivende for om en blir boende eller ikke. Dette henger sammen med hvordan stedsidentifikasjon konstrueres og om en føler tilhørighet. En slik forståelse leder over til begrepet *sense of place*, som videre i denne oppgaven går under betegnelsen «stedsfølelse».

2.3.2 Stedsfølelse

Stedsfølelse handler om hvordan mennesker føler og tenker om stedet: «[...] “sense of place” [...] means the subjective and emotional attachment people have to place» (Cresswell 2004, s. 7). Begrepet kan bli brukt på mange forskjellige måter, det er unikt for hvert enkelt individ og handler om menneskers opplevelser av steder og deres hverdagsliv (Rose 1995). Menneskene handler ikke ut i fra en eksplisitt forståelse av hvordan stedene «egentlig» er, men hvordan de selv tolker og forstår stedene (Berg og Dale 2004). Likevel kan det argumenteres for at aktører blir påvirket av andre og media, og at dette kan føre til at de endrer oppfatning av stedet eller at de ønsker å kjempe for hvordan de selv mener det er. I denne oppgaven benyttes stedsfølelse som subjektive tolkninger av omgivelsene. Det er dermed ikke noe fast og låst, men noe som endres og reproducerer i takt med egen og andres forståelse.

Massey (1995) hevder at den økende globaliseringen har fått konsekvenser for steder. En slik forståelse ga også Relph (1976) uttrykk for i boka *Place and placelessness*. I boka viser han til det faktum at mennesker og steder blir påvirket av globaliseringsprosessen som følge av økt mobilitet. Relph hevder at den økende mobiliteten endrer forholdet mellom steder og mennesker. Stedene blir *placeless*, eller ikke-steder, noe som innebærer at de blir mer homogene og oppleves som ikke-autentiske. Relph mener likevel ikke at «ikke-steder» er helt uten mening, og han viser at mens turister bare ser like gater med like hus, ser beboerne små verdener med innhold og mening. Hele den post-industrielle verden har derfor ikke blitt

stedsløs, men likevel mener han at det er: «[...] less and less possible to have a deeply felt sense of place or to create places authentically» (Relph 1976, s. 80).

Mens Relph mener at steder blir mer ikke-autentiske og stedsløse, så hevder Harvey (1996 i Cresswell 2004) at nettopp på bakgrunn av trusselen mot steder som den globale økonomien medfører, blir vi ekstra oppmerksomme på de verdifulle stedene vi bor og arbeider (Harvey 1989 i Massey 1995). På denne måten blir det enda viktigere å ha «a place called home» (Massey 1995, s. 48). Hvordan økt mobilitet endrer forholdet til mennesker og steder er interessant med tanke på pakistanere i Norge. Hvordan forholder informantene mine som er født og oppvokst i Pakistan, seg til bostedet sitt i Norge? Kan de skape en tilhørighet og identitet til Mortensrud? Ved å være innvandrere kan det reises spørsmål om hvordan man oppfatter, og blir oppfattet av andre, til å høre til: Hvor er det jeg føler tilhørighet og hva identifiserer jeg meg med? For å forstå hvordan informantene skaper en slik identitet, må en forstå hvordan mennesker konstruerer stedsidentifikasjon.

2.3.3 Stedsidentifikasjon

Identitet innebærer, i følge Rose (1995), hvordan vi skaper forståelse av oss selv. En slik definisjon kan oppfattes som noe grov, og Gullestad (1989, s. 104) definerer identitet som: «[...] deler av personers selvilde som ønskes bekreftet av andre». Personer uttrykker sin identitet gjennom livsstil, og en slik forståelse omfatter holdninger, verdier, meninger og følelser som skapt i interaksjon med omgivelsene (Zakariassen 1998). Dette innebærer at identitet blir påvirket av erfaringer, og at det har sammenheng med interaksjonen på stedet der en bor. Identitet blir på denne måten en levd erfaring, men det handler også om følelsene og opplevelsene som er forankret i sosiale relasjoner (Rose 1995). Vi opplever ikke bare stedet som fysisk betinget, men også folks sosiale holdninger, normer og atferd. Stedet vil med dette være en fysisk kontekst der sosiale relasjoner utfolder seg (Zakariassen 1998)

Hvordan og hvorfor føler man tilhørighet og identitet til bestemte områder? Svaret kan være så enkelt at man har en tilknytning til stedet som gjør at man føler tilhørighet, som igjen kan lede til identitet. Det er et sted der du føler deg komfortabel eller hjemme, fordi måten du definerer deg på har en sammenheng med stedet (Rose 1995). Rose (1995) hevder det er tre måter mennesker kan identifisere seg til steder på: Mennesker kan identifisere seg *med*, *mot* eller *ikke identifisere seg med* steder.

Å identifisere seg *med* steder, handler i stor grad om at steder kan skape følelser av trygghet og beskyttelse. Dette kan for eksempel være hjemme i eget hus, et spesifikt rom eller en hage (Rose 1995). Å identifisere seg med steder handler også ofte om positive aspekter. For eksempel kan folk føle seg støtt om andre sier noe negativt om stedet man kommer fra. Sistnevnte kan påvirke selvidentitet (Zakariassen 1998) ettersom stedet kan ha stor betydning for hvem du er som person.

Mennesker har også etablert en stedsidentifikasjon på bakgrunn av noe de føler de skiller seg fra, eller *mot* (Rose 1995). En slik «mot-identifisering» kan innebære at mennesker identifiserer seg med sitt sted ut i fra hva det ikke er. Ofte kan en slik «mot-identifisering» være negativt ladet, og det er ikke alltid at personer har kunnskap om det de identifiserer seg mot. Media og andre fortellinger kan i stor grad bidra til «mot-identifisering» og dårlig omdømme. Dette kan sees i sammenheng med Wacquants (2008) territorielle stigmatisering, siden enkelte karakteristikk og assosiasjoner knyttes til mennesker som bor på enkelte steder. Ofte vil egen oppfattelse av steder virke som databaser hvor erfaringene kan måles mot andre steder og respondere på dette. Det er personenes velvære som er av betydning (Zakariassen 1998), og dette kan forsterkes ved å underbygge at eget bosted er bedre enn andre steder.

Noen ganger, eller for enkelte grupper, er det å *ikke* identifisere seg med et sted, aktuelt. Rose (1995) mener Europa er et eksempel på dette. Det å føle seg «europeisk» er underordnet i forhold til det å føle seg «norsk» eller «engelsk», og det er ikke mange som føler de «er europeere». For flyktninger kan det «å ikke identifisere» seg være tilfellet. I enkelte anledninger har en ikke selv valgt hvor en vil bo, og en kan føle seg som en fremmed på stedet. En slik fremmedhet kan også oppleves når mennesker kommer til nye steder en har lite kjennskap til.

For noen er det bostedet i seg selv som uttrykker mening, og det er dette Savage m.fl. (2005) referer til som «elective belonging», eller på norsk «valgt tilhørighet». Her uttrykkes beboernes identitet, eller livsstil, på bakgrunn av bostedet, ikke som et fastlåst nabolag forankret på et sted, men som meningsfullt for individet selv. De som uttrykker en «valgt tilhørighet» er mer opptatt av å plassere seg selv i et landskap som passer til ens egen identitet og selvoppfattelse fremfor kvaliteten av sosiale bånd. For eksempel kan dette være grunnen til å bosette seg i et område med gode skoler eller gode rekreasjonsmuligheter. Med «valgt tilhørighet» er kulturell kapital sentralt med fokus på forbruk og livsstil, fremfor sosial kapital

og sosiale nettverk. Stedsidentifikasjon bygges dermed på både sosial og kulturell kapital, men i ulik grad (Røe 2009). Røe (2009) hevder at der den sosiale kapital er viktig, vil opplevelsen om tilhørighet og stedsidentifikasjon ha sammenheng med sosiale relasjoner på stedet. Der den kulturelle kapitalen er viktigere, vil opplevelsen handle mer om stedets karakter, som beboere, eller tilflyttere, ønsker å assosiere seg med.

Stedstilhørighet og identitet involverer grupper av mennesker på ulike måter. Den samme lokaliseringen kan være meningsfylt for noen, mens den ikke er det for andre. Stedstilhørighet kan derfor være en måte å etablere og opprettholde ulikheter mellom grupper (Rose 1995). Videre kan stedsidentifikasjon utvikle seg på bakgrunn av «valgt tilhørighet». Her er det ikke de sosiale båndene som er med på å forme identitet eller flyttebeslutningen, men den kulturelle kapitalen blant beboerne i området. Hvordan mennesker identifiserer seg med steder kan påvirke om de vil bli boende eller flytter fra området. Det kan argumenteres for at en sterk identifisering med stedet, vil skape en større barriere for å flytte enn om en ikke har det. Berg og Dale (2004) hevder at inngående analyser av menneskers forhold til steder, vil føre til økt innsikt i sentrale dimensjoner ved stedet, hvilke prosesser som påvirker, og hvordan de virker inn ved flytting og bostedsvalg. I denne oppgaven er disse perspektivene relevante, og det er interessant å undersøke om de identifiserer seg, eller eventuelt ikke identifiserer seg, til Mortensrud, samt hvordan utenforstående oppfatninger påvirker egen identifikasjon med stedet. I tillegg er det interessant å se hva som ligger til grunn for en slik stedsidentifikasjon, er det aspekter ved området eller er det sosiale nettverk?

2.4 Oppsummerende kommentarer

Første teoridel argumenterer for at det er ulike årsaker bak flyttebeslutninger. I denne delen er Rossis (1980) livssyklusmodell, og livsløpsperspektivet, økonomiske- og strukturelle forklaringer sentrale. I tillegg til disse kan også livsstil og kultur påvirke bostedsvalg, og da ofte i sammenheng med tradisjoner og hvem man ønsker å bo i nærheten av, og tilgangen til ulike tjenester og tilbud. Her er Gullestads (1989) begrep «kultur som livsform» vesentlig, ettersom det handler om sosiale skikker, normer og verdier som kan være på stedet. En slik forståelse er et godt grunnlag for analysen selv om jeg ikke bruker det eksplisitt, siden mye bunn ut i informantenes kultur og tradisjoner. I tråd med dette, kan også boligens utforming være av betydning. Til slutt i denne delen er sosiale relasjoner og nettverk i fokus. Dette viser videre til relevansen av Putnams (2000) kapitalbegreper. Her vil «bonding» sosial kapital

være en sentral del av analysen, ettersom det kan være med på å forklare bostedsvalg for mine informanter.

Den andre teoridelen har fokuset rettet mot minoriteters bosetningsmønster. Her er ghetto- og segregasjon sentrale begreper. Ghattobegrepet er aktuelt da det er en pågående debatt i Oslo, og det er et begrep i folks dagligtale. Segregasjonsbegrepet, og da etnisk segregasjon spesielt, kan vise hvorfor det blir konsentrerte bosettinger, og er dermed relevant for videre analyse.

I den tredje delen argumenterer jeg for at steder har betydning for mennesker, og at stedsidentifikasjon kan oppleves og konstrueres på forskjellige måter av hver enkelt person. Her tar jeg utgangspunkt i Masseys (1995) relasjonelle stedsforståelse, som innebærer interaksjon og hverdagsliv på stedet. Det er viktig å understreke at mens noen har en sterk stedsidentifikasjon, kan den være tilnærmet ikke-eksisterende hos andre. Her redegjør jeg for hvordan Rose (1995) hevder vi kan identifisere oss med stedet på ulike måter, noe som er viktig for oppgavens tema. Videre kan stedsidentifikasjon basere seg på sosial kapital (sosiale relasjoner) eller kulturell kapital (som kan sees i tråd med «valgt tilhørighet»).

3 Metodologi og metodevalg

I denne studien benyttes en kvalitativ metodisk tilnærming. I første del av kapittelet vil jeg redegjøre for Grounded Theory og abduksjon som er mitt vitenskapsteoretiske utgangspunkt for oppgaven. Videre vil jeg begrunne metodevalget, og vise hvordan dataene som oppgaven baserer seg på er fremkommet. En slik begrunnelse innbefatter blant annet utvalg- og rekruttering av informanter, intervjuguide, gjennomføring av intervjuer og etiske problemstillinger. I kvalitativ metode er det som Thagaard (2009) sier, viktig å presisere og tydeliggjøre prosessene eksplisitt. Dette fordi forskningsresultatene troverdighet hviler på grunnlaget som resultatene er basert på.

3.1 Metodologi – Grounded Theory og abduksjon

Samfunnsforskning handler i stor grad om representasjoner og fortellinger om samfunnet (Ragin og Amoroso 2011). Måten denne representasjonen forekommer på kan variere avhengig av metodologisk ståsted. *Metodologi* skiller seg fra *metode* i den forstand at metode er teknikker og prosedyrer for å samle inn og analysere data, mens metodologi er en måte å tenke og studere sosiale fenomener (Corbin og Strauss 2008). Jeg plasserer meg ikke bestemt inn i en særegen vitenskapelig metodologi, men bruker elementer fra *Grounded Theory*, i hovedsak koding og kategorisering som ledd i analyseprosessen. Grounded Theory består av systematiske og fleksible retningslinjer for innsamling og analyse av kvalitative data for så å konstruere teorier «grunnet» på disse dataene (Charmaz 2006). Hovedbudskapet til grunnleggerne av Grounded Theory, Glaser og Strauss, er at teori skal oppdages gjennom data, og at teorien skal kunne forankres i dataene (Vassenden 2008b). Min prosess kan likevel ikke anses som ren induktiv, siden jeg har hatt et teoretisk begrepsapparat i bakhodet som har påvirket forskningsprosessen. Siden en nesten alltid vil ha noen forhåndsantakelser, er det som Ragin og Amoroso (2011) sier, nesten umulig å gjøre samfunnsforskning uten deduksjon. Vassenden (2008b) mener derfor at Grounded Theory innebærer at dataene er i fokus gjennom hele prosessen, og at all teori skal kunne forankres i empirien. Corbin og Strauss har utviklet en annen versjon av Grounded Theory som sier at forskeren skal kjenne til litteraturen, men ikke la den styre datainnsamlingen (Corbin og Strauss 2008). Dette er en tilnærming som jeg anser mer anvendelig enn utgangspunktet til Glaser og Strauss, der

forskeren i minst mulig grad skal ha kjennskap til eksisterende litteratur (Glaser og Strauss 1967).

Fleksibiliteten til Grounded Theory muliggjør en veksling mellom empiri og teori. Denne vekslingen betegnes ofte som abduksjon. Abduksjon tar, i følge Alvesson og Sköldberg (2009), utgangspunkt i det empiriske grunnlaget, men avviser ikke teorien fullstendig.

Oppgaven kan kombineres med tidligere studier gjort på feltet, ikke som et verktøy som skal styre prosessen, men som en kilde til inspirasjon for å oppdage mønstre som igjen kan skape forståelse. På denne måten skiller abduksjon seg fra retroduksjon som har et mer deduktivt utgangspunkt.

I mitt arbeid benyttes studier som er gjort tidligere og er derfor på mange måter en abduktiv tilnærming med utgangspunkt i Grounded Theory. Blant annet handler denne studien om hvorfor beboerne har bosatt seg på Mortensrud. Det er denne forklaringen på *hvorfor* som er mitt analytiske utgangspunkt. Med dette ønsker jeg å vise hvordan mine informanters historier kan sees i lys av det generelle, noe som innebærer koblingen mellom empiri og teori, som Glaser og Strauss (1967) var opptatt av.

3.2 Metodevalg og fremgangsmåte

I denne delen vil jeg redegjøre for metodevalg, valg av studieområde og utvalg og rekruttering. Dette innebærer diskusjon og begrunnelse av hvorfor jeg valgte studieområdet og hvordan rekruttering av informanter foregikk.

3.2.1 Kvalitativ metode og valg av studieområde

Denne oppgaven tar for seg pakistaneres flyttebeslutninger, deres opplevelse av eget bosted og stedsidentifikasjon. Det er interessant å studere flyttebeslutninger siden det er mye kvantitative data som viser hovedtrendene i flyttingen som foregår, men lite kvalitativ forskning som viser til individenes egne valg og preferanser (Søholt og Astrup 2009). Med denne oppgaven ønsker jeg å finne historiene og erfaringene bak flyttingen, og hvordan de opplever eget bosted. For å finne svar på slike spørsmål er kvalitativ metode det beste utgangspunktet, siden det er et godt verktøy for å studere personlige temaer (Thagaard 2009). Kvalitative studier lar oss komme nærmere individet, og ulike fortellinger og personlige erfaringer kommer dermed frem i lyset. Kvalitative studier gir også muligheten til å være

oppmerksom på informantenes kroppsspråk, noe som kan fortelle oss mye om hvordan de føler og opplever situasjonen. Denne studien er på mange måter eksplorerende i den grad at nye aspekter kan komme til underveis i prosessen, fremfor testing av hypoteser. Det er gjort noe forskning på pakistaneres opplevelser av eget bosted og om rammene for pakistansk hverdagsliv (f.eks. Moen 2009), men det finnes ikke noen som tar for seg et bestemt område. Kvalitativ metode er et godt verktøy for å undersøke noe vi ikke vet så mye om fra før (Thagaard 2009). Fraværet av detaljert kunnskap om et fenomen eller prosess, representerer et verdifullt utgangspunkt for forskning (Hammersley og Atkinson 2007).

I mange studier er det ikke et spesielt sted som er i fokus, men mennesker er plukket ut på bakgrunn av ulike egenskaper. Andre ganger kommer stedet først (Hammersley og Atkinson 2007), og dette er tilfellet i denne oppgaven. Mortensrud ble ikke tilfeldig valgt, men jeg valgte stedet på grunn av at det er en høy andel personer med pakistansk bakgrunn som bor der. Jeg har valgt å ikke anonymisere stedet, slik som blant annet Vassenden (2008a) har gjort i sin avhandling. Dette fordi jeg mener konteksten informantene befinner seg i er av stor betydning. Ved å kjenne til stedet, kan også oppgaven ha en overføringsverdi, som sammenlikningsgrunnlag eller som bakgrunnskunnskap i byutviklingsprosesser.

Ved å benytte kvalitativ metode kan en få kunnskap om hvordan enkeltpersoner opplever en situasjon eller et sted, i tillegg til at det legges til rette for en deltakelse som skaper en dypere forståelse av det som studeres. Et viktig kjennetegn ved kvalitativ metode er kravet om åpenhet og fleksibilitet (Thagaard 2009). Dette innebærer at det ikke er strenge rammer som fastsetter forskningen, men at endringer underveis forekommer. Slike endringer bærer preg av at det er mellommenneskelig kontakt og at det derfor ikke alltid er like lett å forutsi hvordan prosessen vil utvikle seg.

3.2.2 Det kvalitative forskningsintervju

Kvalitative intervjuer er en forskningsmetode som forsøker å sette informantene i fokus og forstå verden fra deres ståsted. Et viktig mål med kvalitative forskningsintervjuer er å få frem individers erfaringer og opplevelser. Videre blir det forsøkt, gjennom intervju, å forstå betydningen av ulike hendelser og temaer i informantens egen livsverden (Kvale og Brinkmann 2009).

For å svare på problemstillingen og underspørsmålene i oppgaven måtte jeg intervju mennesker om deres opplevelser og valg knyttet til bosted og bolig. Jeg valgte å benytte meg av intervjuformen som Thagaard (2009) betegner som en «delvis strukturert tilnærming». Dette innebærer at intervjuet har noen grad av forhåndsbestemmelser, men samtidig en fleksibilitet. I min studie er temaene utviklet på forhånd (se avsnitt om intervjuguide), men de endrer rekkefølge. Temaene blir presentert i størst mulig grad etter informantenes egne fortellinger. Dette kunne noen ganger være vanskelig, ettersom ikke alle samtaler naturlig gled innom alle temaene. Jeg valgte derfor å stille spørsmål når det oppstod «naturlige pauser». Dette fungerte heller ikke alltid tilstrekkelig, og det kunne forekomme at vi snakket i munnen på hverandre. Fleksibiliteten til et delvis strukturert intervju fører også til at andre temaer ble tatt opp, eller at temaer ble videre utdypet. Et eksempel på dette er at vi i noen av intervjuene kom inn på familiens migrasjonshistorie. Dette var ikke et dominerende tema i intervjuguiden, men det var med på å skape et bedre bakgrunnsteppe om et tema jeg kunne lite om på forhånd.

3.2.3 Utvalg og rekruttering

Utvalget av informanter gjort i denne oppgaven er det som Thagaard (2009, s. 55) kaller «strategisk utvalg», som innebærer at personene har egenskaper som er relevante for problemstillingen. I min oppgave var kvalifikasjonene i utgangspunktet basert på at de bor, har bodd eller skal bo på Mortensrud, at de hadde bakgrunn fra Pakistan og alder. Totalt snakket jeg med 14 personer¹⁰ som alle var beboere på Mortensrud, og tre eiendomsmeglere. Størrelsen på utvalget er i stor grad basert på antallet jeg fikk tilgang til, men jeg oppnådde også et «metningspunkt», noe som innebærer at ytterligere studier ikke tilfører ny og overraskende informasjon (Small 2009).

Å rekruttere personer med pakistansk bakgrunn på Mortensrud skulle vise seg å være mer utfordrende enn jeg hadde ventet. En årsak til dette var at det var vanskelig å finne ut nasjonaliteten til de som bodde der. For å finne informanter brukte jeg i første omgang lokalavisens hjemmeside på kjøp og salg av boliger. Jeg brukte også 1881.no for å finne navn gjennom adressesøk på ulike områder på Mortensrud. Jeg fant mange navn med utenlandsk opprinnelse, men jeg kunne ikke vite om de var fra Pakistan. Ved å søke opp de ulike personene på Google og Facebook var det i mange tilfeller mulig å se om de tilhørte

---

¹⁰ Tre av intervjuene var med to personer

pakistanske grupper på Facebook eller om de hadde en annen tilknytning til landet. På Google fikk jeg også inntrykk av i hvilke land navnene i stor grad var vanlige. Basert på dette valgte jeg ut nærmere 40 personer som jeg sendte ut informasjonsskriv til i posten.

I informasjonsskrivet stod det at jeg ville følge opp brevet per telefon. Jeg fikk ingen umiddelbare henvendelser om ønsket deltakelse, og valgte derfor å ringe. Mange jeg snakket med sa de ikke hadde tid, andre sa jeg skulle slutte å ringe, mens enkelte bare la på. Jeg prøvde flere ganger til de som ikke tok telefonen, men flere fikk jeg aldri kontakt med. Andre var imøtekomende, men de fleste takket uansett nei til å delta. Ut i fra første rekrutteringsrunde, som baserte seg på brevene, fikk jeg to informanter. Jeg skjønnte derfor at jeg måtte gå andre veier for å finne folk som var villige til å delta. En av informantene hadde selv skrevet masteroppgave om pakistanere. Hun hadde også hatt problemer med å rekruttere, selv om hun hadde pakistansk bakgrunn. Hun sa det var mange som var skeptiske til deltakelse, og at de ikke helt så at de kunne bidra med viktig informasjon. En annen informant sa at det kunne være vanskelig siden mye av det som blir skrevet om pakistanere i media er negativt ladet, og at de derfor er redd for at det skal bli en negativ vinkling. Dette kan underbygges av Moens (2009, s. 46) studie av norsk-pakistanske kvinners hverdagsliv, og hvordan de forholder seg til oppslag i media: «De er lei av all den negative omtalen som folk med norsk-pakistansk bakgrunn får i mediene».

Da jeg intervjuet de to informantene nokså fort fikk jeg spurt de om de kjente andre som kunne være villig til å delta, og jeg fikk tre navn. Av disse tre var det en som var villig til å stille opp. Informanten jeg fikk via en informant visste også om en annen som kunne delta, og «snøballmetoden» ble dermed brukt. «Snøballmetoden» er en vanlig metode for å velge ut tilgjengelige informanter. Et argument mot bruk av denne metoden er at personer ofte tilhører samme sosiale nettverk (Small 2009). Jeg anser ikke dette som et problem i denne oppgaven da det var flere snøballer, i tillegg til at de fleste jeg snakket med ikke kjente hverandre fra før.

Da jeg verken fikk kontakt med nok folk gjennom invitasjonene mine og «snøballmetoden», begynte jeg å sjekke egen omgangskrets om de kjente noen. Jeg snakket om prosjektet, og på denne måten fikk jeg noen flere informanter. I et av disse tilfellene fikk jeg informasjon om en informant til, og «snøballmetoden» ble dermed brukt en gang til, men den rullet ikke lenger enn to personer. Jeg tok også kontakt med en tidligere FAU-leder på den lokale skolen som var villig til å stille opp.

Stort sett var det kvinner som viste seg å takke ja til å delta, noe som førte til en noe skjev kjønnsfordeling. Totalt snakket jeg med tre menn og 11 kvinner. Jeg hadde ingen spesielle forutsetninger på alder, utenom at de var «voksne». Som et resultat av dette er informantene fra midten av tjueårene til starten av femtiårene, med unntak av ett intervju der tenåringsdatteren til en av informantene var med. At datteren deltok i intervjuet medførte at moren også snakket mer. Utenom dette intervjuet bestod også to andre intervjuer av to personer. Intervjuer bestående av flere personer kan ha både positive og negative sider. Bjørnholt og Farstad (2014) har diskutert fordelene ved å intervju par, og mener metoden medfører en rik datakonstruksjon da det innebærer bekreftelse og diskusjon mellom partene. Negative aspekter kan være at en av partene overkjører, eller at en ikke tørr si hva hun/han egentlig mener. I mine intervjuer der det var to deltakere, synes jeg det stort sett var positivt, selv om den andre kunne avbryte.

Da utvalget mitt er basert på de som er tilgjengelige, kan det være jeg bare har snakket med personer som er fortrolig med forskning. Personer med høyere utdanning har for eksempel større tilbøyelighet til å være med på kvalitative studier enn personer med lavere eller ingen utdanning (Thagaard 2009). Dette er også tilfellet i min egen studie, da flesteparten, men ikke alle, hadde høyere utdanning.

I prosessen var det også problematisk å få kontakt med utflyttere. Jeg brukte blant annet finn.no, Eiendomspulsen og oversikten over kjøp og salg over boliger i lokalavisen, men hadde problemer med å få kontakt med disse. Flere personer fant jeg ikke riktig telefonnummer til og de svarte aldri på invitasjonen. En jeg ringte sa at hun ikke ønsket å delta og begrunnet dette med at hun «bare hadde flyttet fra Mortensrud til Bjørndal». Jeg spurte også informanter om de kjente noen som hadde flyttet ut, men dette var ikke mange, derimot kjente de fleste mange som hadde flyttet internt, og ofte hadde de også gjort det selv. Til tross for lite informasjon på utflyttere var det derimot noen jeg snakket med som var på vei ut av barndomshjemmet. Det viste seg at disse også flyttet til nærliggende områder. Jeg intervjuet også et ektepar som vurderer å flytte, og disse kan dermed anses som utflyttere.

3.3 Intervjusituasjonen

I denne delen vil jeg redegjøre for hvordan jeg benyttet meg av intervjuguiden, hvordan intervjusituasjonen utartet seg, og refleksjoner rundt min egen rolle som forsker. Dette innebærer en diskusjon av positive og negative aspekter knyttet til gjennomføringen, i tillegg hvordan jeg som forsker kan ha påvirket situasjonen.

3.3.1 Intervjuguide

Intervjuguiden jeg brukte er utarbeidet i forbindelse med prosjektet *Flytting i Osloregionen* (se vedlegg). Denne intervjuguiden favner bredt og kommer inn på mange ulike temaer knyttet til flytting, valg av bosted, tilhørighet og trivsel i eget boområde. Selv om problemstillingen min i stor grad tar for seg flyttebeslutninger og stedsidentifikasjon, valgte jeg å stille alle spørsmålene i de fleste intervjuene da de ga god bakgrunnsinformasjon. Jeg la også til spesifikke spørsmål om Mortensrud da dette var temaer som gikk igjen på de første intervjuene.

Enkelte spørsmål lot jeg være å stille ved enkelte anledninger, og da spesielt om stedet blir kalt noe annet på «folkemunne». Dette var spørsmål jeg etter hvert forstod ikke var relevante. Jeg opplevde utfordringer knyttet til spørsmål om «identitet» og «tilhørighet». Informantene hadde i flere tilfeller problemer med å uttrykke sine følelser for stedet, og dette medførte at svarene ofte ble korte. Jeg forsøkte å bruke andre ord for å få mer utfyllende svar, men da responderte informantene med at det ble det samme som jeg tidligere hadde spurt om. Dette kan forstås som at de ikke har en spesiell tilknytning til Mortensrud, eller at det er andre forhold enn kun stedet i seg selv som er av betydning.

3.3.2 Gjennomføring av intervjuene

Da jeg kontaktet informantene for å avtale tid og sted for intervju, var det i de fleste tilfeller slik at de ville møtes et annet sted enn i eget hjem. Kun tre av intervjuene foregikk hjemme hos informantene. Grunnen til dette er noe uklar, men flere informanter uttrykte at de ville gjøre det lettere for meg ved at jeg slapp å dra helt til dem, i tillegg til at de sa det var mye bråk og mange folk hjemme. Flere av intervjuene foregikk på Mortensrud senter, kafeer eller informantens arbeidsplass. Gjennomføringen av intervju på offentlig sted førte med seg en god del støy på opptaket, og det var lettere for informanten å følge med på andre ting enn

faktisk selve intervjuet. Flere kastet blikk rundt seg og var oppmerksom på hvem som passerte.

Intervjuene som foregikk hjemme hos informantene varte ofte lenger i en roligere atmosfære. Informantene tok seg god tid og det virket som om de følte seg mer avslappet enn de jeg møtte på offentlige steder. Det å intervju informantene i eget hjem medførte også en innsikt i hvordan de hadde det hjemme, og informanten kunne lettere henvise til ulike steder og ting i nærheten.

Da ingen av informantene hadde problemer med at intervjuet ble tatt opp, brukte jeg båndopptaker på alle intervjuene. Dette gjorde intervjuingen enklere enn hvis jeg skulle tatt notater underveis, i tillegg er det lettere å være mer oppmerksom på det som blir sagt. Jeg syns ikke bruk av båndopptaker var et problem under intervjuene, og det var få som i det hele tatt var opptatt av den. Etter intervjuene transkriberte jeg fortløpende for å huske mest mulig fra situasjonen. På denne måten kunne jeg evaluere meg selv som intervjuer og gjøre endringer til neste intervju. Transkriberingen medførte at jeg måtte gå gjennom alt flere ganger, og med dette fikk jeg en dypere forståelse. Jeg brukte programmet HyperTranscribe til alle transkripsjonene. Ved å bruke analyseprogrammer er det mulig å merke ulike deler av teksten med forskjellige koder, og en kan få en mer kompleks form for analyse. På denne måten er det mulig å avdekke det informantene snakker om på en oversiktlig måte (Hammersley og Atkinson 2007). Sitater i oppgaven er så ordrette som mulig, men endringer kan forekomme for å skape bedre forståelse. Underveis i transkriberingen begynte jeg å notere meg temaer og stikkord jeg kunne benytte i videre analyse.

Etter hvert intervju skrev jeg ned noen tanker knyttet til personene jeg intervjuet i en notatblokk som fungerte som en kombinasjon av forsknings- og feltdagbok. En forskningsdagbok er der du notater deg refleksive tanker (Hammersley og Atkinson 2007). Jeg noterte meg blant annet om flyten i intervjuet og om hvordan relasjonen mellom oss fremstod. Slik notering gjorde at jeg husket personene bedre når jeg skulle transkribere og analysere.

3.3.3 Posisjonalitet – refleksjoner rundt egen deltakelse

Siden kvalitative forskningsintervjuer er basert på samtale, vil min rolle som intervjuer, spille inn på intervjusituasjonen og intervjupersonene. Den kunnskapen om informantens situasjon som innhentes i intervjuet, vil også være med på å forme forståelsen (Kvale og Brinkmann 2009) og resultatene av etterfølgende analyse. Ikke alltid vil det informantene sier være helt i samsvar med deres «indre mening», likevel fremmer de et syn som det ikke er usannsynlig at de også vil si til andre. Det de sier til meg som forsker, er påvirket av både meg og konteksten vi befinner oss i. Selv om informantene ikke nødvendigvis gir meg alt de føler og tenker, sier det likevel en god del om deres livsverden. Hvordan jeg oppfatter personene, påvirker meg både under intervjusituasjonen og i arbeidet med analysen. I tilfeller der det er en person som gjennomfører hele forskningsarbeidet, vil denne personen ha stor makt til å påvirke kunnskapen som blir produsert. Forskeren kan legge vekt på enkelte resultater, og ignorere andre (Kvale og Brinkmann 2009).

Wadel (1991 i Thagaard 2009) argumenterer for at forskeren skal være «sosiolog på seg selv». Dette innebærer at forskeren skal gjøre seg noen tanker om hvordan han eller hun kan ha innvirkning på informantene. Dette kan være alt fra blant annet kjønn, alder, språkbruk, klesstil og utdanning. At jeg er en ung kvinne, kan ha betydning for resultatet, ettersom kjønn kan påvirke interaksjonen avhengig av kontekst (Hammersley og Atkinson 2007). Dette kan ha bidratt til at kvinner har åpnet seg mer for meg enn om jeg hadde vært en mann. Samtidig var jeg bevisst på hvordan jeg gikk kledd til intervjuene. Fra starten av ville jeg opptre mest mulig hverdagslig og dette fungerte godt i alle intervjuene. Informantene var kledd i samme stil, noe som gjorde at vi ikke skilte oss nevneverdig fra hverandre, til tross for at noen av kvinnene bar tradisjonelle hodeplagg.

Over- og underrelasjoner gir grunnlag for utvikling av dataene (Thagaard 2009). Hvis informantene føler seg underlegne, kan dette skape mindre tillit og ha konsekvenser for datainnsamlingen. Det at flere av informantene hadde felles likhetstrekk med meg, unge kvinner med høyere utdanning, kan ha ført til en mer likeverdig relasjon og da også etablering av tillit.

3.4 Analysestrategi og tolkning

Da jeg begynte med intervjuene hadde jeg ingen klar problemformulering og heller ikke valgt alle teoriene, men jeg hadde temaer jeg ønsket å studere nærmere. Årsaken til dette var at jeg ikke visste hvordan intervjuene ville utarte seg, og det var dermed ikke forhåndsbestemt hva slags teori som ville være mest relevant å benytte seg av. Jeg ønsket heller ikke at teoridelen skulle styre intervjuene i en retning for å kunne bekrefte eller avkrefte eksisterende teori.

Likevel hadde jeg et teoretisk bakteppe som førte til at jeg gjorde meg opp noen meninger før intervjuprosessen startet. Ved å kjenne til litteraturen kan forskeren lete etter likhetspunkter mellom fenomener som studeres, og det en har erfaring med. Det øker forskerens teoretiske sensitivitet i løpet av prosessen, i tillegg til at det kan bidra til å bekrefte funn (Corbin og Strauss 2008).

Analysen baserer seg på en sammenstilling av datamaterialet gjennom direkte sitater og gjenfortellinger, og min fortolkning av dette ved hjelp av teoretiske perspektiver og foreliggende forskning på feltet. Jeg fortolker dermed en virkelighet som allerede er fortolket av informantene selv. En slik fortolkning er det som Thagaard (2009) kaller *dobbel hermeneutikk*. Kombinasjonen av sitater og gjenfortellinger fra mine informanter, skaper sammenheng mellom egne data, tidligere forskning og teorier.

3.4.1 Tema- og personsentrert tilnærming

I denne oppgaven har jeg valgt å benytte meg av en kombinasjon av tema- og personsentrert tilnærming til analysen, men fokuset vil i hovedsak være temabasert. Temabasert analyse sammenlikner informasjon fra informantene om ulike temaer som fremtrer i analysen, og hovedpoenget er å gå i dybden (Thagaard 2009). Hvilke temaer som studeres baseres i stor grad på forskerens forståelse av datamaterialet. For å finne temaer, noterte jeg meg stikkord underveis på hva som gikk igjen. Videre brukte jeg programmet HyperResearch for å gjøre dette mer inngående. Temaene jeg har valgt er basert på mønster som gikk igjen i datamaterialet, i tillegg til at jeg anså de som interessante. Kritikk mot kvalitativ metode retter seg ofte mot temasentrerte tilnærminger, da eksemplene fra informantene ofte løsrives fra en helhetlig sammenheng (Thagaard 2009).

Ettersom studiene baserer seg på beboeres meninger, erfaringer og opplevelser, vil jeg ikke utelukkende benytte meg av en temasentrert tilnærming. Ved å kombinere temasentrert

analyse med personsentrert, kan sammenhengen mellom de ulike temaene og personene bli studert mer helhetlig. Videre gir den personsentrerte tilnærmingen en mer nyansert fremstilling om hvordan informantene opplever egen situasjon (Thagaard 2009). For å gjøre dette presenterer jeg informantene gjennom studien for å skape en forståelse av hvem de er. Flere av informantene kan dermed følges gjennom analysen. Selv om jeg kombinerer tema- og personsentrert analyse, vil jeg ikke presentere informantene mer enn nødvendig. Grunnen til dette er at en for personsentrert fremstilling kan føre til problemer med anonymisering, og at personene blir fremstilt som en «bestemt type person» (Thagaard 2009). En studie med fokus på temasentrert tilnærming vil kunne opprettholde de etiske dilemmaene om konfidensialitet, i tillegg til at det vil skape et mer nøytralt bilde av informantene.

3.4.2 Kategorisering som ledd i en tema- og personsentrert tilnærming

I likhet med Grounded Theory har jeg kategorisert datamaterialet mitt (Corbin og Strauss 2008). Kategoriene innehar egenskaper som er med på å gruppere datamaterialet, og denne prosedyren kalles koding (Alvesson og Sköldbberg 2009). Koding handler om å kunne sette merkelapp på nøkkelord eller tekstavsnitt for å kunne identifisere uttalelser. For å utvikle koder leste jeg gjennom det transkriberte datamaterialet flere ganger for så å notere meg temaer som gikk igjen. Deretter gikk jeg gjennom teksten igjen, mens jeg samtidig merket ord og avsnitt. Eksempler på koder jeg brukte er «sosiale nettverk» og «det delte stedet». Etter fullført koding plasserte jeg de ulike kodene under temaene jeg hadde notert meg i løpet av transkriberingen. Ved å behandle og analysere datamaterialet på denne måten, fikk jeg et godt overblikk, og jeg kunne lettere se kategorier i relasjon til hverandre ved å søke etter en eller flere koder i teksten samtidig. Under kodingen hadde jeg også mulighet til å legge til kommentarer, det som Corbin og Strauss (2008) kaller *kodememoer*, til hver enkelt kode slik at jeg kunne notere meg refleksjoner og tolkninger knyttet til utsagn. Kodearbeidet medførte at jeg underveis i prosessen kunne gjenkjenne mønstre i datamaterialet, noe som banet vei for analysens tematiske oppbygning.

3.5 Etiske problemstillinger

Informantene er en særdeles sentral del av oppgaven, og beskyttelsen av disse har vært viktig gjennom hele prosessen. Ved at informantene stiller opp og svarer på spørsmålene mine, utleverer de seg selv og sine nærmeste, og det er derfor min oppgave som forsker å sikre at denne informasjonen blir behandlet på en forsvarlig måte. Etiske problemstillinger er ikke noe som bare dukker opp i gjennomføringen av kvalitative forskningsintervju, men det er noe som må ivaretas gjennom hele prosessen (Kvale og Brinkmann 2009).

I kvalitative forskningsintervjuer handler etiske problemstillinger ofte om hvor sensitive og nærgående spørsmålene skal være (Thagaard 2009). I denne studien er ikke spørsmålene spesielt sensitive. Var det likevel noe informanten ikke ville snakke om, ble det gitt uttrykk for dette. I enkelte tilfeller var det også sensitive opplysninger som kom frem, jeg lot da informanten selv styre hvor mye han/hun ville si, og jeg spurte ikke mer inngående. Det er viktig at informanten hele tiden blir vist respekt og ikke blir forledet til å gi informasjon som han/hun vil angre på i etterkant (Thagaard 2009). Jeg vil heller ikke benytte denne informasjonen i analysen, men den er viktig for meg for å se bedre sammenheng mellom det de faktisk sa og erfaringer i livet deres.

3.5.1 Informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser for deltakelse

For å beskytte informanten er det noen etiske prinsipper som er spesielt viktig å følge: *Informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser* for informanten ved å delta i prosjektet (Brinkmann og Kvale 2010, Thagaard 2009, Hammersley og Atkinson 2007). Oppgaven er godkjent av NSD (Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste), som innebærer at visse retningslinjer skal følges.

Informert samtykke innebærer at informanten skal informeres om prosjektets formål og hovedtrekkene, og mulige risikoer for å delta. Det innebærer også frivillig deltakelse og at de kan trekke seg underveis (Kvale og Brinkmann 2009). Fleksibiliteten og åpenheten i kvalitative forskningsintervjuer gjør at det er vanskelig å være helt nøyaktig om hva de samtykker til, og for mye informasjon vil kunne påvirke informantenes svar (Thagaard 2009). For at informantene i størst mulig grad skulle forstå hva de ble med på, hadde jeg et informasjonsskriv utarbeidet av forskningsprosjektet *Flytting i Osloregionen*. I dette skrivet

stod det hva prosjektet handlet om, og kontaktopplysninger til meg og mine veiledere. Jeg utarbeidet i tillegg et samtykkeskjema der de skrev under at de deltok frivillig, og at de kunne trekke seg før, under og etter intervjuet. Informasjonsskrivet var på mange måter åpent, og temaene som ble nevnt er de jeg i stor grad har tatt utgangspunkt i. Jeg anser det heller ikke som et problem at andre temaer som «etnisitet» ble nevnt, ettersom informantene så seg villige til å snakke om emnet.

I informasjonsskrivet stod det at de ville anonymiseres, og dette sa jeg også til informantene. Dette handler om *konfidensialitet*. Kvalitativ metode handler i stor grad om menneskers privatliv (Hammersley og Atkinson 2007), og informantene skal med dette være garantert beskyttelse (Thagaard 2009). For å unngå at informanten skal kunne gjenkjennes, har jeg endret yrke, navn og alder. Utsagn som refererer til spesifikke personer eller hendelser vil ikke benyttes i analysen.

Hva slags *konsekvenser* kan det ha å delta i et forskningsprosjekt? Svarene er mange, men det er viktig at forskeren på best mulig måte sikrer at informanten ikke vil få negative konsekvenser eller at forskningen er til skade for informanten. For å redusere konsekvensene er det viktig å være bevisst på hva slags betydninger det du skriver kan få for de som deltar (Thagaard 2009). Likevel er det vanskelig å vite hva som er rett og galt, og avgjørelser må tas knyttet til hva slags informasjon som skal publiseres. Det er derfor viktig å være kritisk refleksiv hele tiden og ha en selvbevissthet på prosessen.

3.6 Kvalitetssikring av oppgaven

Siden kvalitativ metode ikke bare består av systematikk, men også spontanitet, er det viktig at forskeren reflekterer rundt og gjør rede for egne beslutninger underveis i prosessen. Dette er viktig for å sikre kvaliteten til arbeidet som er utført (Thagaard 2009).

3.6.1 Reliabilitet, validitet og overførbarhet

Reliabilitet, eller troverdighet, er i stor grad basert på at forskningen er utført på en troverdig måte (Thagaard 2009). Dette kan være vanskelig i kvalitativ metode, siden informantene for eksempel kan endre sine svar i møte med en annen forsker eller til en annen tid (Kvale og Brinkmann 2009).

For å skape reliabilitet er det nødvendig å redegjøre for hvordan dataene er utviklet og hvordan egen rolle kan ha påvirket forskningsprosessen. For å sikre studiens troverdighet er det viktig å være konkret i hva som er informantenes utsagn og hva som er forskerens fortolkning og kommentarer knyttet til utsagnet (Thagaard 2009). I følge Silverman (2006) kan studiens reliabilitet bevares ved å gjøre forskningsprosessen «gjennomsiktig».

«Gjennomsiktigheten» innebærer at forskeren gir en så detaljert og åpen beskrivelse av forskningsprosessen som mulig. På denne måten er det enklere å se hva som kan ha påvirket datamaterialet. For å gi en best mulig beskrivelse har jeg i metodekapittelet beskrevet forskningsprosessen, i tillegg til at jeg skiller mellom informantenes tolkninger og mine egne fortolkninger. Det kan også være lurt å minne seg selv på at det er andre som skal lese og vurdere arbeidet.

Validitet, eller bekreftbarhet, omhandler tolkning av data og gyldigheten av tolkningene til forskeren (Thagaard 2009). Dette innebærer at funnene blir kritisk gjennomgått slik at analysen ikke baserer seg på tilfeldig valgte «eksempler» som ikke beskriver virkeligheten på en oppriktig måte (Silverman 2006). For å sikre validitet, kan det derfor være hensiktsmessig å trekke inn og diskutere funn gjort i tilsvarende forskning. I analysekapittelet har jeg med bakgrunn i dette, valgt å trekke inn både eksempler fra annen forskning og teori for å diskutere opp mot egne tolkninger av datamaterialet. Dette bidrar til at studien kan sees i en større sammenheng og inngå i en bredere diskusjon av flytteprosesser.

Overførbarhet handler om å skape en større oppfatningsevne av det som blir studert. Forskeren kan argumentere for at en kvalitativ undersøkelse kan bidra til en større teoretisk forståelse av andre sosiale fenomener (Thagaard 2009). Jeg vil redegjøre for studiens overførbarhet sist i oppgaven.

4 Presentasjon av Søndre Nordstrand og Mortensrud

4.1 Flytting i Oslo og Søndre Nordstrand: fra indre øst til drabantbyene

Barlindhaug (2010) finner tydelige mønstre i østlige og vestlige flyttestrømmer i Oslo. Fra indre øst er det mange som flytter videre til Groruddalen eller ytre sør, som Søndre Nordstrand og Mortensrud. Dette viser at flyttingen ikke bare skjer inn og ut av hovedstaden, men også internt i byen. I 2011 kunne det registreres 52 475 flyttinger mellom Oslos bydeler og internt i egen bydel (Statistisk sentralbyrå 2012). I flere bydeler i Oslo er det slik at den bydelen man allerede bor i, også er den mest populære å flytte til. Hvis ikke egen bydel er den mest populære, er det stor sannsynlighet for at en av nabobydelene er det (Oslospeilet 2011). Søholt (2010) peker på at årsaker til dette kan være at i for eksempel Groruddalen er det et variert boligtilbud som muliggjør boligkarriere. En annen grunn kan være så enkel som trivsel i eget boområde.

Da innvandringen startet på 1970-tallet, bodde de fleste av minoritetsbefolkningen i leide leiligheter i indre øst. Andelen ikke-vestlige innvandrere steg i perioden 1988-1998, men begynte så å avta. I stedet for en fortsettelse av veksten i Oslo indre øst, ble det en ekspansiv økning i de gamle og nye drabantbyene i ytre øst og sør i byen. Samtidig som minoritetsgrupper fant veien til de gamle og nye drabantbyene, har andelen majoritetsbefolkning i samme områder gått sakte, men sikkert nedover siden slutten av 1980-tallet (Blom 2006). Utbyggingen av Søndre Nordstrand, som startet på midten av 1980-tallet, påvirket demografien i stor grad, i løpet av sjuårsperioden 1986-1993 økte befolkningen med 80 %. Denne kraftige befolkningsveksten gjorde Søndre Nordstrand til byens yngste bydel der 1/3 av befolkningen er under 20 år.¹¹

---

¹¹ http://www.bydel-sondre-nordstrand.oslo.kommune.no/var_bydel/befolkning/ (nedlastet 24.09.13)

4.1.1 Bokonsentrasjoner i Oslo

Utflyttingen fra Oslo indre øst har ført til konsentrasjoner av minoritetsbefolkningen i Oslo. I stedet for spredning til ulike bydeler, har grupper med innvandringsbakgrunn flyttet til samme områder. Det blir hevdet at en av årsakene til at minoritetsbefolkningen har flyttet til drabantbyene øst og sør i Oslo, er muligheten for å eie egen bolig. Boligprisene her var, og er, rimeligere enn andre steder i byen (Blom 2006).

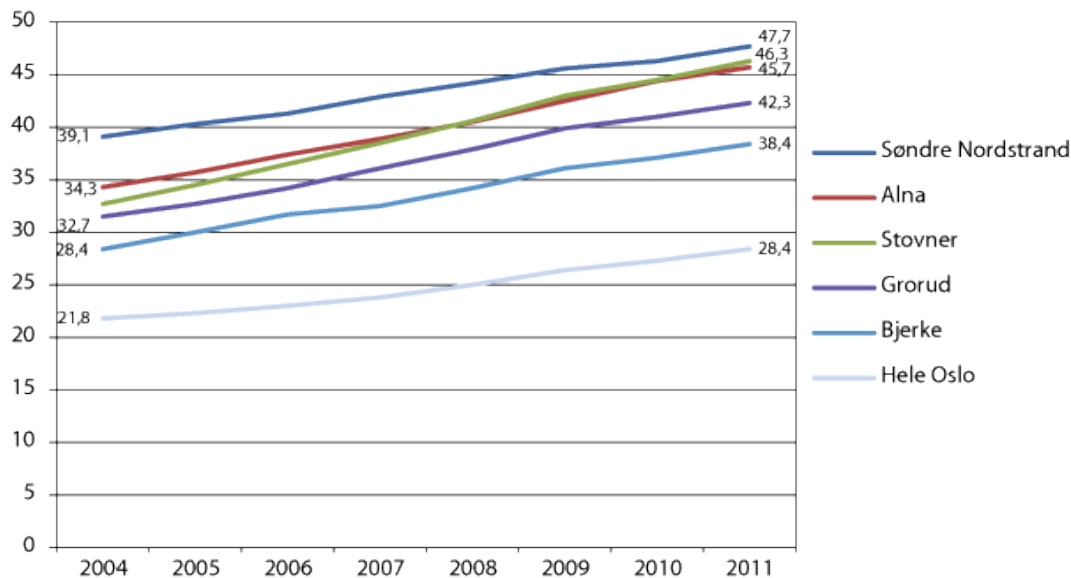
Drabantbyene ble bygget ut på grunn av boligmangel og bolignød (Hansen og Brattbakk 2005). I tillegg ble flere av de «nye drabantbyene» utbygget i samme periode som den første store innvandringsbølgen, og dette kan sees på som en forklaring til at etniske minoriteter har flyttet utover fra sentrum (Tvedt m.fl. 2010). Gjennomgående har prisnivået i drabantbyene ligget lavt i forhold til resten av Oslo, og det er betydelige prisforskjeller mellom drabantbyene og sentrum. Årsaker til drabantbyenes dårlig rykte og lave pris, har mange forklaringer. Blant disse er dårlig arkitektonisk utforming, avstand fra sentrum, omdømme, lite tjenestetilbud og en høy andel personer med innvandrerbakgrunn. Flere av drabantbyene har også større og rimeligere leiligheter enn andre områder av byen. For personer med innvandrerbakgrunn er ofte dette attraktivt, da de har større familier og dermed behov for større leiligheter (Hansen og Brattbakk 2005).

Minoritetsgruppene i Oslo har en ujevn fordeling. Ved inngangen til januar 2014 var det 151 700 innvandrere og 45 900 norskfødte med innvandrerforeldre i Oslo. Dette tilsvarer 31% av folketallet i byen. De fleste av disse er bosatt i bydelene Søndre Nordstrand, Stovner, Alna og Grorud, hvor andelen nå er rundt 50%. Lavest andel med minoritetsbakgrunn var det i bydel Nordstrand, nabobydelen til Søndre Nordstrand, med 16%.¹² Figuren under illustrerer økningen av minoritetsbefolkningen i utvalgte bydeler i Oslo i tidsrommet 2004 til 2011. I dag er prosentandelen noe høyere.

---

¹² <http://ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef> (nedlastet 10.05.14)

Figur 2: Innvandrere og norskfødte med to utenlandsfødte foreldre. Hele Oslo og utvalgte bydeler. 1.1.2004-1.1. 2011. Prosent (Kilde: regjeringen.no¹³, opprinnelig kilde: SSB)

Søndre Nordstrand har en innflytting som har fordelt seg ulikt mellom befolkningsgruppene. Statistikken viser at det er flere personer med innvandrerbakgrunn som flytter inn i bydelen, samtidig som det er flest av majoritetsbefolkningen som flytter ut. Til tross for at det er andel av majoritetsbefolkningen som flytter til Søndre Nordstrand, så kan ikke dette kompensere for den store fraflyttingen (Oslo kommune 2008).

4.2 Søndre Nordstrand

Søndre Nordstrand er den sydligste og største bydelen i Oslo. Den administrative inndelingen av bydelen har grenser mot marka i øst og mot sjøen i vest. Bydelen har vært, og er, preget av stor byggeaktivitet fra midten av 1980-årene.¹⁴ Utbyggingen som startet på 1980-tallet var noe mer variert enn de tradisjonelle drabantbyene, det var større innslag av småhus og større leiligheter. Som et resultat av dette fikk Søndre Nordstrand også eneboliger, noe som ikke hadde forekommet ved noen større utbyggingsområder i Oslo (Bydel Søndre Nordstrand 2006).

¹³ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/nouer/2011/nou-2011-14/13/3/2.html?id=650999> (nedlastet 24.09.13)

¹⁴ http://www.bydel-sondre-nordstrand.oslo.kommune.no/var_bydel/ (nedlastet 24.09.13)

Det er fortsatt stor byggeaktivitet i bydelen, noe som vil innebære befolkningsvekst (Bydel Søndre Nordstrand 2006), og da spesielt med tanke på utbyggingen av Gjersrud/Stensrud-området. Før 1980 var bosettingen, utenom jordbruket, begrenset til Hauketo og Prinsdal, et par boligblokker ved Holmlia stasjon og noen små boligområder på Søndre Dal og Klemetsrud. Etter Nordstrand, er Søndre Nordstrand den bydelen med mest grøntarealer.¹⁵

4.2.1 Befolkningssammensetning – de fleste med bakgrunn fra Pakistan

Av alle bydelene i Oslo har Søndre Nordstrand høyest andel personer med innvandrerbakgrunn. Til tross for at Søndre Nordstrand består av mindre enn 1% av Norges befolkning, bor 3% av personer med innvandrerbakgrunn der, og 7% av barn med innvandrerforeldre. De siste årene har befolkningsveksten i Søndre Nordstrand vært moderat, fra 2006 til 2008 økte befolkningen i bydelen med 3%, Oslo økte samme periode med 4%. Befolkningsveksten i Søndre Nordstrand var utelukkende basert på innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. I Søndre Nordstrand er det mennesker med bakgrunn fra 142 land, og den største gruppen har sine røtter i Pakistan. Denne gruppen utgjør 24% av minoritetsbefolkningen i byen som helhet, og 38% er norskfødte med foreldre fra Pakistan (Aalandslid 2009).

De første pakistannerne kom til Norge på slutten av 1960-tallet (Østberg 2003). De tidligste fasene av innvandringen var i stor grad basert på økonomiske forhold og muligheten for arbeid. Som oftest var arbeidet i lavtlønnede yrker, både i tjeneste og produksjon (Turner og Wessel 2013). De første innvandrerne som kom til Norge hadde problemer med å innta boligmarkedet, dette på bakgrunn av en kombinasjon av fattigdom, mangel på kontakter, diskriminering og lovgivning. Dette førte til at arbeidsinnvandrerne endte opp i leiligheter med lavere kvalitet som ble leid ut i det private markedet i de fattigste områdene av Oslo, spesielt i Oslo indre øst (Blom 1999 i Turner og Wessel 2013).

Den hurtige økningen av innvandrere, og da spesielt pakistannerne, førte til at Norge innførte innvandringsstopp i 1975 (Østberg 2003). Men til tross for innvandringsstoppen ble ikke strømmen av innvandrere redusert (Turner og Wessel 2013). Dette som et resultat av at de som allerede var gift fikk ektefellen til Norge før innvandringsstoppen, mens de som giftet

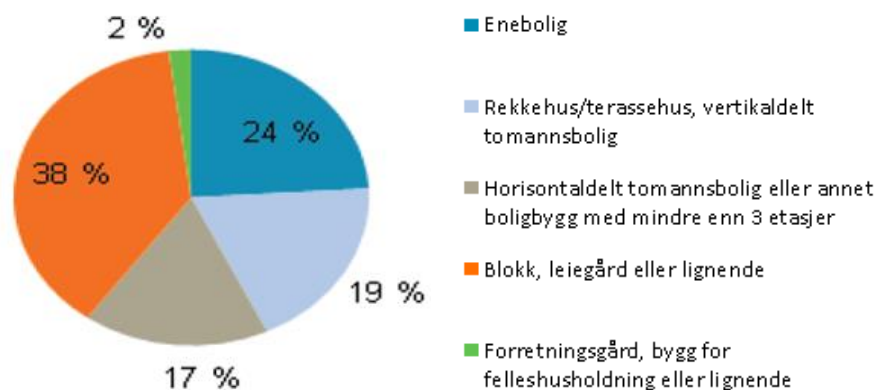
---

¹⁵ http://www.bydel-sondre-nordstrand.oslo.kommune.no/var_bydel/ (nedlastet 24.09.13)

seg etter 1975 fikk innvilget familiegjengenforening. Det at kvinnene, og etter hvert barn kom, førte til at det i mange sammenhenger ikke var snakk om midlertidig opphold, men at de ville bli på permanent basis (Østberg 2003). Kvinnene kom til Norge i startfasen fordi de var gift, eller skulle gifte seg, med en av pakistansk bakgrunn. I dag vokser også pakistanske kvinner opp i Norge, men gifter seg ofte senere med menn fra Pakistan (Moen 2009). Tall fra SSB viser at hos både første- og andregenerasjon pakistanere gifter flertallet seg med en med samme landbakgrunn (Sandnes og Henriksen 2014). En slik organisering legger føringer for at pakistanere bosetter seg i nærheten av hverandre og har egne sosiale nettverk med andre pakistanere. Dette beskriver Moen (2009, s. 37 original utheving) som: «[...] en symbolsk mur rundt *norsk-pakistanske rom* [...]». En slik symbolsk mur innebærer at pakistanere i stor grad forholder seg til andre pakistanere, likevel kan det tyde på at endringer skjer. For som Moen skriver, er en ny generasjon pakistanere i ferd med å vokse opp og bosette seg i Norge. Denne gruppen har utdanning og klarer seg godt alene, de er ikke avhengig av å bo nær foreldrene eller andre som snakker samme språk. Likevel hevder Moen (2009) at det *norsk-pakistanske rom* opprettholdes, ved at de i stor grad baserer seg på egne ressurser.

4.2.2 Boligsammensetning – stor andel småhus og store leiligheter

Søndre Nordstrand består av store husholdninger i forhold til Oslos gjennomsnitt. Andelen med husholdninger med tre eller flere barn i Søndre Nordstrand, er tre ganger så høy (9% av husholdningene) enn i Oslo for øvrig (3%) (Bydel Søndre Nordstrand 2006). I sammenheng med befolkningen er boligtype sentralt. Til sammenlikning med Oslo som helhet består bydelen av en stor andel småhus og store leiligheter (Bydel Søndre Nordstrand 2006). En slik sammensetning skaper naturlige forklaringer på hvorfor «store» familier bosetter seg i Søndre Nordstrand. En modell som illustrerer boligsammensetningen i bydelen er vist nedenfor.

Figur 3: Oversikt over boligtyper i bydel Søndre Nordstrand (Kilde: Husbanken 2013).

Boligtypene i Søndre Nordstrand samsvarer med en meglers forklaring om hvilke boliger som etterspørres på Mortensrud:

Megler A: Større boliger, eller i hvert fall mange rom da. Fireromsboliger har solgt bra. Så det er jo litt spesielt egentlig, vi er nå utsolgt for fireroms. Så sånn er det ikke andre steder, andre steder så kan man sitte igjen med noen fireroms, men her har vi solgt de ut.

Videre er det en høy andel småhus til sammenlikning med Oslo for øvrig. Likevel har Søndre Nordstrand en høy andel med trangboddhet (Bydel Søndre Nordstrand 2006). Definisjonen av trangboddhet innebærer at husholdningen har flere personer enn det har rom (Søholt 2010). Ut i fra denne definisjonen var 14% av Søndre Nordstrands befolkning trangbodd i 2001, mens Oslogjennomsnittet lå på 7% i samme periode (Bydel Søndre Nordstrand 2006). Søholt (2010) viser at det har skjedd en reduksjon i trangboddhet, men hun mener det samtidig er bekymringsverdig at tre ganger så mange av minoritetsgruppene bor trangt til sammenlikning med majoritetsbefolkningen. Søholt trekker frem at dette kan være en indikasjon på at selv om personer med innvandrerbakgrunn blir boligeiere, så har de ikke råd til romslige boliger for familien (Søholt 2010). En annen indikasjon kan knytte seg til antall barn og boligmarkedet. Det kan være vanskelig å finne passende boliger, både med tanke på plass og økonomisk, for familier med mange barn i Oslo.

4.2.3 Bydelens utfordringer – Oslo Sør-satsningen

Søndre Nordstrand har stått overfor en rekke utfordringer de senere årene, og det pekes på at bydelen har mange av de samme problemene som finnes i Groruddalen. Bydelen har et utdanningsnivå som er lavere enn gjennomsnittet for Oslo, og det er også stor arbeidsledighet. Dette innebærer at bydelen har en rekke utfordringer knyttet til områdeutvikling, integrering og sosial likeverd (Bydel Søndre Nordstrand 2006).

Oslo Sør-satsningen ble vedtatt av byrådet i 2007, og innebærer en satsning som skal rettes spesielt mot deler av befolkningen som er utsatt for levekårsproblemer og boområder med belastninger. Satsningen skal gå på tvers mellom ulike grupper, der barn og unges deltakelse i utviklingen og gjennomføringen av tiltak står i fokus. I 2008 ble det vedtatt at satsningen skulle ha en tidsramme på 10 år, og det ble ved oppstart utarbeidet langsiktige mål og delmål.¹⁶ Grovt sagt innebærer målene:

Oppvekst: Satsningen skal legge til rette for tilstrekkelige norskferdigheter og læringsferdigheter. Foreldrene skal være en integrert del av dette arbeidet.

Nærmiljø og kultur: Enkelte områder er preget av en opphopning av levekårsproblemer, noe som skaper utfordringer i nærmiljøet. Det er etterspørsel blant befolkningen om møteplasser på tvers av kultur- og språkgrupper, alder og kjønn. Nærmiljøet skal oppleves som trygt, attraktivt og inkluderende.

Kvalifisering: Bydelen har en stor andel arbeidsledige og uføre, samt færre med høyere utdanning enn resten av Oslo. Satsningen skal arbeide for at flere personer skal delta i utdanning og arbeidslivet.

Folkehelse: Bydelens befolkning scorer lavt på inntekt, utdanning og tilknytning til arbeidslivet. Satsningen skal bedre helsetilstanden og ikke skille seg fra resten av Oslo.¹⁷

---

¹⁶ <http://www.bydel-sondre-nordstrand.oslo.kommune.no/getfile.php/bydel%20s%C3%B8ndre%20nordstrand%20%28BSN%29/Internett%20%28BSN%29/Dokumenter/Oslo%20S%C3%B8rsatsing/M%C3%85LDOKUMENT%202013%20-2016%20%20Vedtatt%2020%2006%2013.pdf> (nedlastet 29.01.14).

¹⁷ <http://www.bydel-sondre-nordstrand.oslo.kommune.no/getfile.php/bydel%20s%C3%B8ndre%20nordstrand%20%28BSN%29/Internett%20%28BSN%29/Dokumenter/Oslo%20S%C3%B8rsatsing/M%C3%85LDOKUMENT%202013%20-2016%20%20Vedtatt%2020%2006%2013.pdf> (nedlastet 29.01.14).

Utover dette har bydelen utfordringer knyttet til å skape attraktive boområder for en bredere del av befolkningen, slik at segregasjon kan forhindres. Utbyggingen av små leiligheter og kommunale leiligheter er derfor en utfordring for å øke andelen ulike befolkningsgrupper i området. Bydelen har også fått et negativt omdømme, og det bør derfor være en bevisst satsning på styrkning av identiteten (Bydel Søndre Nordstrand 2006).

4.3 Mortensrud

Mortensrud er den østligste delbydelen i Søndre Nordstrand og ble utbygd på midten av 1980-tallet med en variert bebyggelse (Tvedt m.fl. 2010). Mortensrud er en av fire delbydeler i Søndre Nordstrand. Det er noe vanskelig å avgrense stedet. Topografi og veier gjør avgrensningen synlig på enkelte områder, mens grensen mot Hauketo og Prinsdal er noe uklar. Delbydelene ligger langt fra hverandre i avstand, og det oppleves også i noen grad vanskelig å komme seg til og fra de ulike delbydelene uten bil.

De viktigste funksjonene er sentralt på Mortensrud, både med Mortensrud Senter Syd, t-bane og bussknutepunkt. T-banen ble forlenget til Mortensrud fra Skullerud i 1998 (Tvedt m.fl. 2010), noe som førte til at Mortensrud ble bedre «innlemmet» i Oslo. Mortensrud har godt tjenestetilbud i tillegg til Mortensrud Senter Syd. Blant annet har delbydelen flere barnehager, to barneskoler (Mortensrud og Stenbråten) og en ungdomsskole (Lofsrud). Mortensrud har også et helsetilbud med både eldresenter, lege og helsestasjon på Kantarellen.

I et søk i landets aviser dukker det opp flere artikler og notiser om Mortensrud kirke. Kirken ble åpnet i 2002 og er kjent for sin uvanlige arkitektur. Også skole har vært et tema i media. Siden Mortensrud skole har en stor andel elever med minoritetsandel har det vært utfordringer knyttet til språkopplæringen¹⁸.

I analysedelen vil Mortensrud fremstå som flere ulike områder som varierer etter fysiske forhold (som boligtype) og sosiale forhold (befolkningssammensetning). For å skape en forståelse av de ulike områdene av Mortensrud som informantene snakker om (se figur 4 s. 88 for kart), ønsker jeg her å presentere de kort:

De eldste boligfeltene består av Lofsrudhøgda, Blakkens vei og Brunas vei som ble utbygd på 1980-tallet. Boligsammensetningen her består stort sett at mindre rekkehus og

---

¹⁸ «Født i Norge, men må ha språkhjelp på skolen» (Aftenposten 24.11.2013, s. 4)

lavblokkbebyggelse. Kantarellen, også utbygd på 1980-tallet, består av lavblokkbebyggelse. Syd for Mortensrudveien går det et par avstikkere til noen boligområder som jeg omtaler som «Mortensrudveien» (adressen til boligfeltene). Boligfeltene her består stort sett av rekkehus inndelt i ulike borettslag. Både Lofsrudhøgda, Blakkens vei, Brunas Vei og Kantarellen ligger syd for Mortensrudveien.

Gamle Bygdevei og Olasrudveien ligger nord for Mortensrudveien og består i større grad av eneboliger og rekkehus. Gamle Bygdevei og Olasrudveien grenser til marka og bydelen Nordstrand, og går under det informantene omtaler som «Stenbråtenområdet». Om de her refererer til beliggenheten (på en høyde ovenfor Stenbråten skole) eller tilhørigheten til Stenbråten skolekrets, er jeg usikker på. I tillegg til disse områdene snakker informantene om et nyere boligfelt, Jordstjerneveien, som også ligger syd for Mortensrudveien. Byggingen av dette feltet ble startet opp av Selvaag på tidlig 2000-tallet.

5 Å flytte til Mortensrud

Hvorfor folk flytter til eller fra et bestemt område eller en bestemt boligtype, kan sjeldent reduseres til én bestemt faktor. Oftest er det mange ulike forhold eller medvirkende omstendigheter bak en familie eller en persons flytteprosess. Dette analysekapittelet diskuterer noen fremtredende årsaker bak menneskers valg av Mortensrud som bosted. Først vil jeg kort belyse hvordan livsfase, økonomiske og praktiske hensyn, må trekkes inn i analysen av informantenes flyttehistorier. Deretter viser jeg at sosiale relasjoner og nettverk likevel må sies å være det som først og fremst har vært avgjørende for hvorfor akkurat Mortensrud ble informantenes bosted.

Jeg har valgt å vektlegge sosiale nettverks betydning i dette kapittelet. Tidligere flyttestudier har ofte drøftet livsfase og økonomi, og jeg anser det dermed hensiktsmessig å gå i dybden på sosiale faktorer: Hva er det med sosiale relasjoner og nettverk som gjør de betydningsfulle? Hva betyr familien i praksis? Strukturelle- og sosiale faktorer er sammenvevd, og som et resultat av dette vil jeg også i analysen av sosiale relasjoner trekke inn strukturelle forklaringer.

5.1 Praktiske hensyn og strukturelle rammer

Det er mange ulike faktorer som kan forklare hvorfor mennesker flytter. Ofte baserer dette seg på hvilken del av livssyklusen husholdningen befinner seg i, deres preferanser, og valgmuligheter knyttet til økonomiske- og strukturelle forhold. I det følgende vil jeg redegjøre for og diskutere årsaker til flyttebeslutninger som er typiske hos flere av informantene. Forklaringer på hvorfor de har byttet bosted og bolig er, om en ser hen til foreliggende forskning, som forventet knyttet til praktiske faktorer som plassmangel og økonomiske- og strukturelle forhold.

Bawer er en mann i førtiårene, er gift og har fem barn i grunnskolealder. Både han og hans kone er fra Pakistan. Han har bodd i Norge store deler av oppveksten, mens kona kom hit da de giftet seg. Han jobber for tiden som rådgiver i Oslo kommune, mens kona jobber i barnehage. Bawer flyttet til et rekkehus på Mortensrud med foreldrene tidlig på 90-tallet. Han har bodd sammen med familien helt inntil nylig da moren flyttet i leilighet sammen med Bawers bror. Bawer forklarer årsaken bak at familien flyttet til Mortensrud slik:

Før dette så bodde vi i byen, sentralt i Gamle Oslo, også tenkte vi å flytte litt ut av byen, og da var det å ha større bolig i forhold til det vi hadde. Så derfor kjøpte vi rekkehus der borte [Mortensrud].

Bawers forklaring peker på mange av de samme elementene som flere av informantene snakker om, og viser at livsfase er sentral i flyttebeslutningen. Dette kan sees i sammenheng med Rossis (1980) livssyklusmodell ettersom Bawer og familien flyttet til Mortensrud på grunn av behovet for større plass. I samsvar med Rossis modell «vokste» familien ut av tidligere leilighet. Ikke fordi de ble flere i husholdningen, men fordi barna ble eldre. Flere av informantene uttrykker samme årsak om hvorfor de flytter, og mange har også flyttet internt på Mortensrud for å få mer plass. For mine informanter henger dette gjerne sammen med at de trenger flere rom når ungene blir eldre eller at de blir flere i husstanden, for eksempel ved at en av barnas ektefeller flytter inn. I stedet for å flytte ut av Mortensrud når plassbehovet oppstår er det flere av informantene som flytter internt på stedet. Dette dreier seg ofte om overgang fra et lite til et større rekkehus eller fra rekkehus til enebolig.

Sunita er nærmere 40 år, fembarnsmor, gift og jobber i butikk. Mannen er selvstendig næringsdrivende og eier et rengjøringsbyrå. Sunita er ikke født i Norge, men i et annet nordisk land. Hun flyttet til Søndre Nordstrand da hun giftet seg med mannen sin, som er født og oppvokst i Norge. Familien har bodd på Mortensrud i mange år, med unntak av en kort periode i en nærliggende bydel. Nå bor familien i en enebolig. Hun viser til at ungenes trygghet og praktiske hensyn var de momentene som avgjorde flyttebeslutningen:

[...] jeg hadde tre unger da, og jeg syns det var en utrygg vei [skolevei] og jeg måtte kjøre dem fram og tilbake, og det var tøft [...]. For barna har forskjellige tidspunkter de har fri på og sånn, det var tøft syns jeg. Derfor valgte jeg å flytte.

Der de bor nå er det kort vei til barnas skoler, noe som gjør hverdagen enklere både for mor og unger. Barna er betydningsfulle i flyttebeslutninger. Som Dieleman (2001) påpeker er nabolagets infrastruktur viktig, og da spesielt med tanke på nærværet av skole og trygge lekeområder for barna.

Sara og Waqar er et ektepar i 40-årene. De flyttet til en leilighet på Mortensrud for noen år siden for å komme nærmere jobben i Oslo. Sara er resepsjonist og Waqar er selger. Waqar er født og oppvokst på Østlandet omtrent fem mil fra Oslo. Det var her paret bodde før de flyttet til Mortensrud. Sara er opprinnelig fra Pakistan, men kom til Norge da hun var i midten av 20-årene. Paret snakker om sitt valg av Mortensrud som bosted som et tilfeldig valg. Det var

nærhet til jobb, og økonomi, som var av betydning da de skulle kjøpe bolig. Det var disse forholdene som i hovedsak avgjorde hvor de endte opp etter å ha vært på flere visninger, blant annet i Groruddalen:

Hvorfor vi valgte Mortensrud, det var vel egentlig ikke så kjempe mange grunner til det. Det eneste var faktisk prisen, fordi vi hadde vært og sett på en del leiligheter før det. Vi hadde faktisk sett på leiligheter i fire måneder før vi gikk for denne her (Waqar).

For Sara, Waqar og flere av informantene ble Mortensrud valgt basert på økonomiske forhold. Det er nesten selvsagt at økonomien har betydning for hvor de fleste mennesker bosetter seg. Økonomien kan på mange måter forklare deler av bosettingsmønsteret, og som Brevik (2001, s. 223 egen oversettelse) sier: «Penger er stort sett den eneste nøkkelen til Oslos boligmarked». Dette kan spesielt sees i sammenheng med det private markedet, siden boligmarkedet stort sett er basert på kjøp og salg mellom private aktører. Det er få som tildeles bolig kommunalt, og en må dermed kjøpe.

Økonomien er en vesentlig faktor for de fleste av mine informanter, og det har påvirket valg av bosted. Mortensrud er et relativt billig område i Oslo, men selv om informantene får bedre økonomi og kan flytte ut av bydelen, så uttrykker de fleste informantene et ønske om å bli. Turner og Wessels (2013) studie viser at til tross for at pakistanere gjør økonomisk fremgang, så flytter de ikke til områder av Oslo som anses som mer velstående. At informantene blir boende på Mortensrud kan være et resultat av muligheten for lokal boligkarriere. Som nevnt tidligere har Mortensrud en blanding av boligtyper. Dette gjør at muligheter er til stede for å flytte fra leilighet til rekkehus, eller enebolig, når økonomien er tilstrekkelig og behovet for større plass oppstår. Som en megler uttaler det:

Megler B: Her så er det jo to-roms, tre-roms, fire-, fem-roms, rekkehus, eneboliger og man kan bo på Søndre Nordstrand, eller da Mortensrud, gjennom en hel livsperiode, og det ser vi også at folk gjør.

Per dags dato (10.05.14) har Søndre Nordstrand en gjennomsnittlig kvadratmeterpris på 32 788 kroner. Dette er en av de laveste kvadratmeterprisene i Oslo, men Søndre Nordstrand ligger foran Furuset, Stovner og Romsås. Romsås har byens laveste kvadratmeterpris i underkant av 26 700 kroner. Det står i stor kontrast til byens høyeste kvadratmeterpriser som

er i overkant av 85 000 i sentrum.¹⁹ Kvadratmeterprisen internt på Mortensrud varierer, og forskjellene er i stor grad basert på om områdene består av eneboliger eller leiligheter. For eksempel har områdene Blakkens vei, Kantarellen og Mortensrudveien rekkehus og leiligheter, mens Stenbråtenområdet har eneboliger. På Kantarellen har én leilighet (76 kvm²) en kvadratmeterpris på 27 242 kroner,²⁰ mens en annen leilighet på Stenbråten, på tilsvarende størrelse, har en kvadratmeterpris på 38 146 kroner.²¹ Det er viktig å påpeke her at leiligheten på Kantarellen er en god del eldre enn den på Stenbråten. Likevel har leiligheten på Kantarellen veranda med utsikt, noe leiligheten på Stenbråten ikke har.

Studenten og alenemoren Eesha opplevde at hun måtte velge det «billigste» området da hun skulle kjøpe leilighet på Mortensrud:

Jeg tror det var mer, for jeg så etter leiligheter, og den prisklassen og [...]. Så det var liksom gunstig der, og litt sånn romslige leiligheter. Fordi det var sånn at samme type og samme pris andre steder var veldig dyre i forhold til her. Og det var liksom fine rom, liksom litt større rom.

Det kan virke som om Eesha mener bostedet er midlertidig da det er andre steder på Mortensrud hun heller ønsker å bo, men som hun selv sier: «[...] foreløpig så er økonomien trang, så vi kan ikke flytte enda». For Eesha handler det ikke her om å flytte ut av Mortensrud, men til noe hun anser som et «bedre» område. Eesha har bodd i Søndre Nordstrand i oppveksten og har foreldre som bor på Mortensrud. Sistnevnte er viktig for Eesha siden hun får mye hjelp og støtte i hverdagen fra foreldre med tanke på barna.

Studenten Neha er i midten av tjueårene og nygift. Mannen hennes kom til Norge da de giftet seg. Han har en mastergrad i økonomi fra et annet europeisk land, men er født og har bodd mesteparten av livet i Pakistan. Han har nå fast jobb som lærerassistent. Foreløpig bor paret hos Nehas foreldre, der også besteforeldrene hennes bor, men de har kjøpt eget rekkehus og skal snart flytte inn. Rumaisa er Nehas mor og er nærmere 50 år, gift og har fire barn. Daglig jobber Rumaisa i en barnehage i en nærliggende bydel. I likhet med Eesha har Neha også tanker om hvor de egentlig vil bo på Mortensrud, men på grunn av prishensyn endte de opp i samme område:

---

¹⁹ <http://www.finn.no/finn/realestate/pulse/priceinfo/> (basert på aktive annonser på Finn.no. Nedlastet 10.05.14)

²⁰ <http://www.finn.no/finn/realestate/homes/object?finnkode=46638540&searchclickthrough=true> (nedlastet 25.02.14)

²¹ <http://www.finn.no/finn/realestate/homes/object?finnkode=44489367&searchclickthrough=true> (nedlastet 25.02.14)

Årsaken til at vi flyttet akkurat til Mortensrud var jo fordi: For det første så er det i nærheten av mamma og pappa, og for det andre så oppfattet vi det som det mest billige strøket i Oslo hvor man kan få en fin leilighet samtidig med god pris da.

Aleena forteller en tilsvarende historie som Neha. Aleena er i starten av 30-årene, har en mastergrad og jobber som rådgiver for folkehelseinstituttet. Hun er gift og har to små barn. Mannen til Aleena kom til Norge fra Pakistan da de giftet seg noen år tilbake. Han er barnehageassistent og har noen småjobber. Nå bor familien i en ny leilighet på Mortensrud som de kjøpte for et par år siden. Før de flyttet til Mortensrud bodde paret i en annen delbydel i Søndre Nordstrand sammen med Aleenas familie. Aleena bodde hjemme hos foreldrene da hun studerte i Oslo sentrum. Aleena har bodd i Søndre Nordstrand hele livet, og har derfor kjennskap til stedet:

Hvorfor akkurat Mortensrud, det tror jeg ikke hadde så mye å si. Men jeg hadde lyst til å flytte i nærheten av foreldrene mine. Jeg får ganske mye hjelp i forhold til barn, og alt annet og. Også trives jeg i Søndre Nordstrand, og jeg har bodd flere steder her. Så Mortensrud ja. Nei, jeg syns det var billig, også nytt, så da falt valget.

For Yasem og hans familie hadde også familie og økonomi betydning for valg av bosted. Yasem er i tidlig 30-årene, gift og har tre barn. Både han og hans kone er født og oppvokst i Norge, og mens han er sivilingeniør er hun hjemmeværende. Ekteparet flyttet til Mortensrud for et par år siden, tidligere bodde de i sentrum. Yasem har vokst opp i Groruddalen, men både han og foreldrene er nå bosatt på Mortensrud. Yasem og kona flyttet til Mortensrud da de fikk finansieringshjelp til å kjøpe leilighet og etter foreldrenes ønske:

Det var egentlig mine foreldre som ville at vi skulle bo tettere fordi de blir eldre, føler de selv. Også fikk jeg god finansiering, fra dem da, det er derfor jeg takket ja. Jeg syns det var litt langt, unna jobben og sånt da, men for deres fornøyelse og for praktiske hensyn. Finansiering og slike ting.

Yasem sitt utsagn viser at flere faktorer spiller inn i valg av bolig, men at finansiering og foreldrenes ønske veier tungt. Yasem og foreldrene bor nå i samme blokk, men i hver sin leilighet. Selv om han føler det er langt unna jobben så uttrykker han at det er dårlig gjort å flytte da foreldrene har finansiert boligen hans og overført den i hans navn. Foreldrenes ønske kommer foran eget ønske, og han sier det forventes av barna at de skal bo nærme.

Forventningene til barn, finner også Bowes m.fl. (1997) i deres studie. Barna blir sett på som veldig viktige, delvis på grunn av at det er en forventning om at de skal se etter sine foreldre. Foreldrene kan med dette spille en viktig rolle i hvor familiemedlemmer flytter, og dette var spesielt tydelig i Yasems, og også andre informanters, tilfelle. Dette kan sees i sammenheng

med betydningen av informantenes kultur, siden det handler om informantenes sosiale tradisjoner og levemåte (Gullestad 1989).

Ut i fra ovenstående forklaringer på flere av informantenes valg av bosted, kan det argumenteres for at de har bosatt seg på Mortensrud på bakgrunn av økonomi, plassbehov, og praktiske hensyn med tanke på barn. Det kan argumenteres for at livsløpsperspektivet er en anvendelig tilnærming for å forstå informantenes fortellinger, siden dette perspektivet inneholder flere forklaringsfaktorer enn Rossis livssyklusmodell fra 1956.

Livsløpsperspektivet kan være en god teori å bruke på dette datamaterialet, siden informantenes boligvalg baserer seg både på boliger tilgjengelig, økonomiske rammer og individuelle livshendelser (Clark og Dieleman 1996). Likevel anser jeg det som overforenkende å benytte meg kun av én bestemt forklaringsmodell for å forklare kompleksiteten som fremtrer når jeg ser flyttehistoriene til mine informanter samlet, enten om det er Rossis livssyklusmodell eller livsløpsperspektivet. Når informantene forteller hvorfor de har bosatt seg på Mortensrud blir nesten alltid familie nevnt i sammenheng med andre forklaringer, og da som oftest i forbindelse med plass eller økonomiske grunner. Både Rossis modell og livsløpsperspektivet fanger opp viktige elementer, men disse kan med fordel kombineres med teorier om sosial kapital og sosiale nettverk. Det er dette neste delkapittel skal ha fokus på.

5.2 Sosiale relasjoner og nettverk i området

Hvorfor sosiale nettverk, og her spesielt familien, er viktig for hvor mine informanter bosetter seg, kan ses i et migrasjonsperspektiv. Kontakt med andre pakistanere innebærer en sterkere tilhørighet til hjemlandet, samt videreføring og opprettholdelse av kultur og tradisjon (Moen 2009). Studier av de tre største migrasjonsbølgene i USA²² viser at det i alle tilfellene var de med sterke sosiale bånd som var de minst tilbøyelige for å flytte (Dawkins 2006). Sosiale bånd kan dermed være det som primært binder en person til et bestemt område, fremfor faktorer som økonomiske og strukturelle forhold. Flyttestudier viser at venner og familie påvirker flyttebeslutninger, og begrunnelser som at man «ønsker å bo nærmere familie» er vanlige i kvantitative undersøkelser (Dawkins 2006, Nordvik 2004). Spørreundersøkelser kan

---

²² Afro-amerikanere som flytter fra sør til nord, og japanere fra interneringsleir under andre verdenskrig og migrasjon ut av sørlige Appalachia mellom 1930 og 1960

være mindre egnet til å undersøke mer dyptgående meninger om hvorfor mennesker anser dette som viktig, siden svarene er plassert inn i forhåndsbestemte kategorier.

5.2.1 Sosiale nettverk en viktig årsak for valg av bosted

For nesten alle mine informanter var familie og venner en viktig årsak til at de bor på Mortensrud. Noen av informantene hadde blitt tipset om bostedet av venner, og nesten alle kjente noen i området før de flyttet dit. Av informantene hadde sju av elleve familier bodd et annet sted i Søndre Nordstrand før de flyttet til Mortensrud. Fem av familiene var internflyttere på Mortensrud. Nettverk kan bli ansett som en sosial ressurs som påvirker tilgangen til informasjon, og det kan få betydning for hvor familier flytter.

Hadiya er advokatsekretær, er gift og har to barn. Mannen hennes kom til Norge da de giftet seg, og jobber i dag med programmering i et IT-selskap. Hadiya er oppvokst i Oslo sentrum. Da hun giftet seg flyttet foreldrene tilbake til Pakistan, og hun og ektemannen valgte da å flytte til Mortensrud. Da Hadiya og ektemannen skulle kjøpe bolig benyttet Hadiya sitt nære nettverk for å få informasjon. En stor del av nettverket hennes bodde på Mortensrud og hun ble dermed oppfordret til å flytte til området:

Vi hadde noen venner som anbefalte det, så det var også en link. Med at man kommer i kontakt med sine venner og de anbefaler et område. De bodde her, og min søster bodde her, så det var naturlig for meg at jeg valgte den retningen da.

At personlige nettverk har betydning for hvor mennesker flytter, finner også Søholt (2007) i sin kvalitative studie om tilpasninger til boligmarkedet. Informantene til Søholt med pakistansk bakgrunn fikk også informasjon om området gjennom personlige nettverk, og egenskapene ved nettverkene påvirket hvilket område de søkte etter bolig. Flere av informantenes bruk av personlig nettverk for å oppnå informasjon om boligmarkedet, kan sees i lys av etnisk segregasjon og kunnskap om boligmarkedet. I følge Blom (2012), overføres ofte slik kunnskap gjennom nettverk, noe som medfører at personer flytter dit hvor de allerede har nettverk etablert. Det kan stilles spørsmålsteget ved hvorvidt Hadiya hadde flyttet et annet sted dersom nettverket hennes hadde bestått av flere etnisk norske som bodde andre steder enn på Mortensrud.

Eesha hadde bodd noen år i en nærliggende kommune til Oslo før hun valgte å flytte tilbake til Mortensrud: «Det er litt sånn sentralt for meg da, hvor venner og familie er. [...] Kjenner

en del liksom [...]». Det kan tyde på at for Eesha, i likhet med Hadiya og flere av informantene, er familie og venner avgjørende for hvor de skulle bosette seg. Det kan argumenteres for at både Eesha og Hadiya oppnår sosial kapital gjennom å flytte til et område der de vet de har et sosialt nettverk. Hadiya og Eeshas sosiale kapital i nabolaget kan sies å falle inn under det Kleinhans m.fl. (2007) refererer til som sosial interaksjon, felles normer, tillit og kollektiv handling blant beboerne.

Studier viser at de som har et mer utadvendt nettverk, det Putnam (2000) omtaler som «bridging» sosial kapital, kombinert med etnisk norske kontakter, fikk mer variert informasjon om boligmarkedet (Søholt 2010). Sistnevnte kan sees i sammenheng med Granovetters (1973) teori om svake bånd, og at det er en nyttig ressurs for å orientere seg på boligmarkedet. Flere av mine informanter har benyttet sterke sosiale bånd når de har innhentet kunnskap om boligmarkedet, og dette kan medføre at de flytter til samme område. Til tross for at flere av informantene jobber inne i sentrum, er de sterke sosiale båndene forankret på Mortensrud, og det kan argumenteres for at det i stor grad er nettverket som påvirker valg av bosted.

Nesten alle informantene har venner i samme bydel, men her kunne forskjeller mellom første og andregenerasjon merkes. Ut i fra fortellingene kan det forstås som at det er viktigere for førstegenerasjon å bo sammen med både venner og familie enn for andregenerasjon. Blant andregenerasjon har de fleste venner i området, men de har også venner utenfor Mortensrud og Søndre Nordstrand. Som en av informantene mine sier er de «litt friere» enn foreldrene når det kommer til å ha venner boende andre steder. Nærhet til venner kan dermed anses som en delforklaring av valg av bosted, men er viktigere for førstegenerasjon enn andregenerasjon. Ut i fra dette kan det argumenteres for at flere av informantene, og spesielt førstegenerasjon, har et mer innadvendt sosialt nettverk enn andregenerasjon. Likevel kan det oppfattes slik at de fleste i begge generasjonene har et pakistansk nettverk de stort sett omgås. Betydningen av venner er dermed viktig for mange av informantene, men det kan tyde på at familien er enda viktigere.

Flere av informantenes familier bor i likhet med informantene selv på Mortensrud eller i Søndre Nordstrand. Fordi flere av informantenes sosiale bånd til familien er så sterke, begrunner flere at de ønsker å bo i nærheten av foreldrene sine. De sterke båndene til familien kan dermed sies å falle inn under det Putnam (2000) referer til som «bonding» sosial kapital. Denne forståelsen innebærer at informantene stort sett har sterke sosiale bånd til egen

familie, etterfulgt av venner og naboer. At familien på mange måter utgjør de sterkeste båndene, fant også Bowes m.fl. (2002) i deres studie av pakistanere i Storbritannia. For deres informanter var det sosiale livet sentrert rundt familien. Det å opprettholde kontakt med familien, og å holde familien sammen, var et nøkkelmoment i flyttebeslutningene deres.

På grunn av at informantene fokuserer så mye på familien og venner, kan en si at sosiale nettverk er utslagsgivende for at de flytter til og blir boende på Mortensrud. Flere av informantene uttrykker nødvendigheten av sosiale nettverk, og det vil være vanskelig å flytte til et nytt sted der de ikke kjenner noen. Dette blir sterkest uttrykk for førstegenerasjon, men det er også noen av andregenerasjon som føler det slik. Dette kan tyde på at flere av informantene har det de trenger på Mortensrud, siden de opplever sosial interaksjon, støtte og gjensidighet (Kleinhans m.fl. 2007) fra både familie og venner. Dette kan forstås som at ressursene som er tilgjengelig i det sosiale nettverket på stedet er bedre sammenliknet med ressursene de kan dra nytte av andre steder (Briggs 2005). For mine informanter kan dette innebære at de har tryggheten og tilhørigheten de finner blant sitt eget nettverk på Mortensrud, og slike fordeler kan være vanskelig å få til på andre steder med nye mennesker. Dette kan forårsake en høyere terskel for å flytte. Ressursene som er skapt i dette forankrete nettverket kan sees på som «lokaliseringsspesifikk kapital» (Da Vanzo 1981 i Dawkins 2006), og kan dermed ikke tas med videre.

Å søke etter slike sosiale nettverk kan også være med på å opprettholde segregasjonen, ettersom de søker seg til områder som består av «samme type mennesker». For mennesker er det viktig å bli sosialt akseptert der man bor (Børresen 2000 i Søholt 2010). Når muligheten er der vil man sannsynligvis bosette seg der man tror det er andre man har noe til felles med, eller ønsker å ha noe til felles med (Søholt 2010). Et eksempel på dette er Rumaisas og Nehas fortelling på hvorfor de flyttet til Mortensrud i utgangspunktet: «Her er det mer forståelse, fordi det er veldig mange fra en annen kultur som bor her, og da er det mer forståelse for hverandre i motsetning til der vi bodde før». Familien hadde flyttet fra en mindre by på Østlandet omtrent 12 mil fra Oslo. I denne byen var det få med minoritetsbakgrunn og familien opplevde diskriminerende holdninger fra andre innbyggere. Det kan argumenteres for at Rumaisa og Neha valgte boligområde på bakgrunn av at området var trygt fordi det bodde andre med tilsvarende opplevelser og bakgrunn som dem selv. Dette kan innebære å dra fordeler av intra-etniske ressurser, og å finne trygghet på det nye stedet (Andersson 1998). Intra-etniske ressurser kan sees i sammenheng med «bonding» sosial kapital, og kan sies å

falle under det Briggs (2005) omtaler som «to get by». En slik forståelse baserer seg på at de flyttet til Mortensrud for å få emosjonell og materiell støtte da de følte seg «utenfor» på tidligere bosted.

Som hos flere av mine informanter, består nettverket til Talia stort sett av personer med bakgrunn fra Pakistan som hun treffer ukentlig. At nettverk ofte består av personer med samme bakgrunn finner også Andersen (2014) i sin avhandling om separasjon i Oslo. Informantene hans omgikk stort sett personer med bakgrunn som var lik dem selv, og enkelte boligområder med både etnisk norske og pakistanere innebar liten kontakt mellom gruppene. Her kan det være viktig å poengtere at dette nødvendigvis ikke er noe unikt for minoritetsgrupper. Studien til Andersen viser for eksempel at etniske norske trakk til de samme områdene. Dette underbygges også av Savage m.fl. (2005) studie, ettersom informantene deres trakk til områder der de visste det var én type gruppe mennesker som de ønsket å assosiere seg med.

Min studie kan sees i sammenheng med tidligere «nabolagsstudier». En kjent studie er Young og Willmotts (1957) av et arbeiderklassestrøk i London. Young og Willmott viser at bosted ofte ikke er et fritt valg for nyetablerte husholdninger, men at boligvalg i stor grad blir påvirket av økonomi, arv, tilgang på boliger og familiebånd. For informantene til Young og Willmott var det vanskelig å finne bolig, og det var derfor vanlig å bo sammen med foreldrene. Om de ikke bodde sammen med foreldrene viser de at det var vanlig å bo i samme område eller gifte seg lokalt. På denne måten ble mange værende i nabolaget. Gullestad (1984) finner i studien blant arbeiderklassen i Bergen, at mange unge par ønsker å bo i nærheten av sine egne foreldre hvis boligmarkedet tillater det. Ut i fra disse studiene vises det at ønsket om å bo nær familien ikke nødvendigvis er noe som bare er spesifikt for minoritetsgrupper. Likevel er det verdt å merke seg at begge studiene er fra tidligere tiår, og endringer har mest sannsynlig forekommet. Selv om Gullestads (1984) informanter ønsket å bo «nær», var det likevel slik at de ikke ønsket å bo «for nær», men noen blokker unna var passende avstand. I likhet med Gullestad er det hos de fleste av mine informanter et ønske om å bo nær familien, men hva som er «nær nok» varierer noe. Som neste delkapittel viser er det for flere av informantene et ønske om å bo så nærme som mulig.

5.2.2 «Vi synes at å bo sammen, det er mange fordeler ikke sant» - nærhet til familien

[...] jeg tror foreldrene mine tenker litt sånn å bygge generasjonsbolig og kanskje ha barna i nærheten da (Zunaira).

Vi har tenkt på å bygge et hus selv, men det er langsiktige planer. En sånn to-tre-firemannsbolig, så vi kan bo sammen alle sammen. Det har vi tenkt på (Sunita).

Den sterke familietilknytningen innebærer for noen et ønske om å bo i flerfamilieboliger, men det kan på mange måter anses som vanskelig å realisere i Oslo. Store hus krever god økonomi, og ledige tomter i den størrelsen forekommer sjeldent. Dette kan sees i sammenheng med strukturelle betingelser, som hvordan boligmarkedet og boligpolitikken fungerer (Dieleman 2001). Boligsammensetningen og prisnivået i dagens boligmarked, kan føre til at enkelte grupper som ønsker større boliger til en overkommelig pris må flytte til Oslos forsteder. Disse strukturelle betingelsene kan føre til etnisk segregasjon av befolkningsgrupper og deres bosetningsmønster. Ettersom Mortensrud har en blanding av boligtyper og flere større boliger, i tillegg til en lavere kvadratmeterpris enn andre steder i Oslo, vil enkelte grupper trekke til dette området.

Sunita viser til fordelene ved å bo i flerfamiliebolig:

Vi synes at å bo sammen, det er mange fordeler ikke sant. For det første så sparer du penger, og for det andre så lærer barna kulturen, de er blant voksne og barn, man lærer respekt, man lærer mange ting. Det er ikke stress med henting og levering, man kan samarbeide på mange områder.

Et slikt ønske blir kanskje sterkest uttrykt hos førstegenerasjonsinnvandrere, men det er også et tema hos andregenerasjon. Flere hadde bodd, eller bodde hjemme, hos foreldre eller svigerforeldre sammen med ektefellen. I mange kulturer er det en tradisjon om at datteren bor hjemme til hun gifter seg (Søholt og Astrup 2009), og jeg får inntrykk av at dette også gjelder for flere av mine informanter. Dette viser at livsstilen og tradisjonene til familien kan påvirke hvor de flytter til eller blir boende. Bowes m.fl. (2002) viser i deres kvalitative studie av pakistanere at familiene ønsket å bo sammen så lenge som mulig, og familien var i stor grad et viktig moment i beslutningen. Flere av informantene mine hadde bodd med familien, men på grunn av plassmangel har de måtte flytte hver for seg. Som en av informantene uttrykker det: «[...] senere fikk jeg to barn, også hadde svigerinna mi også tre barn [...]».

Som det ovenstående sitatet til Sunita viser, virker det som at det å bo sammen er et resultat av at mange setter familien høyt, og at det har økonomiske og praktiske fordeler. I følge Sørholt og Astrup (2009), kan forklaringer på at flere etterkommere av innvandrere bor hjemme også etter at de har giftet seg, være et resultat av at ektefellen kommer fra Pakistan. Dette kan i mange tilfeller innebære en inntekt i startfasen, i tillegg til at vedkommende også blir raskere integrert i familienettverket. Dette kan være viktig da en stor del av det sosiale livet for mine informanter ofte er sentrert rundt familien. For eksempel er ektemannen til en informant en fjern slektning, og hun sier at dette har fordeler da han allerede har innpass i det sosiale nettverket til familien.

En annen forklaring på at flere etniske minoriteter bor sammen kan i følge Moens (2009) studie av norsk-pakistanske kvinners hverdagsliv, være at omsorgsforpliktelsen er sterk i mange pakistanske familier. Dette innebærer at barna skal gi omsorg til sine foreldre når de blir gamle. Svigerforeldrene til Sunita har fortsatt to sønner som bor hjemme fordi de studerer, men ettersom de bor i blokk er det ikke plass til at begge blir boende hvis de skal etablere familie. En av sønnene må dermed flytte ut hvis de ikke skal kjøpe større leilighet. Sunita sier at hvis begge sønnene flytter, ønsker hun at svigerforeldrene skal komme og bo med dem. Dette er også tilfellet for Yasem, da han og kona har flyttet i leilighet i samme boligkompleks som foreldrene fordi han mener dette er forventet av han som sønn. I stedet for å bo sammen med foreldrene, ville Yasem at kona skulle ha sin egen leilighet. Løsningen ble dermed to leiligheter i samme boligkompleks. På denne måten får Yasem og kona egen leilighet samtidig som de er nær foreldrene hans.

Da enebolig i mange tilfeller er dyrt, er det flere som har valgt å kjøpe leiligheter i nærheten av hverandre. Boligtype kan sees på som materielle betingelser som gjør at de ikke nødvendigvis får etablert seg sammen selv om de skulle ha et ønske om det. Dette påvirker både svigerforeldrene til Sunita som bor i blokk, og informantenes valg om å kjøpe flere leiligheter i samme boligkompleks. Talias forklaring på hvorfor de valgte to leiligheter i samme blokk virker som å være basert på en forståelse om «å klare seg selv». Talia kom til Norge på starten av 2000-tallet da hun giftet seg. For tiden er hun student, mens mannen er ingeniør i et olje- og gasselskap. Sammen har de to gutter. Talia og familien har bodd på Mortensrud helt siden hun kom til Norge. Først bodde de sammen med svigerforeldrene, men nå har de kjøpt egen leilighet. Talia forteller årsaken bak deres valg av to leiligheter i samme boligkompleks:

Før bodde jeg sammen med svigerfamilien min her på Mortensrud, så da hadde vi rekkehus. Men så flytta vi, eller solgte rekkehuset, og kjøpte to leiligheter. For at vi skulle bo for oss selv da.

For Talia var det ikke et ønske om å bo i flerfamiliebolig da hun har kommet til Norge for å være selvstendig. Hun uttrykker at «den asiatiske kulturen har forventninger til svigerbarna sine», og at det derfor er vanskelig å gjøre det de selv ønsker. Hun ville ikke komme til Norge for å være hjemme og gjøre husarbeid, men heller for å studere og klare seg på egen hånd. Fortellinger om forventningen til pakistanske kvinner i hjemmet finner også Erstad (2012) i en studie om foreldreskap i et lokalmiljø på Alna, en bydel øst i Oslo. Informantene til Erstad uttrykker at ansvaret deres i familien er knyttet til plikter i hjemmet og biologisk reproduksjon. Det kan argumenteres for at Erstads og mine informanter føler det er mange plikter til det å være pakistansk kvinne, og noen har et ønske om å klare seg mer på egenhånd.

Det å bo i samme hus eller blokk (i forskjellige leiligheter) som sine slektninger gjør at de kan være nær samtidig som de kan ha sitt eget privatliv. Dette delkapittelet viser at det er mange som ønsker å bo i nærheten av familien, ikke bare fordi det er tradisjon, men også fordi det på mange måter er praktisk. Spesielt er sistnevnte noe som kommer til uttrykk for småbarnsfamilier ettersom de får hjelp til barnepass. Det kan her argumenteres for at det ikke bare er deres pakistanske kultur som er førende for dette, siden dette også kan være sentralt for etnisk norske flyttere.

Som en kontrast er det noen av mine informanter som ikke ønsker å bo i nærheten av egen familie. Sara og Waqar flyttet til Mortensrud for å komme nærmere jobb og økonomi, i tillegg til at de ønsket distanse til familien som bor en 40 minutters kjøretur fra Mortensrud:

Sara: Det er litt sånn at hvis en kommer på besøk, og hvis andre kommer på besøk, og hvis vi har sagt «beklager» til dem, så liker de det ikke fordi de andre fikk lov til å komme på besøk. Så det er veldig mye sånne ting, og vi har funnet ut at det er like greit å bo på distanse.

Waqar: Ja, det er faktiske en av de sterkeste grunnene til at vi ikke kommer til å flytte tilbake dit, å ha familien så tett oppi en, det funker ikke, ikke for oss to hvert fall.

Utsagnet til ekteparet kan være resultat av at sosiale bånd også påvirker ens beslutning om å flytte fra et område (Dawkins 2006). For Sara og Waqar ble familien for nærgående, og ønske om å ha mer privatliv var et tungtveiende moment for flyttebeslutningen. I følge Moen (2009), er det en del av den pakistanske kulturen som tilsier at det alltid passer å få besøk, og personer kan gå inn og ut hos hverandre uten å bli invitert på forhånd. For enkelte kan denne

tradisjonen være vanskelig å forholde seg til, og ønske om mer privatliv står sterkt hos noen. En stor andel av minoritetsbefolkningen er født og oppvokst i Norge, og deres verdenssyn og forventninger til livet kan ha et annet utgangspunkt enn foreldrenes (Søholt 2010). For Waqar kan dette være en passende beskrivelse, da han som er født i Norge har et annet syn på hvordan ting skal være. Selv om kona hans er fra Pakistan, har hun tilsvarende oppfattelse som Waqar.

At sosiale relasjoner virker som å være en av de viktigste årsakene til at nesten alle mine informanter har bosatt seg på Mortensrud, er interessant i lys av Savage m.fl. (2005) studie om tilhørighet i en britisk kontekst. De finner at ingen av deres informanter følte en sterk tilhørighet til området på bakgrunn av lokale sosiale bånd. De hevder mennesker flytter til steder på grunnlag av livsstilen i området fremfor kvaliteten av sosiale nettverk, det Savage m.fl. (2005) refererer til som «valgt tilhørighet». Mine informaners valg av bosted kan dermed sies å ikke være i samsvar med «valgt tilhørighet» ettersom personlige sosiale relasjoner på bostedet virker å være av stor betydning for mange. For Savage m.fl. (2005) kan tilhørighet til steder også konstrueres og oppleves som meningsfylte til tross for liten, eller ingen kontakt med naboene. For informantene deres handler det likevel om å vite at de har de «rette naboene», og at de gjennom dette føler en form for trygghet. Ettersom Sara og Waqar ikke ønsker kontakt med naboene, og heller ikke anser de som «de rette naboene», kan det argumenteres for at de ikke bor på Mortensrud på bakgrunn av en «valgt tilhørighet». Likevel virker det som at for de fleste av mine informanter er sosiale relasjoner sentralt i bostedsvalg. Sosiale relasjoner handler ikke bare om kontakt med nærmeste familie, men også kontakt naboene i mellom.

5.3 Nabolagets betydning – samhold og distanse

Det blir hevdet at hjemmet er blitt et viktig sted for nærhet og integritet, mens nabolaget på mange måter har mistet betydningen for sosialt liv (Gullestad 1992). Likevel kan nabolaget anses som en del av det sosiale nettverket, og for mange av informantene har de både familie og venner boende i nærheten. Nabolaget kan på mange måter være med på å forme beboernes identitet og livssjanser, og det kan være en viktig del av hverdagslivets rutiner og sosialt samhold (Forrest og Kearns 2001). Mange av mine informanter uttrykker at godt naboskap er viktig for trivsel i området:

Man skal kunne stole på hverandre, man skal være hjelpsomme, og det er den gata her. Så hvis naboen reiser så passer jeg på deres hus, hvis jeg reiser så passer dem på mitt hus, så vi bytter på. [...] Vi passer på hverandre (Sunita).

Sunita forteller meg at i akkurat deres nabolag bor det flest etnisk norske, mens det bor flere pakistanere bak senteret. At det bor få pakistanere i nabolaget til Sunita syns hun ikke gjør noe, og hun har en god relasjon med sine nærmeste naboer. Sunita er nok den av mine informanter som bor i det mest homogene området (et område bestående av stort sett etnisk norske). Når Sunita snakker om naboen snakker hun om en etnisk norsk kvinne som bor rett over hekken:

Naboen her hun pussa opp baderommet og kjøkkenet, da lagde jeg mat til henne noen dager, sendte mat over og sånn. Og det syns jeg er veldig hyggelig, at vi kan gjøre det, og hun var veldig glad for det. Så hvis vi trenger noe så ringer vi bare på: «har du to egg eller har du et eller annet sånn», det kan man.

Hadiya sitt boligområde består av både etnisk norske og minoriteter. Når hun snakker om Mortensrud understreker hun at naboene er etnisk norske, og at de er gode venner. Årsaken til dette kan være at hun ønsker å vise at hun vil ha kontakt med personer med ulik bakgrunn. Gjennom intervjuet snakker hun mye om hvorvidt det er nødvendig med etnisk norske i nabolaget for å kunne integrere seg i storsamfunnet. Hun forteller hvor viktig nabolaget er for henne:

Nabomiljøforholdet er kjempe viktig for meg. Hvis det ikke hadde vært på plass og det ikke hadde vært godt, så tror jeg ikke jeg hadde klart å tilpasse meg her heller og trives så godt her. Trivsel innebærer det og, ikke sant. Det er en god del av trivselen, hvordan naboene dine er.

Sitatene tyder på at enkelte mener det er god kontakt mellom naboene, og at dette er utslagsgivende for trivsel. Det har utviklet seg tette bånd, og flere forteller at de har blitt nære venner med naboene. I tillegg har det utviklet seg en besøkskultur blant flere av naboene. I disse tilfellene har nabokontaken ført til sosial kapital av det som kalles «bonding». Når Sunita snakker om å passe på huset til hverandre når de er borte, og at flere av informantene mine forteller at de kan gå og ringe på hos naboene hvis de har behov for noe, kan dette forstås som at det er tillit naboene mellom. Likevel er det slik at nesten alle sier de ikke ringer på oss hvem som helst, men de fleste har noen de kan gjøre det til. Tillit er et viktig aspekt av «bonding» sosial kapital, og er med på å skape gode nabolag (Middleton m.fl. 2005) i den forstand at de kan stole på og regne med hverandre. «Bonding» sosial kapital kan være viktig for informantene da de har et nettverk i nabolaget som vil stille opp om det er noe.

Med bakgrunn i Moens (2009) forståelse om det «norsk-pakistanske rom», kan det stilles spørsmål om hvorvidt innvandrernettverk er innadvendte og dermed ikke inngår i et lokalt fellesskap i lokalsamfunnet. En konsekvens av slike nettverk kan medføre lite samhandling på tvers av etniske forskjeller. Hos mine informanter ønsker de fleste å delta, og de fleste omgås både etnisk norske og andre pakistanere i nabolaget. Som Sunita forteller meg, er det viktig for henne at andre tenker «hun kan vi regne med». Dette kan sees i lys av Bolt og van Kempens (2010) studie fra Nederland, der de hevder det er viktig for etniske minoriteter å ha mulighet til å bidra i nabolaget. For Sunita kan det virke som at hun ønsker å være viktig for naboene og vise at hun kan være med på å bidra til fellesskapet.

Til tross for at mange av mine informanter vektla betydningen av en god naborelasjon, så var det flere av informantene som ikke hadde en nær tilknytning til naboene, og som heller ønsket distanse. Blant de som har en slik oppfatning er Zunaira og hennes familie. Zunaira er i starten av trettiårene, har en mastergrad og jobber som rådgiver i utdanningsetaten i Oslo kommune. Familien til Zunaira flyttet til Mortensrud fra en nærliggende kommune omtrent to mil fra Oslo på starten av 1990-tallet. Hun har bodd hjemme med mor, far og tre søsken hele livet, også da hun studerte. Selv skal hun snart flytte ut da hun har kjøpt seg leilighet i en annen delbydel i Søndre Nordstrand. Zunaira sier hun og hennes familie ønsker distanse til naboene:

Vi blander oss ikke inn i naboene våres, vi er veldig sånn, utradisjonelt pakistansk mønster tror jeg, at vi ikke er sånn på døra til naboen og sånn. Fordi vi liker kanskje ikke det selv, så blir det til at folk respekterer hverandre.

Det Zunaira uttrykker kan sees i lys av Savage m.fl. (2005) forståelse ved å ha en «respektfull distanse» til naboen, noe som innebærer å ikke bli altfor involvert i det sosiale livet i nabolaget. Årsaken til ønsket om denne distansen kan forstås som at Zunaira og hennes familie er mer opptatt av å bygge karriere enn å blande seg i hva som skjer rundt dem på Mortensrud. Zunaira og hennes familie er likevel ikke alene i ønsket om privatliv:

[...] også tenker jeg at hvis man begynner med hjemmebesøk sånn veldig ofte, så kanskje jeg selv får problemer med å legge en, ikke en stopp, men en egen sånn grense da, om hvor mye er nok og hvor lite er ikke nok (Sara).

Jeg tror at der trengs det en innsats, at jeg tror ikke, det er greit nok, vi har noe dialog og hjelper hverandre, men vi har ikke så veldig tette bånd med hverandre, med naboene (Bawer).

Sitatene tyder på at noen ønsker distanse til naboene og det er en grense mellom det private og naboskapet. Det at enkelte ønsker kontakt, mens andre ønsker en distanse kan forstås som at «nabolag» og «naboer» utarter seg forskjellig avhengig av hvem du snakker med (Andersen 2014). Hadiya og Sara bor i samme nabolag, men de har helt ulike oppfatninger om hvordan nabolaget er og viktigheten av det. Et spørsmål som da kan reises er om Hadiya og Sara bor i «samme nabolag» når de opplever det så forskjellig. De konstruerer nabolagsforståelsen på ulike måter, og dette kan tolkes at nabolag på mange måter ikke er noe fast og gitt. Mens Hadiya ser på naboene som en betydningsfull del av trivsel i nabolaget, liker Sara seg best innenfor leilighetens fire vegger og deltar ikke i det sosiale livet utenfor. Haugen (1978) har studert samværsformer i en norsk drabantby, og hun viser hvordan tilgjengelighet kan kommuniseres. Når hun snakker om «å vise tilgjengelighet» innebærer det at personer er åpne for videre kontakt. Motsatt er det «å vise utilgjengelighet», noe som innebærer at en slik kontakt ikke er til stede. Det kan forstås som at Hadiya «viser tilgjengelighet» ved at hun kan låne ting fra naboene, og at hun kjenner de fleste i nærheten. Sara derimot kan ønske «å vise utilgjengelighet» da hun forsøker å sette grenser mellom seg selv og nabolaget, og hun er forsiktig med hva slags kontakt hun innbyr til. Sara og Waqar kan ha forsøkt å vise denne utilgjengeligheten ovenfor familien også, da de flyttet fra forrige bosted der de hadde familien rett i nærheten. Den private sfæren, og det å kunne lukke døra bak seg er viktig for mange. Som Gullestad (1992) sier er nordmenn flest hjemmesentrert og tilgjengelighet og utilgjengelighet handler i stor grad om å krysse, eller ikke krysse dørstokken. Å være uavhengig og ha muligheten til å stenge utgangsdøren ser ut til å være et fundamentalt premiss for sosial kontakt og samarbeid i den norske kulturen. Zunaira sier selv at hun og familien kanskje lever et utradisjonelt pakistansk mønster ved at de ønsker å kunne ha distanse til naboene. Hun sier også at familien hennes vegrer seg for å ringe på hos naboene, men at naboene ofte gjør det til dem. Det samme mener Sara og Waqar, som sier de selv ønsker å bestemme når de skal ha besøk og ikke. For begge disse familiene kan det dermed virke som at det ikke er et ønske om å opprettholde tradisjonen om at «døra alltid er åpen».

For mine informanter generelt kan det tyde på at nabolaget og det sosiale nettverket er av betydning, og på mange måter kan det være med på å skape tilhørighet. For Sara og Waqar på den andre siden, er det andre sosiale arenaer som er viktigere og de har dermed ikke de tette og nære båndene forankret på bostedet. Dette kan ha sammenheng med at paret ikke har barn, og at de dermed søker seg til andre sosiale arenaer og aktiviteter.

5.4 «Ingen kødder med oss liksom» - sosiale nettverk og trygghetsfølelse

Trygghet er noe flere av mine informanter trekker frem når jeg spør om Mortensrud er «hjemme» for dem. Ordet trygghet innebærer både trygghet for barna med trafikksikre områder, i tillegg til følelsen av trygghet, som å ikke være redd for å være ute på kvelden. For Eesha er tryggheten av stor betydning, og da spesielt i sammenheng med nettverket i området:

Intervjuer: Føler du at dette stedet er «hjemme»?

Eesha: Ja

Intervjuer: Hvorfor?

Eesha: Fordi jeg føler meg trygg. Det er jeg, jeg er ikke redd for å gå ut, eller om det er noen miljøer jeg er redd for. Men det er litt sånn, du er litt beskyttet på en måte hvis, [...], hvis det er liksom pakistansk miljø eller tyrkisk miljø eller, så føler jeg, de sier ikke noe til oss. Så det er liksom sånn beskyttet område, ingen liksom..., ja.

Intervjuer: Kan du utdype det litt mer?

Eesha: Altså jeg tenker at de, jeg tror ikke de, bank i bordet, jeg tror ikke de kommer til å skade meg. Det er ikke det, jeg tror det blir litt mer sånn «okei, det der er familie», nå snakker jeg sånn stor familie da, at nå tilhører vi det området og da er liksom, på den måten trygg da.

Intervjuer: Men kan du si at det på en måte skaper en tilhørighet, det at dere er en stor familie eller et stort nettverk?

Eesha: På en måte, ja. Det blir jo, altså ikke det at jeg kjenner dem veldig personlig, men jeg føler på en måte så er det litt trygghet der, på at «ingen kødder med oss liksom».

Følelsen av trygghet som Eesha uttrykker, kan være begrunnet i forståelsen «trygg i sitt eget». Gullestad (2002) diskuterer begrepet trygghet, og mener «trygg i sitt eget» er å holde fast i noe som ikke er valgt (som hvor man kommer fra og hvem familien er). Videre forankres trygghet i stabilitet og kontroll, og denne kontrollen kan representere en form for motstand mot omveltende samfunnsendringer. Dette skaper en form for tilhørighet, og Eesha føler hun er del av en «storfamilie» som fungerer som beskyttelse mot omverdenen. Hun legger vekt på egen bakgrunn når hun snakker om trygghet, og kategoriserer seg og «sin gruppe» basert på felles bakgrunn. Hun bruker den etniske identiteten til å kategorisere seg selv, og andre, for å forklare trygghetsfølelsen (Barth 1994). Eeshas trygghetsfølelse kan også sees i sammenheng med en territoriell forståelse: En sosial grense som markerer eget område (ofte basert på økonomisk likhet, klasse, religion og kultur) (Atkinson og Kintrea 2000). En territoriell forståelse innebærer også at mennesker deles inn i to kategorier: De som er innenfor og de som er utenfor (Gullestad 1992). I dette tilfelle er Eesha innenfor det hun omtaler som

«storfamilien». «Storfamilien» kan forstås som et territorielt bånd til området som særlig knyttes til det sosiale. En interessant komparasjon til «storfamilien» er utviklingen av gated communities. Mens gated communities handler om beskyttelse av murer (Lupi og Musterd 2006), er Eeshas og andres trygghet forankret i sosiale relasjoner og nettverk. Det kan dermed argumenteres for at det er flere måter å skape en lokal trygghetsfølelse på, og for Eesha er denne følelsen forankret i det sosiale nettverket på Mortensrud.

For Talia og andre informanter, er også tryggheten viktig. Talia liker å ha kontroll over området og vite hvem som bor der:

[...] i de første fem-seks månedene fulgte jeg veldig tett på: Hva slags folk bor her, hvem kommer inn? Fordi jeg bor på hjørnet, så det er veldig lett for meg å overvåke hele området. Også, ja, i fjor jul, så fikk alle de som bor her, fem etasjer, 30 leiligheter, de fikk julekake av meg for å bli litt kjent med dem. Fordi jeg har to gutter, inn og ut, ned i kjellere og hente sykler, så for å være trygg på dem, ja [...].

Det kan forstås slik at Talia har forsøkt å bygge nettverk i nabolaget for å skape trygghet for guttene sine. Ved å gi naboene julekaker har hun forsøkt å etablere kontakt for å skape et sosialt fellesskap. Ved å kjenne naboene føler hun seg tryggere i nabolaget og i blokka. Trygghetsfølelsen forstås som viktig for flere av informantene, og de mener det er med på å skape et bedre nabolag. En slik forståelse kan sees i sammenheng med det Jacobs (1965) omtaler som «eyes on the street». «Eyes on the street» innebærer en uformell og gjensidig overvåkning av innbyggerne. Jacobs så på dette som en styrke i byens «downtown», men jeg mener teorien også kan trekkes videre til byers forsteder og drabantbyer. Nabolaget til Eesha har en fysisk utforming som muliggjør en slik «overvåkning», mens andre nabolag er mer uoversiktlige. I enkelte nabolag på Stenbråtenområdet har de det som en av informantene kaller «sikkerhetsgruppen». «Sikkerhetsgruppen» innebærer sikkerhetsvakter som kjører rundt i området med hund. Da jeg spør om hvorfor de har slike sikkerhetstiltak svarer informanten at det er for å beskytte seg mot tyverier og «sånne ting», i tillegg til at det skaper en reell trygghetsfølelse. Å føle seg trygg i området kan ut i fra dette kapittelet anses som en delforklaring på valg av boligområde og trivsel. Det kan argumenteres for at denne tryggheten er basert på sosiale relasjoner, siden flere tilfeller handler om å vite hvem alle er og å føle seg som en del av nabolaget.

5.5 Oppsummerende kommentarer

Jeg har i dette kapittelet vist hvordan sosiale relasjoner påvirker valg av bosted. Min påstand er at det å bo nærme familie (og venner) er viktig fordi familien blir satt høyt hos de fleste av mine informanter, i tillegg til at det er forventninger knyttet til dem som barn. Selv om økonomiske- og praktiske hensyn, som antall rom, barnepass og inntekt, er relevante momenter i en families flyttebeslutning, så er det for mine informanter først og fremst et ønske om å bo nær «sine egne» som forklarer hvorfor de har «samlet seg» akkurat på Mortensrud. Informantene vektla nærværet av sitt sosiale nettverk som betydningsfullt og de hadde et ønske om å bo nær. Flere av informantene uttrykker et ønske om å bygge flerfamiliebolig, og noen har kjøpt leiligheter i samme blokk som foreldrene.

Mine informanter har varierte fortellinger om naborelasjoner. For noen er dette viktig, mens for andre er ikke kontakt og vennskap med naboen ønskelig i like stor grad. Dette tyder på at informantene har ulike oppfatninger om hva de ønsker og forventer av nabolaget sitt på Mortensrud. Av informantene som vektlegger nabolagets betydning er det flere som også ser sosiale relasjoner og sosial interaksjon i sammenheng med trygghetsfølelse, og da ofte i sammenheng med å vite hvem som bor i nabolaget.

Som kapittelet har vist er sosiale relasjoner og nettverk viktige bånd som binder informantene til Mortensrud. Dette er et viktig funn og vil også være gjennomgående i de andre kapitlene.

6 Mortensrud som bosted

Til nå har jeg sett på ulike forklaringer på flyttebeslutninger blant informantene, og da spesielt med fokus på sosiale bånd og nettverk. Denne delen skal ta for seg hvordan beboerne ser på eget boområde: Hva mener de er attraktivt ved stedet og hvordan ser de på befolkningssammensetningen i nabolaget? Her vil jeg belyse blant annet preferanser for befolkningssammensetning og boligens betydning.

6.1 Mortensrud som attraktivt sted

Trivsel i et område trenger ikke bare være basert på sosiale faktorer, som nærvær av gode naboer, men også på materielle faktorer som tilgang til tjenester og tilbud. Blant mine informanter er det ikke så mange som nevner naboer og sosiale relasjoner på spørsmål om Mortensrud er et attraktivt sted. For dem handler attraktiviteten mer om fysiske faktorer som sjø og nærhet til marka. Dette kan henge sammen med spørsmålsformuleringen min gjennom intervjuene, siden de fleste later til å forbinde «attraktivitet» med fysiske karakteristikk. For selv om de sier akkurat dette, så kan det argumenteres for at informantenes fortellinger i større grad legger vekt på sosiale nettverk i valg av bosted.

De fleste av mine informanter trekker altså frem marka, tilgang til sjø og utsikt, på spørsmål om Mortensrud er attraktivt. Dette er alle populære aspekter ved de fleste boligområder. Fordi Mortensrud innehar disse aspektene samtidig som prisnivået er relativt lavt, kan det argumenteres for at Mortensrud er et sted der pris og fasiliteter ikke samsvarer. Hadde Mortensrud ligget vest i byen hadde nok prisnivået vært høyere, noe som baserer seg i stor grad på hva som innebærer status og ikke i Oslo.

Talia oppsummerer det de fleste av mine informanter baserer Mortensruds attraktivitet på:

Intervjuer: Har du inntrykk av at stedet er attraktivt, Mortensrud, eller Søndre Nordstrand?

Talia: Ja, det er det. Der jeg bor, jeg bor i andre etasje og da ser du jo hele Oslofjorden. Også er det, ja, nesten halvparten er skog, også er det Oslofjorden. Så vi har veldig fin utsikt. Det er mange leiligheter som har veldig fin utsikt, også er det et veldig grønt område.

Eesha har omtrent samme beskrivelse:

Ja, det er vakker utsikt, jeg tror den er verdt en million altså, det er så pent. Du kan se Oslofjorden på den ene siden og marka på den andre siden, det er veldig fint. Men ja, fint sånn område, sånn barnevennlig faktisk.

Ettersom de fleste av mine informanter trekker frem marka på spørsmål om Mortensrud er attraktivt, spør jeg flere om de benytter seg av den. Svarene her er todelt, noen sier de bruker den, mens andre sier de er dårlige på det, men har et ønske om det. Det kan argumenteres for at nærhet til marka assosieres med attraktivitet og status, og at de dermed trekker den frem til tross for at de ikke bruker den aktivt. Det kan også tenkes at boligannonser kan være et middel i å legge føringer for hva som er attraktivt:

Perfekt boligområde for barnefamilier som ønsker nærhet til byen og trygge omgivelser for barna. Boligen har en solrik beliggenhet [...]. Kort vei til lekeplass og friområder. [...]. Du finner Østmarka noen få minutters gange unna med flotte turmuligheter, sommer som vinter. Golfbane, ridesenter, Ljanselva noen hundre meter unna og badevann er noen av fasilitetene i nærområdet. I vinterhalvåret samles barna i slalåmbakken eller på skøytebane som ligger "rett utenfor døra".²³

Boligområdet har en fri og tilbaketrukket beliggenhet på Mortensrudhøyden omgitt av flotte grøntområder og skogholt. Flere tur- og rekreasjonsmuligheter i umiddelbar nærhet! Med bil tar det ca. 5 minutter ned til Hvervenbukta - en av Oslos mest populære badestrender.²⁴

Ettersom Mortensrud er omgitt av skog blir det av flere trukket frem at Mortensrud er et barnevennlig område, og at det er stille og rolig. Som Neha sier: «Men fordelen med å bo her på Mortensrud er at det er veldig rolig og fredelig, og du er borte fra byen, ikke sant. Og du slipper det stresset med parkeringsplasser og sånne ting også». En slik forståelse kan knyttes til idealiseringen om å bo i grønne og landlige omgivelser, og borte fra byens «mas». I kommunedelplanen «Lofsrud-Mortensrud» fra 1998 er det lagt vekt på mulige utbyggingsområder, og med unntak av Gjersrud-Stensrud er Mortensrudområdet det området med de siste uregulerte større boligfelt i denne delen av bydelen (Oslo kommune 1998). Etter 1998 har flere prosjekter blitt ferdigstilt og det er stor byggeaktivitet. FK Eiendom har blant annet bygget flere leiligheter sentralt på Mortensrud Torg,²⁵ og OBOS og Selvaag Bolig er også store utbyggeraktører. Blant annet skal OBOS bygge 900 boliger på Mortensrud totalt

---

²³ <http://www.finn.no/finn/realestate/homes/object?finnkode=47502979&searchclickthrough=true> (nedlastet 08.04.2014)

²⁴ <http://www.finn.no/finn/realestate/homes/object?finnkode=47372552&searchclickthrough=true> (nedlastet 08.04.2014)

²⁵ <http://www.fgeiendom.no/generelt/300-mortensrud-31-nye-leiligheter> (nedlastet 28.02.14)

sett, hvor de første av disse var innflyttingsklare i 2001.²⁶ Denne utbyggingen innebærer stor byggeaktivitet på Mortensrud, samt en økende befolkningsvekst. Flere av informantene mine viser til utbyggingen og mener at den fører til dårligere utsikt og mer trafikk. Noen er også misfornøyde fordi de føler de ikke fikk tilstrekkelige opplysninger om den planlagte utbyggingen, siden utbyggingen for noen har ført til tap av utsikt. En av informantene mener også at byggeaktiviteten medfører at oversikten og kontrollen over nabolaget blir borte, siden hun ikke lenger vet hvem alle som bor der er. Den store utbyggingen på Mortensrud kan føre til at beboerne ikke lenger vil anse området som like attraktivt. Kvaliteter de setter pris på kan forsvinne i takt med utbyggingen. Utbyggingen fører med seg mer støy, mennesker og trafikk, og Mortensrud føles kanskje ikke så «borte fra byen» lenger.

I tillegg til marka, utsikt og sjøen, legger flere av informantene mine vekt på tilgangen til «asiatiske butikker» og moské, noe Özüekren og van Kempen (2002) refererer til som tilgangen til «etnisk-spesifikke goder». Informantene til Bowes m.fl. (1997) ønsket også å bosette seg i nærheten av slike tjenester. Tilsvarende mener Talia og Yasem, og flere av informantene, at Mortensrud er attraktivt da det har tilbud som passer til pakistanere:

Fordi vi har jo halalbutikker der og de har jo, de hadde midlertidig moske, de har jo fremdeles midlertidig moske også, det er lett for sånn eid-bønn og fredagsbønn for mannen min (Talia).

[...] for muslimer, for det har halalmat der, får moske snart [...] (Yasem).

Ønsket om moské er noe informantene snakker om, og flere mener at det er behov for dette på Mortensrud. Etter flere runder med byggetillatelse er det nå klargjort at det skal bygges moské sentralt på Mortensrud.²⁷ Å bygge et religiøst bygg kan kanskje påvirke oppfatninger av stedet, fordi det kan bli ansett som et «innvandrerssted». Dette kan igjen være med på reproducere etnisk segregasjon fordi områder kan bli «stemplet», og det kan medføre at folk ikke ønsker å flytte dit. På Furuset ble for eksempel moskeen Bait-un-Nasr, et signal om at det var et muslimsk område, men samtidig ble det oppfattet som et eksotisk sted og et område med religionsfrihet (Solli 2012).

Informantene mine legger videre vekt på nærhet til legesenter og butikker. I tillegg har de gode forbindelser ned til sentrum med i sine fortellinger om bostedets attraktivitet.

²⁶ <https://www.obos.no/kjop-og-salg-av-bolig/nye-boligprosjekter/boligprosjekter/til-salgs-na/oslo/stenbratlia-mortensrud/fremdriftsplan-for-mortensrud-boligomrade> (nedlastet 28.02.14)

²⁷ <http://www.dittoslo.no/nordstrands-blad/nyheter-nordstrands-blad/klagene-avvist-ja-til-moske-1.8264056> (nedlastet 17.02.14).

Tilgjengeligheten er noe flere trekker frem. For eksempel sier Neha: «For det er jo, [...], det er midt i [Mortensrud], hvis du skal til Oslo så er det der [peker], hvis du skal utenfor Oslo så er det den veien [peker]. Så det kan jo være en fordel». Til tross for at beboere på Mortensrud sier at god kollektivtransport og kjøpesenteret er attraktive tilbud på stedet, så er det ikke bare positiv omtale av disse aspektene. Flere mener senteret har for få butikker, og at mange blir nedlagt. Hvis informantene mine skal handle utover dagligvarer velger de å dra til Ski eller Vinterbro, fremfor Mortensrud Senter Syd eller sentrum. I tillegg er det flere som mener bussforbindelsen er dårlig, og at bussen ofte sitter fast i kø og derfor ikke er et alternativ. Beskrivelser av deres reisemønster tyder på at informantene beveger seg i stor grad utenfor Mortensrud og er dermed ikke «stedbundet» i den forstand. Dette underbygger forståelsen om at det ikke er ghettos i europeiske storbyer, siden de ikke lever isolert eller er selvforsynte (Wacquant 2008). Selv om de fleste av informantene hovedsakelig har sine sosiale bånd på Mortensrud, skjer mange av deres aktiviteter utenfor området. Likeledes samsvarer ikke stedet med oppfatningen om hva en ghetto er, ettersom Mortensrud hverken har mye kriminalitet eller bare består av én befolkningsgruppe.

Det kan stilles spørsmålsteget ved hvorvidt fysiske og materielle forhold er det som gjør Mortensrud attraktivt for mine informanter. Slik jeg ser det er det informantenes sosiale nettverk som veier tyngst, men at andre aspekter er med på å gjøre boligområdet mer optimalt. At Mortensrud nå får moské, i tillegg til butikker som selger halalkjøtt, kan være med på å legge til rette for at beboere med minoritetsbakgrunn skal bli boende der. En annen faktor som kan være av betydning er befolkningssammensetningen i nabolaget. Det kan argumenteres for at dette kan gjøre området mer attraktivt for enkelte, mens andre opplever det som mindre tiltrekkende og lite ønskelig.

6.2 «Jeg liker egentlig 50/50 da» - befolkningssammensetningens betydning

Det kan tyde på at det er en oppfatning blant informantene mine at de ikke kun ønsker å bo med personer med samme bakgrunn som dem selv. Vassenden (2008a) fant tilsvarende oppfatninger i sin kvalitative studie av majoritetsnordmenn i multietniske boligområder. Vassenden fant at multietniske nabolag ble ansett som mer positivt fremfor en todeling mellom gruppene.

Oppfatninger om befolkningssammensetning kan sees i Zunairas fortelling om bakgrunnen for hvorfor familien flyttet til Mortensrud fra en nærliggende kommune da hun var yngre:

Da vi bodde der så hadde vi veldig lite sosialt nettverk, det var veldig få innvandrere som bodde i det området. Og vi kjente flere som bodde på Mortensrud, og de oppfordret da pappa og mamma å se der, men de visste, eller familien visste nok ikke hva det helt gikk ut på. Fordi det var egentlig VELDIG MANGE innvandrere der, vi var ikke vant til det.

På det tidligere bostedet hadde søskenflokkene opplevd konflikter på skolen på bakgrunn av hudfarge: «[...]og da tenkte foreldrene mine at det vil være bra for oss og kanskje komme til et litt mer blanda miljø, der hvor de ikke føler seg så utstøtt». Likevel kan Zunairas historie tyde på at overgangen til et område med høyere innvandrerandel enn det de var vant til også var vanskelig. Foreldrenes tanker kan sees i sammenheng med kulturelle forskjeller mellom minoriteter og majoriteter på et område (Andersson 1998), der majoriteten presser ut minoriteten på bakgrunn av at de har «feil kultur». At foreldrene til Zunaira ønsket å bo i et «mer blanda» miljø kan være et resultat av at de ble behandlet som «fremmede» på det tidligere bostedet. Dette uttrykker også flere av de andre informantene. Boligvalget kan derfor handle om å føle seg tilpass og trygg blant mennesker (Børresen 2006) ettersom det er snakk om mennesker de anser «like som dem selv». En slik forståelse kan også sees i sammenheng med Gullestads (1989) begrep «kultur som livsform», da det å bo med andre som «seg selv» kan innebære en felles forståelse for sosiale skikker, normer og levemåter. Likeledes er Anderssons (1998) kulturelle forklaring på etnisk segregasjon sentral, ettersom det blant annet innebærer ønsket om å bo med «sine egne». På denne måten kan kulturelle betingelser legge føringer for hvor ulike grupper bosetter seg. For foreldrene til Zunaira var det godt å komme til Mortensrud. For barna derimot, var det ikke like enkelt: «La jo merke til det når vi begynte på skolen. Også så at «oi, her var det en total omstilling fra å ha helt norsk omgivelse», som vi var vant til, til plutselig totalt, altså, innvandremiljø». Fra å være pakistaner på tidligere bosted utenfor Oslo ble barna nå «for norske» på Mortensrud på bakgrunn av tidligere bosted. Gullestad (2002) skriver om en slik definering av andre, og hun mener personer opererer med gjensidig utelukkende og polariserte kategorier som innebærer *enten* norsk *eller* pakistansk. For Zunaira og søsknene ble de ikke anerkjent som norske på tidligere bosted, mens de på Mortensrud ikke ble anerkjent som pakistanere.

Det er ikke bare Zunaira som snakker om befolkningssammensetningen på Mortensrud. På spørsmål om hvorvidt befolkningssammensetningen har betydning får jeg mange svar, som for eksempel:

Jeg liker egentlig 50/50 da, at det også er nordmenn. Så man får til seg kulturen deres, spesielt med tanke på barna. Også tror jeg det er tryggere da (Yasem).

Jeg var veldig opptatt av at det skulle være blanding, ikke bare norsk-pakistanere og ikke bare etnisk nordmenn, men en god blanding (Aleena).

Til tross for flere av informantene mine trekker frem at de ønsker å bo i etnisk blandete nabolag, og at noen har etnisk norske venner, har de fleste en hovedsakelig pakistansk omgangskrets. Som nevnt er det her forskjeller mellom første- og andregenerasjonsinnvandrere. Blant mine informanter, og fortellinger om deres foreldre, kan det se ut til at førstegenerasjonsinnvandrere er sterkere tilknyttet et pakistansk nettverk enn det andregenerasjon er. Børresen (2000 i Børresen 2006) viser i studien av pakistaneres og tyrkiske bosetningsvalg i Danmark at førstegenerasjonsinnvandrere la vekt på betydning av tryggheten ved å bo samlet. Andregenerasjon derimot, foretrakk heller å bo i områder med en lavere andel etniske minoriteter. Både Børresen og min studie kan sees i lys av Chicagoskolens forståelse om sosial stratifisering av grupper (Burgess 1925). Ut i fra mine informanters fortellinger, kan det argumenteres for at gruppene sorterer seg selv, men at det ikke nødvendigvis vil føre til at de vil assimilere seg etter en tid i landet slik teorien tilsier. Flere av mine informanter har høyere utdanning, men som skrevet virker det ikke som om de nødvendigvis ønsker å flytte til mer velstående nabolag. Dette underbygges av Turner og Wessel (2013) som viser at selv om pakistanere opplever økonomisk fremgang flytter de ikke vestover og det som assosieres som «bedre» nabolag.

Aleena forteller meg at hennes foreldre var skeptisk til hennes norske venner, men at de endret mening da de ble kjent med dem. Flere av informantene hadde et sterkere bånd til sine pakistanske venner da de var små, mens de fikk flere etnisk norske venner da de begynte på høyere utdanning. Aleena forteller meg at hun ikke vil at barna kun skal ha pakistanske venner. Årsaken til dette er at Aleena mener noen pakistanere har verdier hun ikke vil at hennes egne barn skal ha, og at hun er redd for at barna skal bli påvirket av enkelte «[...] holdninger og verdier som førstegenerasjon har» Dette kan forstås som et «oppgjør» mot foreldregenerasjonen ved at Aleena ønsker å bryte med deler av tradisjonen som kulturen hennes fører med seg. Børresen (2006) finner tilsvarende utsagn hos sine pakistanske og

tyrkiske informanter. Flere andregenerasjonsinnvandrere Børresen intervjuet ga klart uttrykk for at de ikke ønsket å bo i områder med mange «utlendinger», mens foreldrene derimot hadde ønske om det. Dette tyder på at første- og andregenerasjon kan ha ulike preferanser knyttet til hva slags områder de vil bo i. Noe som er interessant er at andregenerasjon likevel flytter til områder i nærheten av foreldrene sine, som igjen bor i nærheten av andre med samme bakgrunn. På denne måten kan segregasjonen opprettholdes.

Aleena er et eksempel på hvordan noen informanter uttrykker et ønske om en kombinasjon av etnisk norske og etniske minoriteter i området. Aleena er opptatt av at det skal være en blanding, og ble derfor positivt overrasket over befolkningssammensetningen:

Aleena: Sånn som her, så var jeg veldig overrasket at det var så mange etnisk norske som flytta inn hit. Det var jeg veldig glad for

Intervjuer: Trodde du det skulle være flere med minoritetsbakgrunn?

Aleena: Ja, jeg trodde det. Så jeg hadde liksom planer om at om noen år så skulle jeg flytte herfra, men det er ikke sånn. Det er veldig mange etnisk nordmenn som har flyttet hit.

Ut ifra det Aleena sier, kan det virke som om bostedet var midlertidig på grunn av høy minoritetsandel. Dette kan tolkes som at det ikke bare er etnisk norske som vurderer å flytte når antallet personer med innvandrerbakgrunn når en viss andel, slik som vippepunktsteorien tilsier (Bråmås 2006), men at dette også kan være tilfelle for personer med minoritetsbakgrunn. For mine informanter blir dette spesielt uttrykt hos andregenerasjon. På bakgrunn av dette kan det argumenteres for at andregenerasjon som er født og oppvokst i Norge, kan ha et annet syn på sin levemåte enn foreldrene. Til tross for at Aleena er fornøyd med andelen etnisk norske i nabolaget, viser statistikken at selv om det er en del majoritetspersoner som flytter til Søndre Nordstrand, så kan det ikke kompensere for den store fraflyttingen (Oslo kommune 2008). I samtaler om befolkningssammensetning kom det også til uttrykk om hvorfor flere av informantene mener en blandet befolkningssammensetning er viktig:

Man kan ikke bare integrere oss mellom innvandrere [...]. Integrering er jo et spørsmål om å integrere seg i det norske samfunnet og da må man jo ha litt norsk blod inni her da (Hadiya).

Vi vil jo gjerne at det skal både være etnisk norske og utlendinger som bor her sammen, at det ikke skal bli sånn ghettoområde da, det er jo greit å ha alle (Neha).

Forklaringen til Hadiya baserer seg på en forståelse av hvordan integrering foregår, der en blandet befolkningssammensetning er avgjørende for prosessen. Nehas forklaring baserer seg

på antakelsen om at en konsentrasjon av innvandrerbefolkning vil føre til utvikling av ghettoer. Til tross for at det ikke er en ghettoliknende utvikling på Mortensrud eller i Oslo generelt, tyder resultatene i denne studien på at det er en generell oppfatning og bekymring blant beboerne om at området skal utvikle seg i en slik retning. I tillegg er det en oppfatning blant flere av informantene at utenforstående ser på Mortensrud som en ghetto. Som vist tidligere, svarte 43% av pakistanere i levekårsundersøkelsen blant innvandrere i 2005/2006 at nabolagets befolkningssammensetning var uten betydning (Blom 2012). Hvorvidt dette stemmer med mine informanters opplevelse er noe vanskelig å tyde. Selv om informantene har en oppfatning om hva de ønsker, gir de ikke uttrykk for at dette er et viktig moment for valg av bosted. Søholts (2007) studie om tilpasninger på boligmarkedet blant minoritetsgrupper²⁸ viser at heller ingen av hennes informanter begrunnet sitt boligvalg med at de ønsket å bo i nærhet av personer med samme bakgrunn som dem selv. Mange hadde likevel et ønske om etnisk norske naboer og kontakt med nordmenn, og spesielt med tanke på barna sine og deres oppvekst.

Min studie tyder på at minoritetsbefolkningen ikke nødvendigvis trekker til et område bare fordi de vet at det bor andre med samme bakgrunn som dem selv der. Selvsegregasjon er med dette ikke en selvfølge, men det kan være et resultat av at førstegenerasjonsinnvandrere synes det er trygt i starten. En slik forståelse kan sees i lys av kulturelle preferanser, noe som igjen kan ha betydning for hvor de bosetter seg. Ut i fra informantenes fortellinger kan det forstås som at en blandet befolkningssammensetning i nabolaget ikke er avgjørende, men like fullt et ønske for mine informanters bostedsvalg. Det er for mine informanter andre faktorer som veier tyngre i flyttebeslutningene, og da spesielt sosiale bånd og nettverk. Sosiale relasjoner kan sees i sammenheng med fysiske settinger, som kan være ramme for hvor interaksjon skjer. For mange av mine informanter er hjemmet et viktig sted.

6.3 Boligens betydning

Hjem og sted kan være en ramme for den sosiale samhandlingen i hverdagen for pakistanere i Norge. Her har de besøk av familie og venner, og tradisjoner fra Pakistan videreføres (Moen 2009). Ingen av mine informanter trekker frem selv at de valgte Mortensrud på bakgrunn av leilighetstype, men på spørsmål om det var enkelte planløsninger de foretrakk har de preferanser. I hovedsak baserer dette seg på muligheten til å ha separat kjøkken og stue. Dette

---

²⁸ Med pakistansk, tamilsk og somalisk bakgrunn

kan sees i sammenheng med livsstilsbegrepet, ettersom planløsningen kan være betydningsfull for mine informantere kultur og levesett. Hjemmene jeg besøker under intervjuene er i stor grad like med sofakrok, spisebord og adskilt kjøkken. De materielle tingene skiller seg ikke nevneverdig fra hverandre, og i likhet med Moen (2009) opplever jeg det som vanskelig å oppdage deres klassetilhørighet eller økonomiske status på bakgrunn av innredningen. Hjemmene er enkelt innredet og det er lite bilder og ting som kan si noe om hvem de er. Det som eventuelt kan vise klasseforskjeller er størrelsen på leiligheten, hvor gammel den er og i hvilket område den ligger.

Zunaira har kjøpt seg leilighet og skal snart flytte inn. Ettersom økonomien hadde begrensninger har hun kjøpt seg en leilighet med åpen løsning: «Åpen løsning, det er ikke noe jeg er veldig fan av». Det kan forstås som at Zunaira opplevde strukturelle begrensninger da hun skulle kjøpe bolig. Leiligheten hun endte opp med ble et resultat av hennes handlingsrom knyttet til økonomiske betingelser og mulighetene på boligmarkedet. De fleste informantene, inkludert Zunaira, foretrekker separat kjøkken når de har anledning til det. Begrunnelsen for dette virker som å være basert på kultur og tradisjon:

[...] åpent kjøkken syns jeg ikke passer til asiatiske familier fordi vi lager litt sterk mat, og når gjester er til stede og du skal bøye deg foran dem og sånn, det er litt ubehagelig [...] (Talía).

Det er fordi kvinner da kan være, vi segregerer [...], vi pleier å gjøre det, da kan kvinnene sette seg i kjøkkenet og menn kan være avslappet [i stua]. Også er det matlukt og slike ting da (Yasem).

Jo fordi hos oss er det mere sånn, mange menn på besøk så er ikke vi sånn, hvis det er fremmede menn så går vi ikke inn [i stua] (Sunita).

Sitatene over kan forstås som at separat kjøkken er viktig i valg av bolig. Som en av informantene mine sier: «Jeg tror de fleste med minoritetsbakgrunn velger lukket kjøkken». Bowes m.fl. (2002) fant også at planløsning var viktig for pakistanere i England. En liten andel ønsket også å ha to separate stuer: en for menn og en for kvinner. En slik planløsning omtaler ingen av mine informanter som ønskelig, men de later til å foretrekke å ha muligheten til at menn og kvinner kan separeres i hjemmet. Dette kan sees i sammenheng med Millers (1988) studie om kjøkkenet i en britisk kontekst. Informantene til Miller uttrykte at kjøkkenet var kvinnens plass, og et symbolsk uttrykk for kjønnsdelingen i hjemmet. Studien til Miller er ikke ny, men kan fortsatt være relevant for mine informantere opplevelse av hjemmet.

Til tross for at separat kjøkken er ønskelig, er det ikke alle som kan tilfredsstille sine preferanser. Som vist spilte økonomien en rolle for Zunaira og hun måtte ofre noe. En annen informant forteller også at de kjøpte leiligheten i en periode da boligmarkedet var vanskelig og at de dermed bare var opptatt av å få kjøpt, og dermed måtte noen goder vike. Moens (2009) studie sier ikke noe om ønsket om lukket eller åpen kjøkkenløsning, men hun opplevde at kjøkkenet ble ansett som et arbeidssted, og et sted for å unngå «fremmede blikk». Dette samsvarer med mine informanternes fortellinger, for eksempel en kvinnelig informant uttrykker at det er ubehagelig å bøye seg foran gjestene. At kvinnene trekker seg tilbake til kjøkkenet når det kommer fremmede menn har sammenheng med at kjøkkenet i Norge har tilsvarende betydning som soverommet i Pakistan, et rom der kvinnene vanligvis trekker seg tilbake (Moen 2009). At det er kjøkkenet som er blitt «soverommet» kan ha sammenheng med at for etnisk norske blir kjøkkenet ofte ansett som et sosialt rom for kvinner, og det er mange som inviterer gjester inn på kjøkkenet for å drikke te eller snakke (Gullestad 1984).

En stor utbyggingsaktør på Mortensrud har i enkelte prosjekter bidratt til muligheten for separat kjøkken. Åpen eller lukket kjøkkenløsning har vært valgfritt i enkelte av boligprosjektene. Prosjektene ble markedsført gjennom «etniske» aviser og nettsteder på urdu. Selskapet valgte å teste denne alternative markedsføringsstrategien for å se om den førte til at man traff riktig gruppe, noe den i følge en sentral person i selskapet gjorde.

Utbyggingsaktøren hadde et godt salg på leilighetene, og mange fra målgruppen kjøpte (Andersen 2014). Det kan argumenteres for at utbyggingselskapet på denne måten kan bli trukket inn som en aktør som påvirker hvor minoritetsbefolkningen bosetter seg. Selv om denne studien og andre (f.eks. Moen 2009) kan tyde på at pakistanere ønsker å bo i nærheten av hverandre, er jeg enig med Andersen (2014) når han mener det er grunnlag for å argumentere for at slike strategier fra store byggherrer reproducerer og opprettholder det sosioromlige boligmønsteret. Et slikt bosetningsmønster innebærer at ulike grupper blir boende forskjellige steder i byen. Som et eksempel hadde de ikke samme markedsføringsstrategier på vestkanten eller i Nydalen (Andersen 2014). Som Michelson (1977) sier, deler ikke alle den samme livsstilen, og utformingen av boligene må utvikles deretter. Med dette kan det argumenteres for at et segregert boligmønster opprettholdes hvis det ikke bygges varierte boliger tilpasset ulike typer mennesker på samme sted.

Boligens betydning kan også sees i sammenheng med sosiale nettverk og tradisjoner. Hjemmet blir ansett som en arena der slektninger og venner møtes. Som Gullestad (1992) sier

foregår det meste av det sosiale livet med venner og familie i hjemmet. Dette samsvarer med mine informanternes fortellinger. Flere av informantene uttrykker at det er viktig å ha plass til besøk, siden sosialt samvær ofte handler om å spise mat sammen med familien. Som en av informantene mine uttrykker: «Min dør står åpen hele tiden for venner og besøk». At «døra står åpen» representerer en livsstil, og i sammenheng med dette kan boligens utforming være viktig i tilknytning om dette blir tilfredsstilt (Michelson 1977). For mine informanter er boligens planløsning en preferanse, men ikke nødvendigvis avgjørende for valg av bosted og bolig. Det kan dermed argumenteres for at stedet er mer avgjørende enn boligtype.

6.4 Oppsummerende kommentarer

På spørsmål om Mortensrud er attraktivt trekker flere frem marka, tilgangen til sjø og utsikt. Videre blir det uttrykt at det er ønske om moské, og enkelte peker på tilgang til halalmat som betydningsfullt. Til tross for at de sier dette, kan det argumenteres for at deres sosiale nettverk er av større betydning for at de velger Mortensrud som bosted.

Informantene mine trekker ikke frem befolkningssammensetningen som forklaring på hvorfor de har bosatt seg på stedet, men flere har likevel preferanser om hvordan det bør være når de blir spurt. De fleste uttrykker et ønske om en blandet befolkningssammensetning, og da spesielt med tanke på integrering av barn. Likeledes er det ikke boligen i seg selv som har vært av avgjørende betydning for mine informanter, men nesten alle informantene uttrykker at de ønsker separat kjøkken. Dette kan sees i sammenheng med informantenes kultur og tradisjon, siden flere begrunner dette med matlukt og muligheten til å separere menn og kvinner i hjemmet. Videre oppfattes boligen som viktig for informantene da de ofte inviterer andre hjem. Det kan argumenteres for at oppfatningen om «å føle seg hjemme» har betydning for informantene, og dette leder over til neste kapittel som tar for seg hvorvidt informantene mine konstruerer stedsidentifikasjon til Mortensrud eller ikke.

7 Stedsidentifikasjon og tilhørighet

Dette kapittelet har fokus på hvordan informantene konstruerer stedsidentifikasjon. Steder er subjektive og det er ingen universell oppfatning om hvordan et sted er. Menneskers stedsfølelse varierer avhengig av opplevelser og deres hverdagsliv (Rose 1995). Ofte er det slik at folk har bilder og forståelser om stedet selv om de aldri har vært der. Dette kan henge sammen med fortellinger og stedsmyter, for eksempel fra media. Wacquants (2008) bruk av territoriell stigmatisering er sentralt her for å beskrive hvordan områdene blir isolert på bakgrunn av utenforstående oppfatninger, oppfatninger som igjen er konstruert av media og stedsmyter. Først vil jeg vise hvordan eksterne og interne oppfatninger er relevante for mine informaners stedsidentifikasjon. Deretter vil jeg vise hvordan sosiale relasjoner er med på å skape en tilhørighet og stedsidentifikasjon til Mortensrud, noe som kan anses som relevant for informantenes tilbøyelighet for å flytte eller bli boende.

7.1 Eksterne og interne oppfatninger

Stedsrepresentasjonene som mine informanter konstruerer om Mortensrud forekommer på to måter. Den første omhandler hvordan de tror utenforstående og media opplever Mortensrud. Ofte er det slik at bildene til utenforstående og media er langt mindre nyanserte og innholdsrike enn de bildene som de som faktisk bor på stedet innehar. Utenforstående fortellinger er også ofte basert på stereotypiske historier om stedet og stemmer i varierende grad overens med de faktiske forhold (Holloway og Hubbard 2001). De andre stedsrepresentasjonene som vektlegges er interne, noe som innebærer hvordan beboerne selv opplever og ser på eget område.

7.1.1 «Det er bare karri som lukter på Mortensrud» - eksterne oppfatninger

Blant mine informanter har de fleste en oppfatning om at Mortensrud generelt sett har et dårlig rykte:

Jeg tror det er svært negativt, det er et område med mange innvandrere, dårlige skoler, det er det som kanskje kommer ut. Farlig område (Zunaira).

De ser på oss med en gang at vi er jo lavstatus, ja dårligere, ja, dårlig norsk, ja, det er bare karri som lukter på Mortensrud, ja, det er sånne fordommer vi får da (Talía)

[...] noen tenker: "åja, Mortensrud liksom, nesten sånn Grønland nummer to da", litt sånn, så det kan være det og (Sara).

Fordommene informantene tror utenforstående har av Mortensrud kan oppsummeres som knyttet til innvandrere, dårlige skoler, kriminalitet og utrygghet. Drabantbyene har vært utsatt for mye negativt omdømme (Hansen og Brattbakk 2005), noe som ofte er konstruert fra et utenfra-perspektiv. Holloway og Hubbard (2001) hevder myter blir til gjennom historier om et sted, til tross for at opphavet til fortellingene ikke er kjent. Likevel blir historiene videreformidlet og akseptert som sanne basert på enkelte karakteristikker. Dette kan være med på å forme våre forestillinger om både kjente og ukjente steder. For eksempel er det myter om at drabantbyene i Oslo ikke er gode steder å bo og at områdene er utrygge (Hansen og Brattbakk 2005). Likeledes kan oppfatningen om at Mortensrud er «Grønland nummer to» være basert på andelen innvandrere som bor der. En årsak til det dårlige ryktet mener mange er media, og flere mener media bare tar utgangspunkt i problemene på Mortensrud:

De kunne ha tatt det gjensidig i utgangspunktet, et balansert bilde, det positive også. Som ligger i mangfoldet og hvordan folk har det, men de kommer med enkeltepisoder og sånn er det alltid, sånn er media skapt, at de tar det der i fra (Bawer).

Også er det veldig mye fokus på at det ikke er noen etnisk norske på Mortensrud skole for eksempel, det har jo vært mye sånn i aviser og media og, det har jo vært litt fokus på det og, det er litt synd (Eesha).

Hansen og Brattbakk (2005) mener den lave attraktiviteten til drabantbyene kan skyldes den negative fremstillingen i media. Gakkestad (2003 i Hansen og Brattbakk 2005) har gjennomført en undersøkelse om medias omtale av drabantbyen Romsås i perioden 1995-2002. I undersøkelsen fremkommer det at hele 70% av fremstillingen var negativ. Andersens (2014) avhandling viser hvordan media er med på å skape et bilde av Oslos østkant som et problemområde. På mange måter er den negative diskursen om østkanten med på å sette østkanten som underordnet vestkanten og beboerne der, og ulikheten blir dermed reproduert. Jeg mener Mortensrud kan plasseres under den samme diskursive tilnærmingen som «østkanten» blir plassert under. Som nevnt har fokuset på Mortensrud vært rettet mot at delbydelen har en høy andel innvandrere, noe som igjen påvirker elevsammensetningen på de lokale skolene. Det kan argumenteres for at Søndre Nordstrand og Mortensrud har mange av de samme problemene som Groruddalen er stilt ovenfor.

Beboernes reaksjoner på omdømmet til Mortensrud er noe delte, mens noen ikke anser det som et problem, tar andre seg nær av det som sies:

Nei, jeg tror Mortensrud er mye roligere enn det det er omtalt som. Og hvis jeg har klart å være der, og min familie som er så opptatt av omgivelsene og alt som er, så tror jeg Mortensrud har bare et rykte på seg som bare har kommet frem med tiden. Det har bare bygd seg opp, men for meg så er ikke det, det er ikke riktig informasjon om Mortensrud (Zunaira).

[...] de som bor der de trives godt og har det bra, men det er noen som er skeptiske, det avhenger av hvordan man ser dette, det området. Eh, men så lenge vi som er der trives og har det bra, så. Ut i fra våre øyne så syns vi det er et fint sted, selv om vi hører litt her og der (Bawer).

Veldig godt forhold her på Mortensrud selv om det er veldig berykta. Det er veldig fint, jeg er veldig fornøyd (Eesha).

Zunaira forsvaret Mortensrud, og mener at ettersom familien hennes er veldig opptatt å bo i rolige omgivelser, så kan ikke ryktene stemme. Hun har aldri opplevd noe som skulle tilsi at Mortensrud er et dårlig sted å bo. Til tross for at både Eesha og Bawer er bevisste på at området er beryktet, så sier de at de trives i området og er fornøyd med bostedet. Hansen og Brattbakk (2005) studie viser at halvparten av de spurte beboerne på Romsås mente de fikk negativ omtale i mediene. Som motsetning mente nesten alle beboerne på Majorstua at deres boområde fikk positiv omtale. Hansen og Brattbakk viser at generelt har folk som bor i drabantbyer et langt mer positivt syn på områdene enn de som ikke bor der. Dette samsvarer med mine informanternes oppfatninger om eget bosted.

Talia er stolt av egen bydel og har et nært forhold til stedet ettersom hun fikk en varm velkomst da hun flyttet til Norge fra Pakistan. På spørsmål om hva hun mener om det som sies om Mortensrud, svarer hun:

[...] når jeg hører noe dårlig om Mortensrud eller de ryktene, eller dårlig bilde gjennom media av bydelen min, så blir jeg litt sånn: «nei, det stemmer ikke!», så blir jeg litt sånn, ja, mer emosjonell og litt sånn, ja.

Medias omtale og stedsmyter har på mange måter konsekvenser for steders omdømme. Hansen og Brattbakk (2005) viser at negativt omdømme kan føre til lavere attraktivitet på boligmarkedet og lede til at folk ikke ønsker å flytte til områdene. En slik nedadgående attraktivitet kan påvirke boligprisene, og lavinntektsgrupper vil stort sett flytte inn, noe som kan forsterke omdømmet. Det er ikke sikkert at områdene med lavinntektsgrupper vil være noe dårligere, men det kan føre til og eventuelt opprettholde sosioøkonomisk segregasjon.

7.2 Det delte stedet – interne oppfatninger

For informantene oppfattes Mortensrud som et todelt sted, og det er områder som blir ansett som mer attraktive enn andre. Når informantene snakker om eget bosted er det ofte at de sammenlikner egen gateadresse med dem de anser som mindre attraktive. En slik oppfattelse finner også Christensen og Jensen (2012) blant beboere i en stigmatisert bydel i Aalborg. Beboerne i bydelen tar avstand fra andre som de ikke anser like seg selv, og spesielt handler dette om at villaeierne tar avstand fra sosiale leiligheter. Slike grenser, som er sosiale og definerte grupperinger (Barth 1994), er av betydning i den forstand at de er med på å organisere det sosiale rommet. De er en del av prosessen i det å skape steder (Rose 1995). Denne romlige oppdelingen kan på mange måter få sosial betydning da det skapes områdehierarkier som igjen skaper sosiale hierarkier.

Områdene informantene mine ikke ønsker å bo er ofte der de oppfatter det er høyest andel personer med innvandrerbakgrunn. I disse områdene mener informantene også at det bor flere sosialklienter og «bråkete» ungdommer. Dette kan være med på å konstruere stedsfølelse for mine informanter. De er med på å forme «sitt sted» ut i fra hva det ikke er. Eiendomsめglere som opererer i området opplever også at det er et skille i hvem som kjøper bolig hvor på Mortensrud:

Megler C: Vi har jo sånn for eksempel Lofsrud da, det er ikke ofte jeg får, det er ikke ofte det kommer mange etniske nordmenn på visning der, det er det ikke. Derimot på Stenbråten så vil det være flere etniske nordmenn.

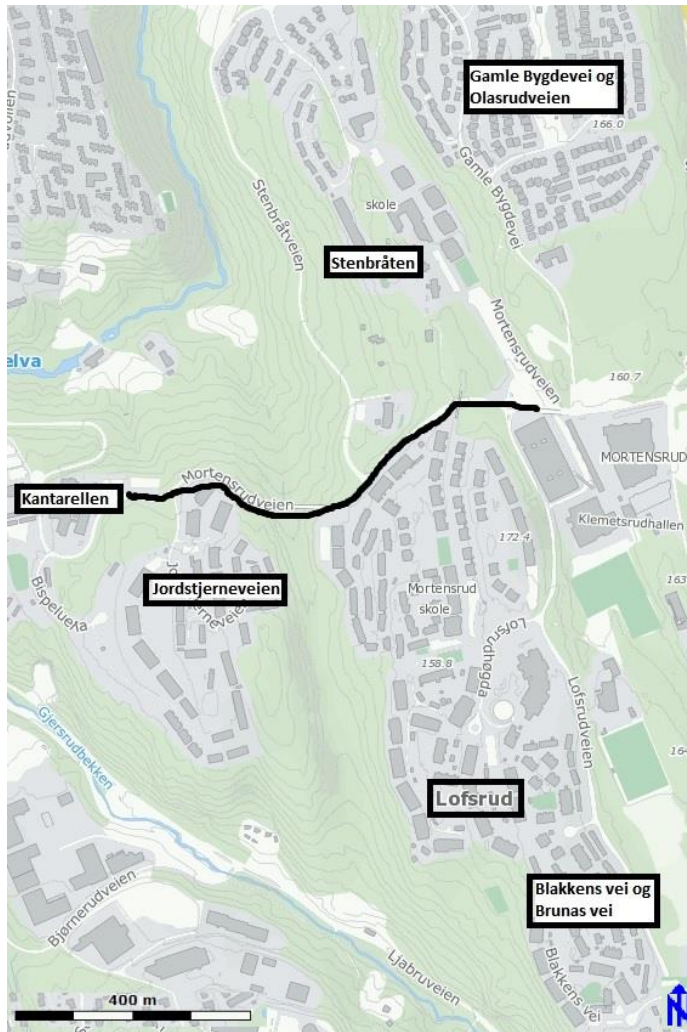
I tillegg til at grensene har bakgrunn i antall personer med innvandrerbakgrunn, blir også grensene trukket basert på boligtyper (se figur 4 s. 88). I Gamle Bygdevei og Olasrudveien er det for eksempel en stor andel eneboliger, mens det på Mortensrudveien og Blakkens vei er rekkehus. Blakkens vei består av eldre bebyggelse, har lavere markedsverdi og blir oppfattet som et «slitent» område. Boligtype henger på mange måter sammen med sosioøkonomisk status, og beboerne kan bli oppfattet ulikt avhengig av hvilken adresse de bor på. Zunaira ønsket å kjøpe bolig på Mortensrud, men hadde tydelige preferanser på hvor i området hun ville bo. Ettersom økonomien ikke strakk til for kjøp i det hun anså som gode områder, endte hun opp med å kjøpe bolig i en annen delbydel i Søndre Nordstrand:

Zunaira: [...] jeg kunne ha kjøpt rimeligere på Bjørndal, Mortensrudområdet hvis jeg hadde valgt å gå for en leilighet lenger opp der hvor, ja, på Mortensrud så har du litt rimeligere områder også. Men dit kunne jeg ikke flytte.

Intervjuer: Hvorfor ikke?

Zunaira: Fordi jeg må ha det stille, og litt sånn romslig og stille

Flere av mine informanter forteller tilsvarende historier, og de mener noen områder er bråkete, har mange ungdommer og at barna ikke har faste leggetider. Aleena, som også nylig har vært på boligjakt, tok seg en tur i nabolaget der visningen var. Hun ble oppmerksom på at barna var ute og lekte sent på kvelden, og hun fant fort ut at verdiene hun ønsket for sine barn ikke var å finne i det nabolaget. Området Aleena vurderte å kjøpe i tilsvarte dermed ikke hennes preferanser. At områder med høy andel minoriteter innebærer mer bråk, uttrykker også en av Vassendens informanter: «Anne» mente områdene bar preg av «støy, forsøpling, store barnefamilier og minoritetsbarn som leker ute til sent på kveld» (Vassenden 2008a, s. 182). Aleena mener videre at områder med mange personer med innvandrerbakgrunn fører til forslumming av området da de ikke bruker penger på vedlikehold. Hun mener derimot at områder med flere etnisk norske vil føre til finere områder da nabolaget blir tatt hånd om. Bawer mener videre at en blanding mellom minoriteter og etnisk norske vil skape trygghet fremfor at området kun består av minoriteter. På bakgrunn av flere av mine informanters historier, blant dem Aleenas opplevelse, er det en tydelig oppfatning om at Mortensrud er todelt. Denne todelingen beskriver også Tuhus (2013) i sin undersøkelse av flytting i tilknytning til skolekretser på Mortensrud. I likhet med mine informanter fortalte Tuhus' informanter at de opplevde Mortensrud som todelt, og det var de samme områdene som ble trukket frem som «bra» og «dårlig». Det som skiller oppfatningene er at informantene til Tuhus brukte Mortensrudveien som et fysisk skille. Informantene mine beskrev aldri eksplisitt fysiske avgrensninger, men var mer bevisst på befolkningen som bodde der, og trakk bare frem områdene med stedsnavn. Likevel er stedsnavnene plassert henholdsvis nord og sør for Mortensrudveien. Under er en illustrasjon (figur 4), som viser oppfattelsen til mine informanter om at Mortensrud er todelt. Sør for Mortensrudveien er det de omtaler som «dårligere» områder, mens nord for Mortensrudveien blir ansett som «finere».

Figur 4: Oversikt over hva informantene refererer til som Mortensruds todeling. Den svarte linjen markerer Mortensrudveien. (Kilde: Oslo kommune – med egne illustrasjoner)

Talia kan anses som engasjert i nærmiljøet, og er veldig bevisst på delingen som foregår:

Så i det siste så ser vi at Mortensrud er todelt. Den ene siden, hvis du ser fra Mortensrud senter mot Bjørnholt skole, der er det Brunas vei, Blakkens vei, Lofsrudområde. Ja, der er det nesten segmentert på en måte, ja der er det full segregering, der er mesteparten [...], 90%, er utlendinger, [...] eller minoritetsbakgrunn. Men hvis du kommer til Jordstjerneveien, Stenbråten, Gamle Bygdevei, der er det flest nordmenn.

For å få en bedre forståelse av det Talia forteller meg spør jeg om hvorfor det er blitt en slik deling. Hun sier det først og fremst er på bakgrunn av økonomi, siden leilighetene koster mindre enn andre steder på Mortensrud. På Blakkens vei for eksempel, kan du få et stort rekkehus til en lav pris, og dette medfører at de med dårligere råd ender opp i disse områdene. Bawer har liknende forklaring, men han legger mer vekt på boligsammensetningen. Han

mener at de billige områdene i stor grad har rekkehus og leiligheter, mens de dyrere områdene har eneboliger. Bawers forståelse kan sees i sammenheng med det Blom (2012) omtaler som politiske og administrative forklaringer på etnisk segregasjon, som for eksempel innebærer at kommuner regulerer områder med spesifikke boligtyper. På Mortensrud kan det virke som at det er en oppfatning om at flere ressursvake flytter til områdene bestående av leiligheter og mindre rekkehus. At det er en oppfatning blant informantene om at det er en stor andel ressursvake som bor der, kan være med på å skape negative oppfatninger av stedet. På denne måten kan det sies at Bawers forståelse kan være knyttet til administrative og strukturelle forklaringer, siden det kan forstås som at boligsammensetningen er problemet. Områdene som får et dårligere omdømme synker også i markedsverdi, noe som igjen kan påvirke hvem som flytter inn.

Det kan virke som at flere av informantene som bor på steder de selv syns er «dårlige», ser på bostedet som midlertidig. De ser ikke sitt fremtidige «jeg» på samme sted. Det kan tenkes at en slik holdning til eget bosted kan påvirke det lokale engasjementet, men det virker ikke som om dette har vært tilfelle for mine informanter da de uttrykker at de er med på alt som skjer i nabolaget. Likevel kan det diskuteres hvorvidt en så tidlig beslutning om «å ikke ville bo i området» kan opprettholde og forsterke stedets omdømme. Neha uttrykker det: «Jeg ville liksom ikke foretrekke å bo i DET området for alltid». Det kan virke som om Eesha har samme oppfatning, men har bodd der en stund og ser ut til å trives. Det samme gjelder også for Bawer. Han har bodd i området siden han flyttet til Mortensrud, men vurderer å flytte til Stenbråtenområdet. Hvorfor han ønsker å flytte begrunner han med ønsket om større plass. Bawer og flere andre av informantene, uttrykker at de heller vil gjøre lokal boligkarriere fremfor å flytte ut av Mortensrud. Ved å flytte til det de anser som «bedre» nabolag, klatrer de i nabolagshierarkiet internt på stedet.

At informantene mener at enkelte deler av Mortensrud oppleves som mindre attraktive, gjenspeiles i deres fortellinger om Mortensrud som en ghetto. Flere av informantene mener utenforstående ser på Mortensrud som en ghetto, og beboere mener det utvikler seg ghettoliknende tilstander:

Altså du har jo litt ghettoområder her da, som du har, finner på Stovner eller på Grorud og rundt omkring der også, så har det blitt et ghettoområde her og. Altså på Mortensrud. På Brunas vei, Blakkens vei så er det ghettoområde (Hadiya).

Akkurat nå er det ikke veldig alvorlig, men jeg ser at fremtiden ser ut som at det blir mer som i Storbritannia og USA, det er sånn ghetto, og det ordet det skremmer meg (Talia).

Informantene bruk av begrepet ghetto kan forstås som opphopning av personer med innvandrerbakgrunn. Ut i fra informantene kan det også tyde på at de ser på folkene der som mindre ressurssterke. For eksempel uttrykker Nora, tenåringsdatteren til Sunita, dette:

De som bor på Kantarellen, eller bor på Blakkens vei og rundt der, man ser jo hvor de folka kommer fra, og hvor folk her i fra kommer fra [Stenbråten] og hvem som utvikler seg dårligst, mest negativt (Nora).

Selv uttrykker flere at de ønsker å holde seg unna disse områdene. Det kan også virke som om flere ønsker å bosette seg andre steder på Mortensrud om de har mulighet til det. «Ghettoen» på Mortensrud blir basert på forestillingen om en deling mellom grupper, og forskjellene baserer seg blant annet på livsstil, kulturelle preferanser, etnisitet, klasse, utdanning og yrke (Marcuse 2005). Flere sier også at de ikke har noe med «ghettoområdene» å gjøre og at de derfor bare spekulerer i hvordan det er der. Dette kan tyde på at rykter har betydning for hvor mine informanter ønsker å bosette seg. I tillegg viser de foregående delkapitlene at interne og eksterne oppfatninger er forhold som påvirker deres stedsidentifikasjon og stedsfølelse av Mortensrud. Videre vil fokus ligge på hvilke strategier de benytter seg av for å konstruere stedsidentifikasjon.

7.2.1 «Det gjelder ikke hele Mortensrud» - «mot-identifisering» som identitetsmarkør

Det er interessant at det kan tyde på at beboerne på Mortensrud identifiserer seg og sitt nabolag i kontrast til det de anser som dårlige nabolag. Hvert nabolag er primært kjent som en motpart til noe annet. Som motparter kan nabolag utvikle identitet på bakgrunn av en løpende dialog mellom ulike grupper og aktører, som igjen er med på å forme det mentale kartet over byen og skaper gode og dårlige rykter (Forrest og Kearns 2001). Delingen som oppfattes på Mortensrud gjenspeiler i stor grad befolkningssammensetningen. Med dette kan det argumenteres for at stedsbaserte sosiale kategorier er forestilte sosiale grupper, da forskjellen mellom folk på mange måter reduseres til enkelte karakteristikk og kategorier av mennesker. Basert på det informantene mine forteller bor det mange med minoritetsbakgrunn på Brunas vei og Blakkens vei, mens det på Stenbråtenområdet bor flere etnisk norske. Dette skillet kan også gjenspeiles i boligannonser på Finn.no:

Boligen har beliggenhet i et veletablert og attraktivt område på Mortensrud, dette er en skjult perle som ligger kun noen steinkast fra bydel Nordstrand [...]. Boligen sokner til populære Stenbråten barneskole, som ligger kort vei fra boligen.²⁹

I annonsen viser megleren spesifikt til at området er på grensen til Nordstrand, og at det dermed er et attraktivt område. Likeledes er fokuset på Stenbråten skole, barneskolen med lavest minoritetsandel på Mortensrud. Dette antyder at boligen ligger i et finere område enn det kanskje folk assosierer med Mortensrud. Som motsetning til dette sier en megler at når boliger skal selges på Årvoll og Tonsenhagen hender det at selgerne ber om at Linderud ikke skal nevnes da det fører med seg negative assosiasjoner (Andersen 2014). På denne måten kan også meglere være med på å skape et fragmentert bosettingsmønster da de spiller på ulike kvaliteter tilpasset forskjellige mennesker.

De fleste av informantene er opptatt av å konstatere at akkurat deres område ikke er så dårlig som ryktene tilsier:

Jeg tror de tror at det er veldig mange med innvandrerbakgrunn og at det er, at det er, at det er ikke så bra område her, men det gjelder jo ikke hele Mortensrud (Aleena).

Flere av informantene har en oppfatning om at området de bor i er bedre enn andre, og informantenes identifikasjonsstrategier kan sies å falle inn under det Rose (1995) omtaler som «mot-identifisering». Som vist foregår denne «mot-identifiseringen» internt på Mortensrud, men den skjer også utad mot andre bydeler. Spesielt retter dette seg kanskje mot områder i Groruddalen. Zunaira er bevisst på at Mortensrud har dårlig rykte, men hun mener likevel at Stovner er verre. Likeledes blir Furuset omtalt som et område som flere av informantene ikke ønsker å bo da det assosieres med gjengmiljøet i Oslo. Delingen på Mortensrud fører også til interne rykter om de ulike stedene. For eksempel hører Eesha mye dårlig om Lofsrudområdet, og mener derfor at der hun selv bor, i Brunas vei, er bedre. Dette er interessant da disse områdene kan anses som å utgjøre omtrent samme sted, og mange vil nok si at Brunas vei tilhører Lofsrudområdet. Informantene mine bruker andre steder for å fortelle noe om seg selv og om stedet de bor. Dette kan sees i sammenheng med at myter er relasjonelle, som innebærer at karakteristikker til et sted blir brukt til sammenlikning med andre steder (Holloway og Hubbard 2001).

---

²⁹ <http://www.finn.no/finn/realstate/homes/object?finnkode=46162960&searchclickthrough=true>

Grensene på Mortensrud kan forstås som både fysiske og sosialt konstruerte. De er sosialt konstruerte på bakgrunn av skillelinjer som er opprettholdt av menneskene som bor der (Barth 1994). De distanserer seg fra hva de «ikke er» eller «ikke ønsker» å være. De fysiske skillelinjene er basert på Mortensrudveien og boligmassen de ulike stedene består av. Mens de fleste av mine informanter mener eget bosted er bedre enn andre områder, har Sara og Waqar en annen oppfatning. Ekteparet ønsker ikke å identifisere seg med Mortensrud, og de mener naboene ikke er som dem:

[...] at nå har vi egentlig lyst til å flytte på oss her i fra. Grunnen til det er at, det er kanskje litt feil å si det, men jeg er født og oppvokst med bare norske venner, jeg har ikke hatt noe bakgrunn med, kamerater i fra samme sted som vi sjøl er i fra [Pakistan]. Og nå merker jeg det at vi har litt problemer med sånne småting. La oss si at når vi skal gå å kaste søppel nede så er det at folk legger fra seg søppel. Det står med store bokstaver og skilt at: «DU SKAL IKKE LEGGE FRA DEG STORE GJENSTANDER HER». Og folk legger fra seg komfyr og du, altså du kan, det er helt utrolig, vi har klart å finne Tver som folk har lagt fra seg der.

Videre sier Waqar:

Det er ikke noe sånn at vi vil bare vekk her i fra, men det tror jeg at hvis du prater med noen «norske» mennesker så tror jeg de har kanskje den samme oppfatningen, for det er jo en del nordmenn som har flytta ut her i fra. Det var jo masse nordmenn som kom hit, og nå er det jo kanskje en nordmann, nei, det er vel blitt noen igjen nå, fire familier.

Følelsen som Sara og Waqar sitter med, tyder på at de mener det er alt for få etnisk norske i området. Selv er Waqar oppvokst med bare etnisk norske venner, og han syns det var vanskelig å tilpasse seg i et så «innvandrerrettet miljø». Sara og Waqar opplever området som bråkete med lite engasjement:

Waqar: De største endringene jeg ser det er jo at på grunn av at det er såpass forskjellige. Mennesker fra forskjellig bakgrunn som bor her og kulturer og sånt, så er det veldig mye kræsje på grunn av uenigheter, misforståelser. Folk kan kanskje ikke språket. Jeg har jo sjøl sittet i styret her [i borettslaget], og vi har sendt ut brev om forskjellige ting, for eksempel om parabolantennene. Folk vil jo, altså folk bryr seg ikke rett og slett [...]. Men når vi bor sånn i blokk, da er vi avhengig av å ta hensyn til hverandre, det er derfor vi bor i en blokk, fordi det er billigere enn en enebolig.

Sara: For eksempel så var det for oss en helt ny oppfatning for å si det sånn, men de som bodde på Mortensrud eller liknende steder i mange mange år, de er kanskje mer vant til den livsstilen. At plutselig så kan noen sette på vaskemaskinen klokka ett på natta.

Det kan virke som om Sara og Waqar ikke ønsker å bo i et område med en høy andel med etniske minoriteter, og som de selv sier ønsker de heller å bo på vestkanten eller Nordstrand. Utsagnet til Sara og Waqar kan tyde på at Mortensrud inneholder en livsstil de ikke ønsker å assosiere seg med. På denne måte kan det argumenteres for at de ville flyttet til Nordstrand eller vestkanten på bakgrunn av «valgt tilhørighet» (Savage m.fl. 2005). Det kan tolkes slik at ekteparet mener disse stedene har de «rette naboene», og at stedene har visse karakteristikk de ønsker å identifisere seg med. Sara og Waqar kan på bakgrunn av dette anses som «utflyttere». De har tenkt på å flytte ut av Mortensrud da det ikke samsvarer med deres preferanser om boområde. «Mot-identifisering» utarter seg med dette ulikt, mens de fleste «mot-identifiserer» seg med andre områder for å vise det positive ved sitt eget, er det også mulig å identifisere seg mot eget boområde da de anser seg selv som forskjellige fra naboene.

Det kan argumenteres for at Sara og Waqar har en todelt tilhørighet til Mortensrud. For det første kan det sies at de identifiserer seg «med» stedet, siden leiligheten i stor grad handler om en følelse av beskyttelse og trygghet. For Sara og Waqar er det innenfor husets fire vegger de skaper grunnlaget for tilhørighet. På nabolagsnivå derimot, føler ikke ekteparet noen form for tilhørighet, og det kan argumenteres for at paret «ikke-identifiserer» eller «mot-identifiserer» seg med Mortensrud. Sara og Waqar skiller seg dermed fra de andre informantene ved at de ikke har sosiale relasjoner, utenom hverandre, som skaper følelse av tilhørighet og identitet på Mortensrud. Det er ektefellen som er deres hjem, deres «hjemsted» innenfor boligen, mens det ser i mindre grad ut som om de har skapt et større «hjemsted» utenfor boligen. I motsetning til Sara og Waqars oppfatning, er det andre som mener Mortensrud er et meningsfullt bosted, og at det kan være med på å konstruere en følelse av tilhørighet og identitet, og det å «være hjemme» (Blunt og Dowling 2006). Til tross for at flere av informantene konstruerer stedsidentifikasjon på bakgrunn av hva stedet «ikke er», er også «med-identifisering» en strategi som er aktuell for flere av de samme informantene.

7.3 Samhold og gjestfrihet: Mortensrud som meningsfullt bosted

Selv om beboerne føler det stort sett er negativ omtale om Mortensrud fra utenforstående, er det likevel informanter som trekker frem unike trekk ved stedet. På spørsmål om hvorfor det er unikt er det ulike svar:

Det er jo kanskje unikt i den forstand at vi har dannet en, det er et samfunn som inneholder mange kulturer, som er sammensveisa og som fungerer på sett og vis ganske bra. [...], toleransen er til stede, aksepten er til stede, det å bli godtatt som en fremmed person, det er åpenhet, det er ikke noe frykt, det er ikke noe redsel [...]. Hvis en utenforstående kommer og vil bosette seg her så er de velkomne. Det er mye gjestfrihet, så derfor så blir det så unikt (Hadiya).

Altså unikt på den måten at det er jo veldig mye fint her også, altså det er jo multikulturelt, altså det er jo mange ting du kan oppleve. Når vi har sånne arrangementer på senteret så kan det jo være veldig fine opplegg med masse dans og kultur og sånne stands med masse mat. Det er veldig sånn vennlig egentlig (Eesha).

Det Hadiya og Eesha og flere av informantene legger vekt på når de snakker om Mortensrud som unikt sted, er åpenheten og samholdet mellom befolkningsgruppene. De mener det gode samholdet fører med seg respekt og toleranse for de som er annerledes. En slik oppfattelse av Mortensrud kan på mange måter sees på som identifikasjonsmarkører. De ser på beboerne som åpne og gjestfrie, og ønsker å se på seg selv på den måten. Dette kan sees på som det Rose (1995) kaller «med-identifisering». Stedsidentifikasjonen de føler til Mortensrud er ikke basert på fysiske karakteristikk, men samholdet mellom menneskene som bor der. En slik forståelse kan knyttes til Masseys relasjonelle forståelse av sted basert på de sosiale relasjonene og aktivitetene i området, der relasjonene kan anses som en kontinuerlig sosial prosess (Massey 1995). Oppfattelsen blant informantene på Mortensrud kan tyde på at stedet er meningsfullt, og at det som en informant sier: «tilhører oss». Slike meningsfulle steder blir en del av hvem vi er og er med på å forme vår identitet (Holloway og Hubbard 2001). På denne måten kan ikke stedsforståelsen avgrenses på et plankart, da det er subjektive tolkninger og opplevelser som legger grunnlaget for forståelsen. Hadiya utdyper videre at hun er stolt av å bo på Mortensrud:

Jeg er stolt av å bo her. [...] det er jo det at folk er, familievennligheten er her og at man har lov til å være seg selv. Uten å tenke at man ikke har nok penger eller, eller at man ikke har fine nok klær eller at man ikke går så veldig spesielt, eller. Det er det som er unikt, at folk er forskjellige her. Forskjellene gjør det ikke annerledes, det gjør ikke meg noe annerledes, ikke sant. Tvert i mot, jeg er meg selv når jeg er her.

I møte med Sunita og datteren Nora, svarer Sunita raskt at det ikke er noe unikt med Mortensrud, men datteren bryter fort inn og er uenig:

Sunita: Nei, det tror jeg ikke det er. Det er andre unike steder, Nordstrand er unikt for der er det pent.

Nora: Altså, det er unikt altså

Intervjuer: Hvordan da?

Nora: Det er jo noe for seg selv

Intervjuer: På hvilken måte?

Nora: Mortensrud er jo unikt på sin egen måte, det er jo ikke, altså jeg har ikke vært noen andre steder som jeg har sett ting liknende som det er her. Siden det er på en måte to deler, men likevel ett. Alle er på en måte ett selv om det er to deler av hele Mortensrud.

Det Nora sier her er interessant, siden hun ikke lenger har så mange venner på Mortensrud etter at hun begynte på videregående i en annen bydel. Noras beskrivelse av Mortensrud kan dermed anses som noe ambivalent. Hun mener stedet er spesielt, men har ikke egen vennekreis der utenom familien og familiens venner. Det kan også virke som om Nora fikk et litt mer anstrengt forhold til det å komme fra Mortensrud da hun begynte på videregående:

Nora: Nei altså, det er ikke noe sånn positivt og: «oi, kommer du fra Mortensrud?». Det høres veldig sånn [...], på en måte litt sånn ghettoaktig, det er sånn det føles. Hvis man, for når jeg går på skolen så, når folk: «åja, er du fra Mortensrud?», så det er litt sånn. Da sier jeg heller at jeg kommer fra Nordstrand

Intervjuer: Ja, du sier heller du kommer fra Nordstrand?

Nora: For Mortensrud er veldig sånn, ja, folk tror det er badboys og alt mulig sånn.

Sunita: Litt som Stovner, som Stovner. Det er på samme måte faktisk, men Nordstrand det er noe helt annet. Bøler er noe annet, Oppsal er noe annet.

Nora: Og Holmlia. Ingen sier at de er fra Holmlia.

Det kan forstås som at Nora mener Mortensrud er unikt, og på mange måter virker det som om hun er stolt av at det er godt samhold på Mortensrud. Likevel ønsker hun ikke å identifisere seg med eget bosted, men velger heller å si hun kommer fra nabobydelen Nordstrand. Det samme snakker Bawer om når han forteller meg at flere han kjenner har Nordstrand oppført som bosted på Facebook. Hvorfor de ikke ønsker å identifisere seg med Mortensrud og Søndre Nordstrand er noe usikkert, men det kan nok henge sammen med oppfatninger de tror andre har om stedet. I denne sammenhengen kan det argumenteres for at stedets identitet i stor grad er skapt av folkene som bor eller har bodd i området som «stedet» inkluderer. Videre kan stedets identitet, «smitte over» på folk igjen. Til tross for at enkelte ønsker å være en del av Nordstrand, er det mange av mine informanter som kan sies å konstruere en stedsidentifikasjon til Mortensrud.

7.4 Sosiale relasjoner og stedsidentifikasjon

I stor grad trekker flere av informantene frem sosiale relasjoner i sammenheng med om de føler seg «hjemme» på Mortensrud. Her er et utvalg av noen av mine informanters forklaringer på hvorfor de føler seg hjemme:

Fordi jeg har fått veldig mye kjærlighet på Mortensrud. Ehh, jeg ble hjertelig velkommen på Mortensrud, [...] det er kjempefantastiske folk, hadde de ikke vært rundt meg så hadde det vært veldig vanskelig for meg (Talía).

Absolutt, jeg føler en tilhørighet her i form av at her møter jeg både mine nærmeste, mine venner, familie. Mine naboer er jo etnisk norske som vi har et kjempegodt forhold til, deres barn leker med mine barn. Så her finner jeg ALT (Hadiya).

Ettersom Sunita ikke er oppvokst i Norge spør jeg om hva som er «hjem» for henne:

Altså klart, mamma og pappa bor jo der ikke sant [i et annet land], så føles det jo at det er hjem, men hjem er også her for her har jeg jo familien min.

Det Sunita sier samsvarer med det flere av mine informanter sier ettersom de mener at «hjem» er der familien er. Flere av informantene viser også til mennesker som tilpasningsdyktige, og mener at når du har bodd et sted lenge nok vil du automatisk føle en tilknytning. Dette kan tyde på at mine informanter konstruerer stedsidentifikasjon på bakgrunn av Roses (1995) forståelse om at identifikasjon skjer på bakgrunn av følelsene og opplevelsene som er forankret i sosiale relasjoner. Som sitatene tyder på, er nettverk viktig for informantene. Følelsen av tilhørighet kan sees i sammenheng med det Relph (1976, s. 80), kaller en « [...] deeply felt sense of place [...] ». Mange av informantene har sine nettverk forankret på stedet, og dette innebærer at det ikke er så enkelt å videreføre relasjonene til et annet sted. Dette kan være årsaker til at folk velger å bli på Mortensrud, siden det sosiale nettverket holder folk «igjen». De har «slått rot» og er «forankret» til stedet. Dette kan sees i lys av hvordan sosiale nettverk kan være en ressurs, men at det også kan holde folk igjen (Özüekren og van Kempen 2002). Neha og moren legger vekt på dette forankrete nettverket:

Fordelen er at vi kjenner mange her i motsetning til andre steder. Hvis vi ville flyttet til et annet sted i Oslo så ville vi jo ikke kjent alle sammen. Her er det jo sånn at her du på senteret så møter du alltid en eller annen bekjent, og ja.

I tillegg til det å ha et nettverk, trekker flere av mine informanter frem engasjement i eget nabolag for å skape trivsel. Det kan argumenteres for at dette vil kunne bidra til en sterkere tilhørighet ettersom de føler seg som del av noe. Flere av mine informanter er opptatt av

Mortensrud og Søndre Nordstrand som gode bosteder, og de uttrykker at de ønsker å engasjere seg for å kunne bidra til en positiv utvikling. Et slikt engasjement blant mine informanter dreier seg om alt fra deltakelse på dugnad og grillfester til engasjement i ulike lag og foreninger:

Jeg tror at det har noe med mennesker å gjøre, at man har bodd så lenge og har blitt kjent med det området, og man kjenner mange som er der, også aktiviteter, bli engasjert, og i den forstand, så man føler seg både til bydelen og Mortensrud, som en tilhørighet (Bawer).

Jo, jeg bor her, barna bor her og vi er trygge her, ja, og vi er med i, med i alt faktisk. Borettslaget og alt sånn, det er klart (Sunita).

Gjennom sitatene til Sunita og Bawer, og andre informanternes fortellinger, kan det tolkes at det å engasjere seg er viktig for trivselen. I tillegg kan det være med på å skape en tilhørighet til stedet. Engasjementet kan også sees i sammenheng med sosial kapital ettersom deltakelse kan styrke denne i nabolaget ved at det oppstår uformell sosial kontroll og tillit (Briggs 2005). Butler og Robson (2001) fant variasjoner i sosial kapital i tre studieområder i London. I nabolag der hvor det var engasjement og deltakelse kunne den sosiale kapitalen anses som sterkere. I tillegg var følelsen av å tilhøre et sted sterkere. Flere av mine informanter engasjerer seg på lokalt plan og noen er også aktive i mer overordnede institusjoner, enten i form av lokalpolitikk eller innvandrerforeninger. Samtlige av informantene deltar også i nabolaget gjennom dugnader, og de fleste mener det er en plikt å delta på disse. Noen av informantene savner likevel deltakelse fra minoritetskvinner på slike arrangementer. En informant som bor i et område som blir karakterisert som «innvandrerrett» uttrykker at eldre minoritetskvinner er sjeldent å se ute på slike aktiviteter. Til tross for at enkelte borettslag eller nabolag opplever at en del ikke møter opp på dugnadene, blir dugnad nevnt som en sosialiseringsarena. Enkelte nabolag arrangerer også grillfester og andre aktiviteter, og informanter som bor i nabolag hvor det ikke er slike tilstelninger, uttrykker at dette kunne vært ønskelig. Med dette kan det argumenteres for at lokale sosiale nettverk blir styrket gjennom felles aktivitet, og at det å føle seg inkludert kan skape en sterkere stedsidentifikasjon. Ut i fra mine informanter kan det argumenteres for at dette skjer, da flere skaper en sterkere tilhørighet til området ved deltakelse og sosialt samhold i nabolaget.

Oppsummert kan det sies at informantene i stor grad baserer tilhørigheten på sosiale nettverk. Mine informanternes tilhørighet til Mortensrud kan også sies å være en «med-identifisering» som Rose (1995) beskriver. For de fleste informantene kan det tyde på at det ikke er stedet i

seg selv som gjør at de skaper stedsidentifikasjon, men familien og vennenes tilstedeværelse. Dette gjør at området i seg selv får mening, og at de føler trygghet og beskyttelse (Rose 1995). Blant informantene opplever jeg at det er sammenheng mellom å ha mye kontakt med naboene og å mene at Mortensrud er unikt i form av sosiale relasjoner. Hadiya og Sunita mener for eksempel at de har et stort sosialt nettverk i nabolaget, både venner og familie, og de uttrykker at de føler en sterk tilhørighet og stedsidentifikasjon. På denne måten kan «bonding» sosial kapital anses som viktig for mine informanter i stedsidentifikasjonsprosessen, og som Røe (2009) sier vil opplevelsen av tilhørighet og stedsidentifikasjon ha sammenheng med de sosiale relasjonene på stedet. På den andre siden befinner blant annet Zunaira, Waqar og Sara seg. Ingen av disse har spesielt gode naborelasjoner og har ikke det sosiale nettverket sitt på Mortensrud, og det kan tyde på at de ikke føler det samme om Mortensrud som sted som det andre informanter gjør. Ut i fra dette kan det dermed argumenteres for at de som har gode naboer, familie i området, og engasjerer seg lokalt, har en dypere stedsidentifikasjon og tilhørighet til Mortensrud enn de som ikke har slike nettverk. Zunaira, Waqar og Sara er med på dugnader, men de ønsker ikke noe videre kontakt med naboer og venner utover dette. Jeg vil derfor hevde at de sosiale forholdene spiller inn som en viktig faktor for både bostedsvalg og stedsidentifikasjon. De som har en lokalt forankret stedsidentifikasjon og tilhørighet har mindre tilbøyelighet for å uttrykke et ønske om å flytte enn de som ikke har dette.

7.5 Oppsummerende kommentarer

Informantene har stort sett et bilde av at Mortensrud oppleves negativt av utenforstående, og en slik forståelse er knyttet til høy andel innvandrere, dårlige skoler, kriminalitet og utrygghet. Flere trekker på medias negative dekning av stedet som et problem, og dette kan være med på å skape myter om stedet. Knyttet til stedets omdømme er det flere som uttrykker at fortellingene om stedet ikke stemmer. Noe som er interessant er at flere av informantene beskriver at deler av Mortensrud er som ryktene sier, men det er ikke stedene de selv bor. Dette beskrives videre av informantenes opplevelser om Mortensrud som todelt. For å distansere seg mot de «dårligere» områdene, konstruerer flere en stedsidentifikasjon på bakgrunn av det Rose (1995) omtaler som «mot-identifisering». Likevel er det ikke slik at informantene bare identifiserer seg som en kontrast til noe negativt, men de «med-identifiserer» seg med de positive aspektene de ser ved Mortensrud. Spesielt er fokuset her på

samholdet og gjestfriheten de mener stedet innehar. Likeledes henger dette sammen med engasjement og sosiale relasjoner i nabolaget. Jeg argumenterer for at de som har sosiale relasjoner og sterke sosiale bånd i nabolaget, uttrykker en sterkere stedsidentifikasjon enn de som ikke har det. Dette tyder på at for mine informanter er det varierende grad av en slik stedsidentifikasjon, noe som igjen påvirker deres tilbøyelighet til å snakke om å flytte. For de fleste av informantene er det likevel et ønske om å flytte til en annen del av Mortensrud fremfor å flytte ut av området. På mange måter kan det dermed sies at mye grunner i sosiale relasjoner på stedet. Jeg vil nå trekke trådene sammen og svare på problemstillingene i neste kapittel.

8 Avslutning og konklusjon

Her vil jeg oppsummere mine funn i lys av problemstillingene jeg stilte innledningsvis. Først vil jeg ta for meg underproblemstillingene da disse er nødvendige for at jeg skal kunne svare på hovedproblemstillingen. Videre vil jeg se på hvordan problemstillingene kan sees i sammenheng med etnisk segregasjon. Til slutt vil jeg ta for meg oppgavens relevans og overføringsverdi.

8.1 Problemstillinger og oppgavens funn

Hvilke faktorer spiller inn i avgjørelsen om å bo på Mortensrud?

Begrunnelser for at informantene har bosatt seg på Mortensrud er hos de fleste basert på praktiske forklaringer, som behovet for større plass og økonomiske fordeler. Ingen av historiene er identiske, og flere fortellinger korresponderer med funn fra foreliggende forskning. Studien viser at selv om flere av informantene anså økonomiske- og strukturelle faktorer som avgjørende, kan nærheten til sosiale nettverk sees som det mest betydningsfulle. Ut i fra studien kan det argumenteres for at informantenes bostedsvalg er basert på det Putnam (2000) refererer til som «bonding» sosial kapital, fremfor det Savage m.fl. (2005) omtaler som «valgt tilhørighet». Dette kan begrunnes med at informantene anså den sosiale kapitalen på stedet, sosiale relasjoner, som viktigere enn den kulturelle kapitalen: stedets karakter i seg selv (Røe 2009). I tråd med dette var det mange av informantene som uttrykker et ønske om å bo nær andre familiemedlemmer. Enkelte av informantene ønsker å bo i flerfamiliebolig, mens andre har kjøpt flere leiligheter i samme boligkompleks. Årsaker til ønsket om å bo nærme familien, handler for mine informanter om at de setter familien høyt, det er praktisk med tanke på barna, økonomiske fordeler, og at barna har forpliktelser til å ta vare på foreldrene når de blir eldre. Sosiale relasjoner kan dermed også knyttes til praktiske forklaringer i flyttebeslutningene. Det er viktig å merke seg her at ønsket om nærhet til familie ikke gjaldt for alle informantene, da også enkelte ønsket distanse til egen familie. De ulike flyttebeslutningene forekommer i varierende grad, men enkelte historier og begrunnelser gikk igjen hos flere.

Hvilke kvaliteter ved områdene legger beboerne eventuelt vekt på?

Først og fremst blir kvaliteter som tilgang til sjø, marka og utsikt nevnt som viktige karakteristikk ved Mortensrud som bosted. Likeledes er følelsen av landlige og rolige omgivelser sentral. Ut i fra mine informanternes fremstillinger av Mortensrud, vises det at stedet har en beleilig plassering til sentrum, og at det har et godt utvalg når det kommer til gjøremål som dagligvarehandel. Videre positive aspekter er for noen tilgang til moské og til butikker som selger halalkjøtt. Det kan argumenteres for at dette er faktorer som gjør at området passer informantenes livsstil, og kan sees i sammenheng med det Özüekren og van Kempen (2002) refererer til som «etnisk-spesifikke» goder. Likeledes kan boligen anses som en betydningsfull faktor, og da spesielt i tilknytning til at enkelte boligprosjekter er markedsført direkte mot innvandringsgrupper. Selv om enkelte av informantene har kjøpt i dette boligkomplekset og valgt lukket kjøkkenløsning, så ser de ikke på leilighetstype som hovedårsaken til at de bosatte seg der. For mange av informantene var det først og fremst stedet, med venner og familie, som var utslagsgivende for at de valgte Mortensrud som bosted, fremfor planløsning og leilighetstype. Planløsningen og leilighetstype, med lukket løsning, handler mer om hva som er beleilig i henhold til deres preferanser. Spesielt er dette knyttet til matlukt og kjønnssegregasjon.

Befolkningssammensetningen på Mortensrud er ikke uten betydning, men de færreste oppgir dette som en avgjørende faktor i flyttebeslutningen. Likevel virker det som om informantene generelt er opptatt av å ha et blandet bomiljø, med både etnisk norske og minoritetsgrupper, for eksempel for å oppnå ro og orden i nabolaget. En blandet befolkningssammensetning blir også brukt som integrasjonsstrategi hos flere av informantene, siden de mener tilstedeværelse av etnisk norske er viktig for en god integrering av barna.

Hvordan identifiserer, eventuelt identifiserer ikke, beboerne seg med bostedet?

Medias omtale og utenforstående oppfatninger kan sies å påvirke beboernes egen opplevelse av Mortensrud. De fleste informantene er bevisst på stedets rykte, og det kan være med på å skape en identitet og tilhørighet til bostedet. Hvordan stedsidentifikasjon tar form kan sees på som et resultat av at informantene er bevisste på hvilke steder de ikke ønsker å identifisere seg med. De ønsker å ta avstand fra det som blir omtalt som «negativt» ved stedet, og for mange handler det om områdene der de oppfatter det er høyest minoritetsandel. Som et resultat av dette kan det hevdes at informantenes strategier for å konstruere stedsidentifikasjon faller inn

under det Rose (1995) omtaler som en «mot-identifisering» til stedet. Dette innebærer ikke at de *ikke* vil assosiere seg med Mortensrud, men at de sammenlikner seg selv og eget nabolag med steder på Mortensrud de anser som «dårligere». «Mot-identifiseringen» jeg opplever på Mortensrud, kan dermed sies å ha bakgrunn i todelingen på stedet og stigmatiseringen av stedet utenfra. Jeg vil argumentere for at stigmatiseringen utenfra påvirker beboerne internt da informantene, i tråd med Wacquants (2008) teori om territoriell stigmatisering, konstruerer en forsvarsmekanisme ved å si at akkurat deres område ikke er slik.

Til tross for at beboerne på Mortensrud opplever eget bosted som stigmatisert, er det også flere som identifiserer seg *med* stedet, i form av at flere beboere opplever Mortensrud som et fint sted å bo med mye samhold og gjestfrihet. Flere informanter legger også vekt på gode naborelasjoner som viktig for omgivelsene, i tillegg til engasjement på lokalt plan. En slik forståelse baserer seg på at informantene stort sett sier de føler seg «hjemme» så lenge de har sitt sosiale nettverk i området, og da spesielt familien. For flere av mine informanter kan det argumenteres for at nabolaget er en viktig sosial arena, som Forrest og Kearns (2001) hevder. Likevel er det andre som ikke deler samme oppfatning, og som ikke anser nabolaget som et sted for samhold og interaksjon. Dette viser at identifiseringen og stedsfølelsen til Mortensrud arter seg på ulike måter. Mens noen identifiserer seg i motsetning til andre områder for å vise det positive ved eget bosted, er det andre som ikke føler seg hjemme på Mortensrud og heller ikke ønsker å identifisere seg med eget nabolag. Stedsidentifikasjonen konstrueres dermed ulikt for hver enkelt person, noe som underbygger Masseys (1995) sosialkonstruktivistiske forståelse av sted.

Oppsummert vil jeg konkludere med at stedsidentifikasjonen informantene konstruerer til bostedet, stort sett baserer seg på sosiale nettverk. Jeg vil hevde at informantene som har et sosialt nettverk, gode naborelasjoner og engasjerer seg i nabolaget, har en sterkere stedsidentifikasjon- og tilhørighet enn de som ikke har dette.

Hvordan begrunner pakistanere sitt valg av Mortensrud som bosted?

Med utgangspunkt i svarene på delspørsmålene kan den overordnede problemstillingen nå besvares. Som vist er det ulike oppfatninger om hvorfor personer med pakistansk bakgrunn flytter til Mortensrud. Det som peker seg ut som en hovedforklaring i denne studien er betydningen av sosiale bånd og nettverk. Interessant er det at flere av informantene har familie i området, og at flere er oppvokst i Søndre Nordstrand eller på Mortensrud. For mange

av informantene er familien en sentral plass i deres hverdagsliv, og flere har bodd hjemme eller hos svigerforeldrene, også i perioder etter at de har giftet seg. Flere har et ønske om å bo sammen med eller i samme boligkompleks, men i forskjellige leiligheter, som foreldrene. Informantene med barn uttrykker at det på mange måter er praktisk å ha familie i nærheten ettersom de får hjelp og støtte i hverdagen. Likeledes er tradisjonen om å være der for foreldrene når de blir eldre sentral i deres valg av bosted og bolig. Dette samsvarer med både Moens (2009) og Bowes m.fl. (1997) forklaringer om at personer med pakistansk bakgrunn anser slektninger som en viktig del av sitt sosiale nettverk, og at de kan påvirke flyttebeslutningen.

Hvordan informantene konstruerer stedsidentifikasjon kan påvirke om de ønsker å flytte eller bli boende på Mortensrud. Som vist har flere av mine informanter sterke bånd i området, det Putnam (2000) omtaler som «bonding» sosial kapital. Flere av informantene mener en slik kapitalform vil være vanskelig å bygge opp på et nytt sted, og innehar det Da Vanzo (1981 i Dawkins 2006) refererer til som «lokaliseringsspesifikk kapital». Selv om flere har venner også utenfor stedet, så ser det ut til at fleste har sine sterkeste bånd lokalt forankret på Mortensrud eller Søndre Nordstrand. Tilhørigheten beboerne har til Mortensrud kan med dette anses som en mulig forklaring på at de blir boende eller flytter internt.

Områdekvaliteter ved Mortensrud har ikke utpekt seg som sentrale elementer i mine informanters bostedsfortellinger. At Mortensrud er i nærhet til sjøen og marka er positive aspekter ved stedet, men dette er ikke dominerende forklaringer på deres flyttevalg. Jeg vil anta at hvis Mortensrud ikke hadde hatt disse fysiske kvalitetene ville området fortsatt vært attraktivt for informantene, da de stort sett er opptatt av sosiale nettverk i sine flyttebeslutninger. Likevel er det flere av informantene som trekker frem stedet som rolig, og dette er en faktor som kan føre til at de ønsker å bli boende.

Ut i fra dette kan det sies at svarene på problemstillingen og underspørsmålene på mange måter er vevd sammen og at de samlet sett bunner ut i sosiale relasjoner og nettverk. Sosialt nettverk henger sammen med tilhørighet, som igjen påvirker engasjement, og som videre skaper stedsidentifikasjon. På denne måten kan det argumenteres for at alle faktorene i bostedsvalget påvirker hverandre. Det å redusere flytteavgjørelser til én faktor eller et element blir dermed lite fruktbart om en vil forstå eller forklare dette fenomenet.

Så hvordan henger dette sammen med etnisk segregasjon? Det kan diskuteres hvorvidt bokonsentrasjonen er resultat av tvungen eller frivillig segregasjon. Ut i fra mine informanternes fortellinger kan det argumenteres for at de har preferanser som handler om et ønske om å bo nær familie og venner, og andre «som seg selv». Dette ble spesielt uttrykt hos enkelte av førstegenerasjonsinnvandrere, da noen følte seg «utenfor» på sine tidligere bosteder. Disse flyttet til Mortensrud blant annet på bakgrunn av at det var flere med pakistansk bakgrunn der, og at de oppfatter en større forståelse for personer med minoritetsbakgrunn. Disse fortellingene kan sees i lys av etnisk segregasjon og det Blom (2012) omtaler som diskriminerende forklaringer. På bakgrunn av dette kan det argumenteres for at enkelte av informantene har flyttet til Mortensrud basert på frivillighet, men samtidig at flyttingen er styrt av følelsen av å «ikke passe inn» på tidligere bosted. Flere av andregenerasjonsinformantene flytter deretter i nærheten av foreldrene når de selv skal flytte ut av barndomshjemmet, og dette er med på å opprettholde segregasjonen. Likeledes kan politiske og administrative beslutninger legge føringer for minoritetsgrupper flytter. Eksempler på dette er både utviklingen av boliger med valgfri kjøkkenløsning og boligsammensetningen. De ulike områdene på Mortensrud har ulike boligtyper, noe som igjen fører til ulikt prisnivå og attraktivitet. Søndre Nordstrand har også større boliger enn andre bydeler, og dette kan føre til at enkelte grupper som ønsker større boliger til en rimeligere pris flytter dit. Kulturelle forklaringer på etnisk segregasjon, som nærhet til moské og halalbutikker, opplever jeg ikke som avgjørende momenter i flyttebeslutningene til informantene. Det ble heller ansett som positive faktorer ved stedet. Ønsket om nærheten til slekt kan derimot anses som kulturelt betinget, siden det å bo sammen er en del av flere av mine informanternes kultur og levesett. Jeg vil likevel argumentere for at ikke alt bunnr ut i informantenes unike kultur, siden flere faktorer også kan være gjeldende for etnisk norske.

Jeg vil konkludere med at de fleste av mine informanter legger vekt på nærheten til sosiale nettverk i valg av bosted. Som et resultat av dette blir de fleste av mine informanter boende på Mortensrud, og flytter heller internt enn ut av stedet. Dette er ingen unik forklaring, ettersom det ikke er unaturlig å bo der du har nettverk (Dawkins 2006, Moen 2009, Bowes m.fl. 1997). Dog mener jeg det er noen spesifikke aspekter som er verdt å merke seg ved denne studien: For det første flytter nesten ingen av mine andregenerasjonsinformanter ut fra Søndre Nordstrand, selv ikke når de studerer. For det andre uttrykker de et ønske om å bo i nærheten av foreldrene, og på denne måten vil flyttemønsteret til andregenerasjon følge omtrent samme mønstre som foreldrenes. Bostedssegregasjonen kan som følge av dette opprettholdes,

ettersom flere kan bli boende i omtrent samme område hele livet. Det at de velger ektefelle fra Pakistan kan også være et forsterkende moment ved segregasjonen, ved at det kan være enklere å bo der det er andre med samme kultur og tradisjoner.

8.2 Oppgavens relevans og overførbarhet

Minoriteters bosetting er mye diskutert og ofte har konsentrasjoner med høy innvanderandel fått negativ omtale og at det blir ansett som problematisk. Denne problematikken handler blant annet om sosial avstand mellom minoritets- og majoritetsbefolkningen (Søholt 2010). I denne studien har jeg forsøkt å avdekke noen forklaringer på hvorfor personer med minoritetsbakgrunn, i dette tilfelle pakistanere, flytter til samme områder og blir boende. Ettersom det er en kvalitativ studie er ikke resultatene generaliserbare, men de kan være relevante for andre case. Jeg anser studien som verdifull siden den gir utfyllende informasjon om flytting til Mortensrud, og hva som kan vektlegges i slike beslutninger. Likeledes fremstilles en forståelse av hvordan beboerne opplever eget boområde og konstruerer stedsidentifikasjon på bakgrunn av dette. Jeg argumenterer for at en slik forståelse kan være relevant i å skape et mer helhetlig bilde av bostedsvalg og flytting. Studien kan videre være et bidrag tilknyttet segregasjonsforskning ettersom den er med på å avdekke preferanser hos én spesifikk befolkningsgruppe.

Videre forskning som kan være interessant er hvordan minoritetsgrupper opplever å bo i områder som er overrepresentert av minoriteter. Hvordan forholder personer med innvandrerbakgrunn, og da spesielt andregenerasjonsinnvandrere, seg til debatten om utflytting av etnisk norske? Hvilke konsekvenser kan dette ha for integreringen? Likeledes er spørsmål om hvorvidt og hvordan bakenforliggende strukturer og beslutninger påvirker hvor minoritetsbefolkningen bosetter seg.

Litteraturliste

- Aalandslid, V. 2009. *Innvandrerers demografi og levekår i Groruddalen og Søndre Nordstrand. Rapport 22/2009*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Alvesson, M., og K. Sköldberg. 2009. *Reflexive Methodology: New Vistas for Qualitative Research*. London: Sage.
- Andersen, B. 2012. "'Oslo gettoiseres'." I *Motgift; akademisk respons på den nye høyreekstremismen*, redigert av S. Indregard. Oslo: Flamme.
- Andersen, B. 2014. *Westbound and Eastbound: Managing Sameness and the Making of Separations in Oslo*. Oslo: Akademika
- Andersson, R. 1998. "Socio-spatial Dynamics: Ethnic Divisions of Mobility and Housing in Post-Palme Sweden." *Urban Studies* no. 35 (3):397-428.
- Atkinson, R., og K. Kintrea. 2000. "Owner-occupation, Social Mix and Neighbourhood Impacts." *Policy & Politics* no. 28 (1):93-108.
- Barlindhaug, R. 2010. *Boligmarked og flytting i storbyene. Rapport 2010/15*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Barth, F. 1994. *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Oslo: Pensumtjeneste.
- Berg, N. G., og B. Dale. 2004. "Sted-begreper og teorier." I *Mennesker, steder og regionale endringer*, redigert av N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård og A. Løfgren. Trondheim: Tapir Akademisk.
- Berg, N. G., B. Dale, H. K. Lysgård, og A. Løfgren. 2004. "Mennesker, steder og regionale endringer - introduksjon." I *Mennesker, steder og regionale endringer*, redigert av N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård og A. Løfgren. Trondheim: Tapir Akademisk.
- Bjørnholt, M., og G. R. Farstad. 2014. "'Am I rambling?' on the advantages of interviewing couples together." *Qualitative Research* no. 14 (1):3-19.
- Blom, S. 2006. *Innvandrerers bo-og flyttemønstre i Oslo rundt årtusenskiftet. Rapport 2006/33*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Blom, S. 2012. *Innvandrerers bostedspreferanser-årsak til innvandrerrett bosetting? Rapport 2012/44*. Oslo: Statistisk Sentralbyrå.
- Blunt, A., og R. Dowling. 2006. *Home*. London: Routledge.
- Bolt, G., og R. van Kempen. 2010. "Ethnic Segregation and Residential Mobility: Relocations of Minority Ethnic Groups in the Netherlands." *Journal of Ethnic and Migration Studies* no. 36 (2):333-354.
- Bowes, A., N. Dar, og D. Sim. 1997. "Tenure Preference and Housing Strategy: An Exploration of Pakistani Experiences." *Housing Studies* no. 12 (1):63-84.
- Bowes, A., N. Dar, og D. Sim. 2002. "Differentiation in Housing Careers: The Case of Pakistanis in the UK." *Housing Studies* no. 17 (3):381-399.
- Brevik, I. 2001. "Income Inequalities and Socio-economic Segregation in Oslo: Governance by the Market." I *Governing European Cities: Social Fragmentation, Social Exclusion and Urban Governance*, redigert av H. T. Andersen og R. van Kempen. Aldershot: Ashgate.
- Briggs, X. d. S. 2005. "Social Capital and Segregation in the Unites States." I *Desegregating the City: Ghettos, Enclaves, & Inequality*, redigert av D. Varady, P. Albany, New York: State University of New York Press.
- Bråmås, Å. 2006. "'White Flight'? The Production and Reproduction of Immigrant Concentration Areas in Swedish Cities, 1990-2000." *Urban Studies* no. 43 (7):1127-1146.

- Burgess, E. W. 1925. "The growth of the city: An introduction to a research project." I *The City Reader - Second Edition (2000)*, redigert av R. T. LeGates og F. Stout. London: Routledge.
- Butler, T., og G. Robson. 2001. "Social Capital, Gentrification and Neighbourhood Change in London: A Comparison of Three South London Neighbourhoods." *Urban Studies* no. 38 (12):2145-2162.
- Bydel Søndre Nordstrand. 2006. *Notat om utfordringene i Oslo sør*. Oslo: Oslo kommune.
- Børresen, S. K. 2006. *Etniske minoriteters bosætning: hvad viser forskningen?* København: SBI forlag (Statens Byggeforskningsinstitut).
- Charmaz, K. 2006. *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide Through Qualitative Analysis*. London: Sage.
- Christensen, A.-D., og S. Q. Jensen. 2012. *Stemmer fra en bydel. Etnisitet, køn og klasse i Aalborg Øst*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Clark, W. A., og F. M. Dieleman. 1996. *Households and Housing: Choice and Outcomes in the Housing Market*. New Brunswick: Center for Urban Polivy Research.
- Corbin, J. M., og A. L. Strauss. 2008. *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks: Sage.
- Cresswell, T. 2004. *Place: A Short Introduction*. Malden: Blackwell.
- Dawkins, C. J. 2006. "Are Social Networks the Ties that Bind Families to Neighborhoods?" *Housing Studies* no. 21 (6):867-881.
- Dieleman, F. M. 2001. "Modelling residential mobility; a review of recent trends in research." *Journal of housing and the built environment* no. 16 (3-4):249-265.
- Eriksen, T. H. 2010a. *Ethnicity and nationalism: anthropological perspectives*. London: Pluto Press.
- Eriksen, T. H. 2010b. *Samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Erstad, I. 2012. "'Å oppdra barn er hardt arbeid': Foreldreskap i et lokalmiljø." I *Den globale drabantbyen: Groruddalen og det nye Norge*, redigert av S. Alghasi, E. Eide og T. H. Eriksen. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Forrest, R., og A. Kearns. 2001. "Social Cohesion, Social Capital and the Neighbourhood." *Urban Studies* no. 38 (12):2125-2143.
- Galster, G. 2012. "Neighborhoods and Their Role in Creating and Changing Housing." I *The SAGE Handbook of Housing Studies*, redigert av D. F. Clapham, W. A. V. Clark og K. Gibb. London: Sage.
- Glaser, B. G., og A. L. Strauss. 1967. *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. New York: Aldine de Gruyter.
- Granovetter, M. S. 1973. "The Strength of Weak Ties." *American Journal of Sociology* no. 78 (6):1360-1380.
- Gullestad, M. 1984. *Kitchen-table Society: A Case Study of the Family Life and Friendships of Young Working-Class Mothers in Urban Norway*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gullestad, M. 1989. *Kultur og hverdagsliv: på sporet av det moderne Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gullestad, M. 1992. *The Art of Social Relations: Essays on Culture, Social Action and Everyday Life in Modern Norway*. Oslo: Scandinavian University Press.
- Gullestad, M. 2002. *Det norske sett med nye øyne: kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Guttu, J., og L. Schmidt. 2010. *Møtesteder i bydel Søndre Nordstrand. Rapport 2010/19*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Hammersley, M., og P. Atkinson. 2007. *Ethnography: principles in practice*. London: Routledge.

- Hansen, T., og I. Brattbakk. 2005. "Drabantbyene-bedre enn sitt rykte?" I *Storbyens boligmarked. Drivkrefter, rammebetingelser og handlingsvalg*, redigert av R. Barlindhaug. Oslo: Spartakus.
- Haugen, I. 1978. "Om forvaltning av utilgjengelighet: Et perspektiv på studiet av boligmiljø og samværsform." *Tidsskrift for samfunnsforskning* no. 19:405-414.
- Hewitt, I. 2013. *Flytting i et segregert bylandskap: en kvantitativ studie av flyttemotiver blant etnisk norske barnefamilier*. Masteroppgave i samfunnsgeografi. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.
- Holloway, L., og P. Hubbard. 2001. *People and Place: The Extraordinary Geographies of Everyday Life*. Harlow: Prentice Hall.
- Husbanken. 2013. *Boligsosiale faktaark - Bydel Alna. Sammenstilt med bydelene Stovner, Bjerke, Grorud, Gamle Oslo og Søndre Nordstrand*. Oslo: Husbanken.
- Jacobs, J. 1965. *The Death and Life of Great American Cities*. Harmondsworth: Penguin.
- Kleinhans, R., H. Priemus, og G. Engbersen. 2007. "Understanding Social Capital in Recently Restructured Urban Neighbourhoods: Two Case Studies in Rotterdam." *Urban studies* no. 44 (5-6):1069-1091.
- Kvale, S., og S. Brinkmann. 2009. *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lupi, T., og S. Musterd. 2006. "The Suburban "Community Question"." *Urban Studies* no. 43 (4):801-817.
- Marcuse, P. 2005. "Enclaves Yes, Ghettos No: Segregation and the State." I *Desegregating the City*, redigert av D. Varady, P. Albany, New York: State University of New York Press.
- Massey, D. 1995. "The Conceptualization of Place." I *A Place in the World: Places, Cultures and Globalization*, redigert av P. Jess og D. Massey. Milton Keynes: The Open University.
- Michelson, W. 1977. *Environmental Choice, Human Behavior, and Residential Satisfaction*. New York: Oxford University Press.
- Middleton, A., A. Murie, og R. Groves. 2005. "Social Capital and Neighbourhoods that Work." *Urban Studies* no. 42 (10):1711-1738.
- Miller, D. 1988. "Appropriating the State on the Council Estate." *Man* no. 23 (2):353-372.
- Moen, B. 2009. *Tilhørighetens balanse - Norsk-pakistanske kvinners hverdagsliv i transnasjonale familier. Rapport 13/09*. Oslo: NOVA.
- Nordvik, V. 2004. "Local moving activity among Norwegian households." *European Journal of Housing Policy* no. 4 (1):1-17.
- Oslo kommune. 1998. *Lofsrud-Mortensrud, kommunedelplan (KDP nr.12)*.
- Oslo kommune. 2008. *Groruddalen og Søndre Nordstrand - Statistikkgrunnlag for Groruddalssatsningen og Handlingsprogrammet for Oslo Sør. Oslostatistikken, notatserien nr. 3, 2008*. Oslo: Utviklings- og kompetansetaten.
- Oslospeilet. 2011. *Flyttemønsteret endrer Oslo. Utviklingstrekk i flyttinger 1999-2010 for indre og ytre by. Nr. 3*. Oslo: Utviklings- og kompetanseetaten.
- Peach, C. 1998. "South Asian and Caribbean Ethnic Minority Housing Choice in Britain." *Urban Studies* no. 35 (10):1657-1680.
- Peach, C. 2005. "The Ghetto and the Ethnic Enclave." I *Desegregating the City: Ghettos, Enclaves, & Inequality*, redigert av D. Varady, P. Albany, New York: State University of New York Press.
- Putnam, R. D. 2000. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Ragin, C. C., og L. M. Amoroso. 2011. *Constructing Social Research: The Unity and Diversity of Method*. Thousand Oaks: Pine Forge Press.

- Relph, E. 1976. *Place and Placelessness*. London: Pion Limited.
- Rose, G. 1995. "Place and Identity: a Sense of Place." I *A Place in the World: Places, Cultures and Globalization*, redigert av P. Jess og D. Massey. Milton Keynes: The Open University.
- Rossi, P. H. 1980. *Why Families Move*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Røe, P. G. 2009. "Forstaden som sted." I *Mennesker og steder i samspill - Festskrift til Britt Dale*, redigert av N. G. Berg, S. Jørgensen, H., A. Karlsen og A. Aase. Trondheim: Tapir.
- Sandnes, T., og K. Henriksen. 2014. *Familieinnvandring og ekteskapsmønster 1990-2012. Rapport 11/2014*. Oslo: Statistisk Sentralbyrå.
- Savage, M., G. Bagnall, og B. Longhurst. 2005. *Globalization and Belonging*. London: Sage.
- Silverman, D. 2006. *Interpreting Qualitative Data: Methods for Analyzing Talk, Text and Interaction*. Los Angeles: Sage.
- Small, M. L. 2009. "How many cases do I need?" On science and the logic of case selection in field-based research." *Ethnography* no. 10 (1):5-38.
- Solli, B. 2012. "Bait-un-Nasr og "følelse av sted". I *Den globale drabantbyen: Groruddalen og det nye Norge*, redigert av S. Alghasi, E. Eide og T. H. Eriksen. Oslo: Cappelen Damm.
- Stapleton, C. M. 1980. "Reformulation of the Family Life Cycle Concept: Implications for Residential Mobility." *Environment and Planning* no. A (12):1103-1118.
- Statistisk sentralbyrå. 2012. Statistisk årbok 2012. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Søholt, S. 2007. *Gjennom nåløyet: en sammenlikning av tilpasninger til boligmarkedet blant hushold med pakistansk, tamilsk og somalisk bakgrunn*. Oslo: Norsk institutt for by-og regionforskning.
- Søholt, S. 2010. *Etniske minoriteter og boligmarkedet. Integrert, marginalisert, segregert Forskningsrådet. Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner – IMER*. Oslo: Norsk forskningsråd.
- Søholt, S., og K. Astrup. 2009. *Etterkommere av innvandrere: bolig og bostedsmønster*. Oslo: Norsk institutt for by-og regionforskning.
- Thagaard, T. 2009. *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tuhus, S. S. 2013. *Tilhørighet, grensdragninger & flytting i et flerkulturelt område - en kvalitativ studie av flyttemotiver blant beboere på Mortensrud*. Masteroppgave i samfunnsgeografi. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.
- Turner, L. M., og T. Wessel. 2013. "Upwards, Outwards and Westwards: Relocation of Ethnic Minority Groups in the Oslo Region." *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* no. 95 (1):1-16.
- Tvedt, K. A., B. B. Johansen, Ø. Reisegg, R. Bryhn, og O. Olsen. 2010. *Oslo byleksikon*. Oslo: Kunnskapsforlaget.
- van Ham, M. 2012. "Housing Behaviour." I *The SAGE Handbook of Housing Studies*, redigert av D. F. Clapham, W. A. V. Clark og K. Gibb. Los Angeles: Sage.
- Vassenden, A. 2008a. *Flerkulturelle forståelsesformer: en studie av majoritetsnordmenn i multietniske boligområder. Nr. 102*. Oslo: Unipub.
- Vassenden, A. 2008b. "Om å innlemme makronivået i mikrososiologiske studier. En sammenlikning av "grounded theory" og "extended case method". *Sosiologisk tidsskrift* no. 16 (4):323-339.
- Wacquant, L. 2008. *Urban Outcasts: A Comparative Sociology of Advanced Marginality*. Cambridge: Polity Press.
- Wessel, T., og S. Søholt. 2010. "Contextualising ethnic residential segregation in Norway: welfare, housing and integration policies." I *Immigration, housing and segregation in*

- the Nordic welfare states*, redigert av R. Andersson, H. Dhalmann, T. Holmqvist, M. Kauppinen, L. M. Turner, H. Skifter Andersen, S. Sørholt, M. Vaattovaara, K. Vilkkama, T. Wessel og S. Yousfi, 127-191. Helsinki: Department of geosciences and geography C2. University of Helsinki.
- Young, M., og P. Willmott. 1957. *Family and Kinship in East London*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Zakariassen, G. 1998. "Utvikling av identitet. Forholdet mellom stedsidentitet og selvidentitet." *Impuls* no. 1 (Årgang 52).
- Ærø, T. 2006. "Residential Choice from a Lifestyle Perspective." *Housing, Theory and Society* no. 23 (2):109-130.
- Østberg, S. 2003. *Muslim i Norge: religion og hverdagsliv blant unge norsk-pakistanere*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Özüekren, A. S., og R. van Kempen. 2002. "Housing Careers of Minority Ethnic Groups: Experiences, Explanations and Prospects." *Housing studies* no. 17 (3):365-379.

Vedlegg 1

Undersøkelse av grunner til flytting blant innbyggere i Oslo-regionen.

Vi har igangsatt et forskningsprosjekt hvor vi vil intervju innbyggere som er i "flyttemodus", det vil si de som ønsker å flytte, som nettopp har flyttet, eller som planlegger å flytte. Vi vil også intervju noen av dem som vil være i ro der de bor. Vi har valgt ut noen områder i Oslo-regionen.

Det kan være mange grunner til at folk flytter på seg (i en stor byregion), for eksempel ønske om større eller mindre plass, ønske om å flytte nærmere familie eller venner, ønske om å flytte til mer sentrale bystrøk, ønske om å bo i mer landlige strøk med egen hage og grønne omgivelser, eller ønske om kortere vei til arbeid, skole eller barnehage. Kanskje noen også ønsker å flytte fra et nabolag de ikke trives i? Mange ville sikkert nevne andre grunner.

Vi vet mye om flyttemønstre (hvor folk flytter, til og fra) slik dette kan måles ved hjelp av flyttestatistikk fra Statistisk sentralbyrå, men vi vet lite om grunner til at enkeltpersoner eller familier flytter på seg. Derfor ønsker vi som byforskere å finne ut litt mer om hvorfor folk flytter fra en bydel eller et område i Oslo-regionen, til et annet. Kunnskaper om flyttegrunner kan ha betydning for hvordan vi planlegger byen og boligområdene våre.

Intervjuene vil omhandle bakgrunnsforhold som familiestatus og utdannelse, flyttehistorie under oppveksten, hvordan du bor nå, dine eventuelle grunner til å ønske å flytte osv. Intervjuene vil bli tatt opp på lydbånd. Intervjuet vil ta ca 1 time, og vi blir sammen enig om tid og sted for intervjuet. Dersom du ønsker å bli intervjuet hjemme kan gjerne også andre i husholdningen være med på intervjuet.

De som gjennomfører intervjuene med deg vil være en masterstudent i samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo. Du vil være anonym i all publisering (artikler, bøker, osv.) fra prosjektet. Det er frivillig å delta i et intervju. Og dersom du nå takker ja til å delta i et intervju, kan du likevel når som helst innen prosjektslutt trekke deg. Prosjektslutt er ut 2014. Ved prosjektslutt vil innsamlet datamateriale anonymiseres og personopplysninger slettes.

Intervjuer på Mortensrud er Ellen Konstali. Om du ønsker å delta, eller har flere spørsmål rundt intervjuet eller intervjusituasjonen, ta kontakt med meg på telefon 47601342, eller mail elleko@student.sv.uio.no

Prosjektleder: Professor Oddrun Sæter, Høgskolen i Oslo/Storbyprogrammet (tlf. 22453052), eller prosjektmedarbeiderne: Førsteamanuensis Per Gunnar Røe, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Univ. i Oslo (tlf. 22855217), doktorgradsstipendiat Bengt Andersen, Høgskolen i Oslo/Storbyprogrammet (tlf. 22452781). Disse kan kontaktes om du vil snakke om prosjektet for øvrig.

Vennlig hilsen Oddrun Sæter

Vedlegg 2

INVITASJON TIL Å DELTA I INTERVJU-UNDERSØKELSE

Mitt navn er Ellen Konstali og jeg er masterstudent i samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo. Min masteroppgave omhandler flyttemotiver på Mortensrud, og jeg er interessert i hvorfor beboere har valgt å bosette seg i området. Masteroppgaven har Mortensrud som case, og derfor ønsker jeg å intervju beboere som har flyttet til eller fra. Oppgaven inngår i et større forskningsprosjekt som heter «Flytting i Osloregionen» (se vedlagt skriv).

Med dette brevet ønsker jeg å invitere deg/dere til å delta i intervjuundersøkelsen. Du/dere har blitt valgt ut fordi dere bor, eller har bodd, på Mortensrud. Hvis dere er flere i husstanden er begge velkomne til å delta i intervjuet, men det går fint om bare en har mulighet. Intervjuene vil bli gjennomført fortløpende. Intervjuet vil ha en varighet på ca. 1 time, der tid og sted kan avtales nærmere. Jeg vil følge opp denne invitasjonen per telefon i etterkant.

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt og vil bli slettet ved prosjektets slutt. Prosjektet er godkjent av Personvernombudet for forskning og Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste A/S.

Hvis du ønsker å delta, eller har spørsmål knyttet til prosjektet, er det bare å ta kontakt:

Telefon: 476 01 342

E-post: elleko@student.sv.uio.no

Med vennlig hilsen Ellen Konstali

Vedlegg 3

A Bakgrunnsforhold – demografi og familie

- Alder og kjønn
- Landbakgrunn og etnisk bakgrunn (fødeland og foreldres fødeland)
- Utdannelse (fag og nivå; grunnskole, videregående skole, yrkesfaglig utdanning, høyskole/universitet – kort, høyskole/universitet – lang)
- Yrke (ansatt, selvstendig næringsdrivende, lederstilling etc.)
- Husholdets samlede inntekt (et anslag, hvis det er vanskelig, eller ikke ønskelig, å oppgi et eksakt tall)
- Arbeidssted og reisemåte til arbeid (personbil, tog, buss, t-bane, trikk, sykkel, gange)
- Sivil- og familiestatus (ung og singel, singel med barn, ungt par med barn, middelaldrende par med barn, middelaldrende par uten barn, eldre og eldre singel)
- Antall barn og barns alder
- Foreldre og svigerforeldres bosted

B Personlig stedshistorie og flyttemotiver (i det aktuelle området)

- Innflyttingstidspunkt/botid
  - Var området og (det sosiale) nabolaget nytt eller etablert ved innflytting?
- Livsfase på innflyttingstidspunkt (sivilstand, antall barn, barns alder, yrkesaktivitet, etc.)
- Årsaker til flytting fra forrige bosted ("push"-årsaker)
  - Hvor lenge bodde man der?
    - Om intervjuobjektet ikke har sagt noe om det, spør om det er noe i livet som har endret seg rundt/etter flyttingen/som evt. påvirket flyttingen. Det være seg sivilstand, jobbsituasjonen/jobbsted, fått barn osv
- Årsaker til flytting til nåværende bosted ("pull"-effekter)
  - Hadde man planlagt å forbli her – eller var/er dette bare en "mellomstasjon"?
- Hva slags type sted lette man etter (sosialt, kulturelt og materielt³⁰)?
  - Hvilke andre områder vurderte man/var man på visning andre steder/la man inn bud på bolig i et annet område?
    - Hvorfor ble nåværende området valgt (heller enn de andre som ble vurdert)?
- I hvilken grad fant man det man lette etter (sosialt, kulturelt, materielt) her?
- Var husholdets medlemmer enige om valget?
  - Hvem hadde "siste ord"/hvem/hva avgjorde?
  - Var eventuelle barn uenige med de/den voksne? Hvorfor?
  - Har informanten/de andre i husholdet endret på sin oppfatning av området etter at man flyttet hit?
- Hvordan vil man karakterisere og vurdere området/nabolaget?

---

³⁰ Materielt viser både til økonomiske faktorer: boligen/området som en investering eller de økonomiske rammene husholdet hadde og dermed de muligheter man hadde. Videre viser "det materielle" til fysiske faktorer: avstand til sentrum, arbeidssted, skole-/barnehagetilbud, beliggenhet (jf. for eksempel utsikt) og natur, arkitektur med mer.

- Materielt (klasse, fysisk utforming, geografi med mer)
- Sosialt (bekjente, venner, holder folk seg for seg selv)
- Kulturelt (matlukt, livsstiler, type mennesker med mer)
- ”Etnisk” (nasjonaliteter, annerledes/like en selv)
- Demografi/befolkningssammensetning
- Jeg har sett at dere har noen husordensregler her i sameiet/borettslaget.³¹ Synes du dette er viktig å ha? I så fall hvorfor?
  - Er det noen regler du synes er viktigere enn andre eller noen du er uenige i? Hvorfor?
  - Jeg ser f.eks. at dere har forbud mot [barnevogner i oppgangen/parabolantennene/det å lagre ting på balkongen], hva er grunnen til det? Og hva synes du om disse forbudene?
- Har området endret seg vesentlig mens hun/han/de har bodd der?
  - Hva synes man om det?
- Er befolkningssammensetningen endret vesentlig (sosialt, demografisk, sosioøkonomisk, kulturelt, etc.)?
  - Hvordan vurderer man disse endringene?
- Om det ikke er sagt:
  - Betyr naboene/nabolaget noe for deg?
  - Kjenner man naboene?
  - Er naboene venner, bekjente eller for en stor del ukjente?
  - Hvilke naboer har man vært på besøk hos/hatt besøk av?
    - Hvem er det en oftest drar på besøk til/får besøk av generelt?
  - Er det en ”stikk innom” kultur her?/kan man låne noe av naboene?
  - Barnevakt i nabolaget (vært selv/brukt nabo som det)
  - Hvor bor ens nærmeste venner?
  - Hva heter disse og hvordan ble man kjent?
  - Hvor ofte treffes man, hva gjør man sammen og hvor?
  - Hva er viktig for at man skal bli venn med noen?
  - Venners alder og ”nasjonalitet”
  - Hvor bor nærmeste slekt og hvor ofte treffes man?
- Hvor godt kjenner man området og nærliggende steder (navngi og få forklart hvordan og om man kjenner noen der)?
- Er området en bor i trygt?
  - Har man selv opplevd noe ubehagelig?
- Er dette stedet ”hjemme”?/føler man seg ”hjemme” her?
  - Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hva er eventuelt hjemme?
- Identifiserer man seg selv med stedet/området/nabolaget?³²

³¹ Man kan også gripe fatt i observasjoner fra nabolaget: Er det en ”plan” bak at alle har like postkasser? Hva synes man om at mange i blokken har parabolantennene osv.

³² For å få frem svar på slike problemstillinger, kan det være at andre spørsmål man stiller/har stilt gir svar, eller hint om svar som man så kan følge opp videre. I tillegg kan man spørre om informanten liker seg i området, om man føler en tilhørighet til stedet (hvorfor/hvorfor ikke), tilbringer man for lite tid/nok/for mye tid i nabolaget? Hvorfor? Er naboene ”som en selv”? Noen man treffer sosialt? Hvordan er stedets/boligenes design? Liker man for eksempel arkitekturen, fargene? Osv. Det er gjennom historiene til informantene om for eksempel valg av bosted (samt rundt sp. av ovennevnte karakter) man nærmer seg svar på slike problemstillinger. Får man ikke svar gjennom disse, er det kanskje grunn til å vente at de ikke identifiserer seg så mye med stedet. Uansett, man kan stille mer direkte/ledende spørsmål avslutningsvis, om man har behov det.

- Hvorfor/hvorfor ikke?
- Har man sterke bånd til området?
  - Er det andre områder en føler seg sterkere knyttet til/man kanskje heller vil se som sitt ”sted”?
  - Passer stedet her din nåværende livsfase/livsstil?
    - Hva med de andre i husholdet?
    - Føler du at du og dine naboer (stort sett) har felles verdier/oppfatninger?³³
    - Hva slags verdikonflikter finnes evt.?

C Oppvekst og flyttehistorie

- Fødested (by/bydel, eller region/sted/land)
- Hvordan opplevde hun/han/de de ulike oppvekststedene?
  - Oppvekststeder/stedstyper (urbant; by eller forstad, eller ruralt; tettsted eller landsbygd)
  - Boligtyper/boligområdetyper i oppveksten (enebolig, rekkehus, tomannsbolig, lavblokk, høyblokk, bygård, etc.)
  - Positive og negative sider ved disse stedene (romlig-materielle organisering, befolkningssammensetning, sosiale relasjoner, kultur, etc.)
  - Er noen av de tidligere bostedene ”idealer”/noe man vil ”tilbake til” – i så fall hvorfor?
  - Hvor har man følt seg mest ”hjemme” og hvorfor?
  - Hvilket sted er mest lik en selv/identifiserer man seg med?/Hvilket sted føler man seg mest hjemme/har man sterkest tilknytning til? Og hvorfor det?
- Årsaker til flytting i barndom og oppvekst
- Flytting i eller til Oslo og Osloregionen (tidspunkt og årsak)

D Bolig og boligkarriere

- Nåværende boligtype (enebolig, rekkehus, tomannsbolig, lavblokk, høyblokk, bygård, etc.)
  - Størrelse på bolig (kvadrater, antall rom)
  - Byggeår
  - Pusset opp?/standard
- Eier eller leier
- Pris/husleie
  - Få evt. utdypet om i hvor stor grad økonomi bestemte valg av bosted
- Tidligere boligtyper (etter å ha flytte ”hjemmefra”)
  - Størrelse
  - Eier/leier
  - Standard/kvalitet (opp mot dagens)
- Tilfredshet med dagens bolig (og sted)

---

³³ Her kan det være snakk om alt fra barneoppdragelse, husholdsregler for ro og orden til mer ”store” verdispørsmål. Ofte kommer informanter inn på slike ting selv når de snakker om naboer og trivsel: Da nevner man kanskje at naboene i leiligheten over fester for mye, ikke deltar på dugnader osv.

- Vurdering av boligen (og de private utearealene og andre fellesarealer som oppgang, blokk, borettslagets eiendom)
- Hva slags bolig kunne hun/han/de egentlig tenke seg?
- Hva er viktigst med en bolig (størrelse, planløsning, beliggenhet, arkitektonisk stil, status, etc.)?
- ”Sier” boligen noe om hvem hun/han/de er?³⁴
- Har hun/han/de en eller flere fritidsboliger/hytter, eller et eller flere boliger, i tillegg til ”denne”?
- Hvor ligger de, og hvor ofte og når brukes de?

E Lokale hverdagslige praksiser

- Hvilke deler av stedet brukes og ferdes i? (Alle i husholdet)
  - Hvor handler man?
- Hvilke tidspunkter (i døgnet og gjennom uken)?
- For de med barn: I hvilken grad var skole/barnehage en faktor ved kjøp av bolig
  - Hvilken skole/barnehage går barn i og hvorfor denne?
  - Har man valgt bort noen skoler/barnehager og hvorfor?
    - I hvilken grad var skolekrets en vurdering ved flytting?
  - Er man fornøyd med skolen/barnehagen og hvorfor/hvorfor ikke?
  - Er skole/barnehage relevant om en skal flytte?
  - Hvordan er det å ha barn her?
  - Hvordan trives barna her? (Sett det gjerne opp mot der de evt. bodde tidligere)
    - Hvordan trives de på skolen?
      - Har skolebyttet noen gang vært vurdert? (I så fall hvorfor?)
    - Har de venner i nabolaget?
    - Er de mye ute i området?
      - Hva gjør de ute, med hvem?
      - Hva slags organiserte fritidsaktiviteter bedriver barna i området/utenfor nabolaget?
- Engasjement i og bruk av lokale lag og foreninger, eller i andre nærmiljøaktiviteter (uformelle, men organiserte, sosiale sammenkomster som hageselskaper, grillfester, dugnader etc.)
  - Hvorfor?/Hvorfor ikke?
  - Hvordan vurderer man andre naboers engasjement på slike lokale arrangementer som dugnader/velforeninger/i det lokale idrettslaget?
  - Om man selv har barn: Hvordan vurderer man andre foreldres engasjement for barnas skolegang osv?
- Engasjement i og bruk av lag/foreninger lokalisert utenfor området?
  - Hvorfor/hvorfor ikke?
- Har stedet/forstaden de tilbud og institusjoner som er nødvendige eller ønskelige?
- Hva ”trekker” en ut av området og hvor ofte? (Skole, jobb, shopping, kultur)
- Få informantene til å utdype om en går på konserter, kino, museer, osv/hva slags utesteder og kafeer en liker, om en bruker marka mye, osv.³⁵ Hvordan vurderes stedets utforming (også opp mot hverdagens gjøremål)?

---

³⁴ Det er ønskelig at intervjueren noterer seg sine egne inntrykk av boligen (mest mulig beskrivende)

- Er stedet/nabolaget et sosialt fellesskap?
  - Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvordan er Oslo/Osloregionen som bosted og er det her man helst vil bo?
  - Føler man seg hjemme i Oslo/Ski?
  - Identifiserer man seg med Oslo/Ski?
- Oslo blir omtalt som en ”delt by”, hva tenker du om det?
  - Har den etniske og klassemessige sammensetningen i et område innvirkning på egne bopreferanser?

F Stedets omdømme

- Hvilket inntrykk tror man at andre har av stedet?
  - Hva synes du?
- Hvordan framstilles/beskrives stedet i media (lokalt og ev. nasjonalt)?
  - Synes man at medias fremstilling av området [f.eks. Groruddalen] stemmer?
- Har hun/han/de inntrykk av at stedet/nabolaget er attraktivt?³⁶
  - Hva synes man selv om nærliggende nabolag og områder?
- Er stedet unikt, eller som mange andre forsteder?
- Hva kalles stedet, eller nabolaget, på folkemunne (noe annet enn ”offisiell betegnelse”)?
- Hvilken oppfatning tror du de som bor i nærheten, i kommunen og på andre steder, har av stedet?
- Har stedet et godt eller dårlig ”rykte”, hvorfor?
- Har stedet vært omtalt som et ”problemområde”, eller som et ”problemfritt” sted?
- Gir det status å bo der?
- Hva synes hun/han/de om prisnivået, sammenlignet med andre tilsvarende steder?
- Hvorfor tror hun/han/de det er dyrt, eller rimelig?

G Framtidsutsikter

- Hvordan tror man at stedet vil utvikle seg (befolkning, kultur, fysiske struktur, omgivelser, etc.)?
- Er det spesielle ting man er opptatt av?
- Er det noe man er redd for?
- Vil det bli mer eller mindre attraktivt å bo der? Er det et område som er på vei opp eller ned i (sosial) status, eller anseelse? Henger det sammen med pris?
- Hvor lenge kom mer man til å bo der?
- Hva har betydning for en eventuell beslutning om å flytte (livsfase, økonomi, bolig, sosiale relasjoner, stedets kvaliteter, omdømme etc.)?

---

35 Det er nyttig å få informasjon om informantenes ”livsstil” da dette ofte blir trukket frem i analyser av bostedspreferanser/nabolagspreferanser/nettverk lokalt. Slike spørsmål kan en med fordel ta underveis, om samtalen åpner for det der og da: ”Hva slags konsert var det?” ”Hvor spiste dere da?” Eller om de for eksempel har en kunstplakat på veggen kan en spørre om ”bakgrunnen” for det osv. Til sammen vil en da forhåpentligvis få et relativt rikt bilde av ”livsstil”.

³⁶ Det er viktig å merke seg at f.eks. en bydel kan bli vurdert helhetlig som et negativt område, mens akkurat ens eget nabolag er ”unntaket”.

- Kjenner man/vet man om andre i området som har flyttet og i så fall hvorfor?
- Hvor, eller til hva slags typer sted/boligområde, kan hun/han/de tenke seg å flytte til, hvis det blir aktuelt å flytte?³⁷
- Kunne man tenke seg å flytte til en annen bolig på dette stedet, eller i dette nabolaget?
  - Vet man om naboer som har flyttet ”internt”?
- Hvis man skal flytte, hva er årsakene til det, og hvilken betydning har dette stedet og hva er bedre med den ”nye” bostedet?

---

³⁷ Om informanten har nevnt andre steder underveis, kan man for eksempel konkret spørre om dette er aktuelle steder å flytte til og hvorfor/hvorfor ikke.